

Srovnání kvality života v okresech Olomouckého kraje

Mgr. Bc. Martin Sekanina

Diplomová práce
2020

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta managementu a ekonomiky

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta managementu a ekonomiky
Ústav regionálního rozvoje, veřejné správy a práva

Akademický rok: 2019/2020

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE (projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Mgr. Bc. Martin Sekanina**
Osobní číslo: **M170068**
Studijní program: **N6202 Hospodářská politika a správa**
Studijní obor: **Veřejná správa a regionální rozvoj**
Forma studia: **Kombinovaná**
Téma práce: **Srovnání kvality života v okresech Olomouckého kraje**

Zásady pro vypracování

Úvod

Definujte cíle práce a použité metody zpracování práce.

I. Teoretická část

- Zpracujte teoretický rámec pojmu kvalita života.
- Popište jednotlivé způsoby měření kvality života.

II. Praktická část

- Charakterizujte socioekonomické poměry okresů Olomouckého kraje.
- Porovnejte kvalitu života v okresech Olomouckého kraje.
- Navrhněte projekt pro zlepšení kvality života ve zkoumaném území.

Závěr

Rozsah diplomové práce: **cca 70 stran**
Forma zpracování diplomové práce: **Tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

- AIVAZIAN, Sergey. Quality of life and living standards analysis: an econometric approach. 1st ed. Berlin: De Gruyter, 2016, 399 s. ISBN 978-3-11-031624-7.
- ANDRÁŠKO, Ivan. Quality of life: an introduction to the concept. 1st ed. Brno: Masarykova univerzita, 2013, 87 s. ISBN 978-80-210-6669-4.
- ANTALOVÁ, Mária, Ivan LALUHA a Andrej PŘÍVARA. Kvalita života. 1. vyd. Bratislava: Vydavateľstvo Ekonóm, 2013, 315 s. ISBN 978-80-225-3596-0.
- HERMANOVÁ, Eva. Koncepty, teorie a měření kvality života. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2012, 239 s. ISBN 978-80-7419-106-0.
- MURGAŠ, František. Prostorová dimenze kvality života. 1. vyd. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2012, 147 s. ISBN 978-80-7372-931-8.

Vedoucí diplomové práce: **Ing. Lenka Smékalová, Ph.D.**
Ústav regionálního rozvoje, veřejné správy a práva

Datum zadání diplomové práce: **6. ledna 2020**
Termín odevzdání diplomové práce: **21. dubna 2020**

L.S.

---

doc. Ing. David Tuček, Ph.D.
děkan

RNDr. Pavel Bednář, Ph.D.
ředitel ústavu

Ve Zlíně dne 6. ledna 2020

PROHLÁŠENÍ AUTORA DIPLOMOVÉ PRÁCE

Prohlašuji, že

- beru na vědomí, že odevzdáním diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby;
- beru na vědomí, že diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k prezenčnímu nahlédnutí, že jeden výtisk diplomové práce bude uložen na elektronickém nosiči v příruční knihovně Fakulty managementu a ekonomiky Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně;
- byl jsem seznámen s tím, že na moji diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3;
- beru na vědomí, že podle § 60 odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- beru na vědomí, že podle § 60 odst. 2 a 3 autorského zákona mohu užít své dílo – diplomovou práci nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s přípoštěním-li tak licenční smlouva uzavřená mezi mnou a Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně s tím, že vyrovnání případného přiměřeného příspěvku na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše) bude rovněž předmětem této licenční smlouvy;
- beru na vědomí, že pokud bylo k vypracování diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tedy pouze k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové práce využít ke komerčním účelům;
- beru na vědomí, že pokud je výstupem diplomové práce jakýkoliv softwarový produkt, považují se za součást práce rovněž i zdrojové kódy, popř. soubory, ze kterých se projekt skládá. Neodevzdání této součásti může být důvodem k neobhájení práce.

Prohlašuji,

1. že jsem na diplomové práci pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.
2. že odevzdaná verze diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

Ve Zlíně 20.7.2020

Jméno a příjmení: Martin Sekanina

.....
podpis diplomanta

ABSTRAKT

Diplomová práce se zabývá problematikou regionální kvality života. Jejím cílem bylo srovnat kvalitu života v okresech Olomouckého kraje. Tato záležitost byla řešena prostřednictvím komparativní analýzy objektivních (prostorových) životních podmínek, které ovlivňují život obyvatel zmíněných okresů. Jako výzkumný nástroj byl použit mezoindex kvality života sestrojený přímo pro tento účel. S jeho pomocí byly dané okresy vzájemně porovnány jak podle stavu jednotlivých životních podmínek, tak podle celkové úrovně kvality života. Na základě zjištěných skutečností vznikl návrh projektu, jehož realizace by vedla ke kvalitativnímu zlepšení života v okrese Prostějov.

Klíčová slova: kvalita života, okres, region, dimenze, oblast, indikátor, mezoindex

ABSTRACT

This Master's thesis deals with the issue of a regional quality of life. The aim of the thesis was to compare the quality of life between the districts of the Olomouc region. The issue was dealt with by using comparative analysis of objective (spatial) living conditions which influence lives of people in the above mentioned districts. Mezoindex of quality of life, designed for this very purpose, was used as the research tool. With its help, the districts were mutually compared in terms of the individual living conditions as well as in terms of overall level of life quality. Based on the findings, a project proposal was created, which if realized would lead to a qualitative improvement of life in the district of Prostějov.

Keywords: quality of life, district, region, dimension, domain, indicator, mezoindex

Děkuji Ing. Lence Smékalové, Ph.D. za odborné vedení této diplomové práce a cenné rady při jejím zpracování. Současně děkuji Českému hydrometeorologickému ústavu a společnosti GfK Czech, s.r.o. za poskytnutí několika údajů pro výzkumnou část práce.

Prohlašuji, že odevzdaná verze diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	9
CÍLE A METODY ZPRACOVÁNÍ PRÁCE	10
I TEORETICKÁ ČÁST	11
1 VÝKLAD POJMU KVALITA ŽIVOTA	12
1.1 HISTORICKÉ ASPEKTY	12
1.2 ETYMOLOGICKÁ INTERPRETACE	13
1.3 DEFINIČNÍ VYMEZENÍ.....	14
1.4 TYPICKÉ VLASTNOSTI	17
2 OPERACIONALIZACE POJMU KVALITA ŽIVOTA	21
2.1 ZÁKLADNÍ DIMENZE	21
2.2 KLÍČOVÉ OBLASTI.....	22
2.3 RELEVANTNÍ INDIKÁTORY	23
2.4 VZOROVÉ MODELY	25
3 PŘÍSTUPY KE ZKOUMÁNÍ KVALITY ŽIVOTA	27
3.1 EKONOMICKÝ PŘÍSTUP.....	27
3.2 GEOGRAFICKÝ PŘÍSTUP.....	28
3.3 REGIONALISTICKÝ PŘÍSTUP.....	29
3.4 DALŠÍ PŘÍSTUPY	31
4 ZPŮSOBY MĚŘENÍ KVALITY ŽIVOTA	32
4.1 METODOLOGICKÝ APARÁT.....	32
4.2 MAKROREGIONÁLNÍ NÁSTROJE	34
4.3 MEZOREGIONÁLNÍ NÁSTROJE.....	35
4.4 MIKROREGIONÁLNÍ NÁSTROJE	36
4.5 MĚŘENÍ NA ÚROVNI OKRESŮ	38
II PRAKTICKÁ ČÁST	40
5 CHARAKTERISTIKA OKRESŮ OLOMOUCKÉHO KRAJE	41
5.1 SPECIFIKACE POLOHY	41
5.2 ZÁKLADNÍ PARAMETRY	42
5.3 PŘÍRODNÍ POMĚRY	42
5.4 SÍDLA A OBYVATELSTVO	44
5.5 BUSINESS A NEZAMĚSTNANOST	46
5.6 PRŮMYSL A ZEMĚDĚLSTVÍ	48
5.7 DOPRAVA A SLUŽBY	49
5.8 MEZIOKRESNÍ POLARITA	50
6 KONCEPT MEZOINDEXU KVALITY ŽIVOTA	51
6.1 USTANOVENÍ OBLASTÍ	51
6.2 VÝBĚR INDIKÁTORŮ	52
6.3 STRUKTURA MEZOINDEXU	55
6.4 KVANTIFIKACE MEZOINDEXU	56

7	KVALITA ŽIVOTA V OKRESECH OLOMOUCKÉHO KRAJE.....	57
7.1	VSTUPNÍ ÚDAJE.....	57
7.2	EKONOMICKÉ PODMÍNKY.....	58
7.3	INFRASTRUKTURNÍ PODMÍNKY.....	59
7.4	SOCIÁLNÍ PODMÍNKY.....	60
7.5	ENVIRONMENTÁLNÍ PODMÍNKY.....	61
7.6	BEZPEČNOSTNÍ PODMÍNKY.....	62
7.7	CELKOVÉ ZHODNOCENÍ.....	63
7.8	URČENÍ GRADIENTU.....	66
8	PROJEKT NA ZLEPŠENÍ KVALITY ŽIVOTA.....	68
8.1	VÝCHOZÍ SITUACE.....	68
8.2	NÁVRH ŘEŠENÍ.....	68
8.3	MÍSTA REALIZACE.....	70
8.4	PŘÍNOSY PROJEKTU.....	71
8.5	CÍLOVÉ SKUPINY.....	73
8.6	PŘEDPOKLÁDANÉ NÁKLADY.....	74
8.7	ZDROJE FINANCOVÁNÍ.....	76
8.8	POTENCIÁLNÍ RIZIKA.....	77
	ZÁVĚR.....	79
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	81
	SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	95
	SEZNAM OBRÁZKŮ.....	98
	SEZNAM TABULEK.....	99
	SEZNAM GRAFŮ.....	100
	SEZNAM PŘÍLOH.....	101
	PŘÍLOHY.....	102

ÚVOD

Kvalita života je všeobecně známý a velmi frekventovaný pojem. Nejčastěji na něj lze narazit v médiích, vědeckých studiích či knihách, ale objevuje se i v běžných rozhovorech mezi obyvateli regionů. Jeho popularita je dlouhodobě velká, protože odborná i laická veřejnost má trvalý zájem vědět, kde se lidem dobře žije. Po celém světě se proto opakovaně provádějí různá měření kvality života a publikují jejich výsledky. Nedílnou součástí tohoto procesu je také určování prostorové diferenciací životních podmínek.

Měření kvality života se vztahuje k různým typům regionů, historicky ale převažují výzkumy u větších územních celků, jakými jsou státy a jejich oblasti. V posledních letech se však pozornost vědců soustřeďuje hlavně na celky měřítkově výrazně menší. Trendem je sledovat kvalitu života v sídlech, tedy ve městech a na vesnicích, protože život lidí nejvíce ovlivňují faktory lokálního charakteru. Regiony střední velikosti stojí mimo hlubší zkoumání a jsou tak v tomto směru nejméně probádanou prostorovou úrovní. V rámci České republiky to znamená, že se nedostatečně provádí výzkum kvality života v okresech, neboť důraz je kladen na kvalitu života v krajích. Diplomová práce reaguje na tento aktuální nedostatek a věnuje se problematice zkoumání kvality života na okresní úrovni. Jejím smyslem je vytvořit speciální index na měření kvality života ve středně velkých českých regionech, s jeho pomocí zmapovat kvalitu života obyvatel okresů v Olomouckém kraji a jevy s negativním dopadem na kvalitu života ošetřit projektovým návrhem. Tomuto poměrně širokému záměru je samozřejmě přizpůsobena vnitřní struktura práce.

Diplomová práce obsahuje teoretickou a praktickou část. Text teoretické části je rozdělen do čtyř kapitol, v nichž je vyložen pojem kvalita života, specifikován postup jeho vyčíslení, představeny přístupy ke zkoumání kvality života a popsány způsoby jejího měření. Nejedná se však o prosté reprodukování již známých a publikovaných poznatků, ale sumarizaci vystihující vazby a rozdíly mezi fakty o kvalitě života, které jsou protkány vlastními postřehy autora diplomové práce. Obsah prvních čtyř kapitol je informační základnou pro operace, které se uplatní při zpracování praktické části.

Text praktické části diplomové práce je také rozdělen do čtyř kapitol. V nich je provedena charakteristika vybrané skupiny okresů, sestaven koncept nového indexu na měření kvality života, srovnána kvalita života obyvatel předmětných okresů a rozpracován projekt řešící reálný problém. Obecně lze říci, že praktická část je využita k identifikaci a zhodnocení faktorů, které mají vliv na kvalitu života v okresech.

CÍLE A METODY ZPRACOVÁNÍ PRÁCE

Diplomová práce má celkem pět rozdílných výzkumných cílů, z toho jeden hlavní a čtyři dílčí. Všechny tyto cíle souvisejí s problematikou kvality života v regionech a jsou vytyčeny v návaznosti na zvolené téma.

Hlavní cíl diplomové práce spočívá ve srovnání kvality života v okresech Olomouckého kraje a bude dosažen prostřednictvím slnění dílčích cílů. Prvním dílčím cílem je vymezit pojem kvalita života a získat tak ucelený přehled o jeho původu a významu. Podstatou druhého dílčího cíle je popis způsobů měření kvality života s důrazem na to, jaké nástroje se ke zjišťování kvality života používají. Třetím dílčím cílem je charakterizovat v uvedených okresech aktuální socioekonomické poměry. A čtvrtý dílčí cíl diplomové práce se vztahuje k aplikaci zjištěných skutečností do běžné praxe a jeho smyslem je navrhnout projekt na zlepšení kvality života v některém ze zkoumaných okresů.

Ke zpracování diplomové práce budou použity základní metody vědecké práce. Tyto metody se liší podle toho, jaké části diplomové práce se týkají.

Při zpracování teoretické části diplomové práce bude uplatněna rešerše odborných publikací, článků a textů v tištěné i elektronické podobě. S její pomocí budou shromážděny, utříděny a kriticky zhodnoceny poznatky, které korespondují s prvním a druhým dílčím cílem. Literární tituly s těmito poznatky budou pocházet z různých knihoven, internetového prostředí nebo denního tisku. Takto získané poznatky tedy budou mít povahu veřejně dostupných informací a poslouží jako východisko k praktickým analýzám.

V rámci praktické části diplomové práce nejprve proběhne situační analýza zaměřená na zhodnocení poměrů v okresech Olomouckého kraje. Bude postavena převážně na informacích z dokumentů státních úřadů nebo komerčních organizací. Tyto dokumenty mohou mít také písemnou nebo virtuální podobu, ale budou obsahovat jak veřejné, tak neveřejné informace. Údaje z nich se v dalším kroku využijí při komparační analýze kvality života na území zvolených okresů. K této analýze poslouží tzv. agregace dat průměrováním, jež umožní vyjádřit kvalitu života číselnými hodnotami a ty vzájemně porovnat. Na základě výsledků komparace vznikne projekt k vylepšení životních podmínek v konkrétním okrese. Při modelování tohoto projektu bude proveden terénní průzkum, který zajistí empirická data vypovídající o každodenní lidské aktivitě, již se projekt dotkne. Tato data budou využita jako podklad ke stanovení velikosti projektu. Pro lepší přehlednost a názornost jsou důležitá fakta v diplomové práci znázorněna pomocí tabulek, obrázků a grafů.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 VÝKLAD POJMU KVALITA ŽIVOTA

Kvalita života představuje stěžejní pojem této diplomové práce. Jeho znalost je nezbytná pro dobrou orientaci v úkolu, který vyplývá přímo z názvu tématu. V následujících čtyřech subkapitolách je proto komplexně objasněna podstata tohoto pojmu.

1.1 Historické aspekty

Člověk od pradávna věnuje pozornost kvalitě svého žití a současně neustále usiluje o její zlepšování (Laluha, 2010). S myšlenkou lepší kvality života si jako první pohrávala různá náboženství, v jejichž podání se jednalo o přísliby krásného posmrtného života, který však byl určen jen pro laskavé a morálně čisté jedince (Murgaš, 2014a). Toto duchovní pojetí kvalitnějšího života bylo založeno na náboženských učeních, jež mezi veřejnost šířili stoupenici jednotlivých vyznání (Laluha, 2010). Realistický pohled na kvalitu života se objevil o něco později, konkrétně za časů existence starověkého Řecka (Murgaš, 2012). Tehdejší antičtí myslitelé se zajímali o šťastný život lidí i způsoby, jak ho dosáhnout a pořizovali o tom písemné záznamy (Antalová, 2013). Jelikož termín kvalita života v té době ještě neznali, pracovali s pojmenováním blaženost (Murgaš, 2012).

Označení kvalita života se začalo používat ve 20. století (Heřmanová, 2012). Kdy konkrétně k tomu došlo, není zcela jednoznačně určeno (Murgaš, 2012). Nejčastěji se v odborné literatuře vyskytuje informace, že průkopníkem používání pojmu kvalita života byl anglický ekonom Pigou, který ho roku 1920 zmínil ve své práci *The Economics of Welfare* pojednávající o sociální podpoře obyvatelstva (Antalová, 2013). Takto zavedenému termínu se však nepodařilo získat patřičnou uživatelskou oblibu, a proto se zpočátku vědecky ani společensky příliš neuchytil (Hrachovinová a Kebza, 2011). Výrazněji zaujal jen amerického psychologa Thorndika, který ho kolem roku 1935 zavedl do psychologie (Heřmanová, 2012). Ve zbytku první poloviny 20. století upadl pojem kvalita života díky válečným událostem prakticky v zapomnění (Hrachovinová a Kebza, 2011).

Po druhé světové válce byl koncept kvality života uplatněn v letech 1953 a 1954 americkými ekonomy Ordwayem a Osbornem v souvislosti s vyjádřením znepokojení nad možnými negativními dopady neomezeného hospodářského růstu (Mareš, 2006). Někteří autoři (např. F. J. Snoek) se domnívají, že právě v pracích těchto dvou ekonomů byl pojem kvalita života v odborné rovině použit poprvé (Mareš, 2006). Tato domněnka koresponduje s názorem Vaďurové a Mühlpachra (2005), že poválečný návrat k používání termínu kvalita života byl v

podstatě jeho znovuobjevením. Mezi veřejnost se pojem kvalita života rozšířil v 60. letech 20. století prostřednictvím amerického prezidenta Johnsona, který „v jednom ze svých projevů prohlásil zlepšování kvality života Američanů za cíl své domácí politiky“ (Hnilicová, 2005, s. 205). V Evropě se začal dostávat do širšího povědomí přes Římský klub založený roku 1968 ve Švýcarsku, který jakožto nevládní organizace vybízel ke zvyšování životní úrovně a kvality života lidí (Vaňurová a Mühlpachr, 2005).

Vědecké bádání v oblasti kvality života se začalo hlouběji rozvíjet v 70. letech 20. století (Heřmanová, 2012). Pro toto období bylo charakteristické vydávání knih a publikování článků, které analyzovaly možnosti jak definovat pojem kvalita života a jak stanovit ukazatele kvality života (Halečka, 2002). Nelze opomenout ani to, že v uvedené dekádě se také začaly uskutečňovat výzkumy kvality života, jako např. první celonárodní průzkum kvality života obyvatel USA (Hnilicová, 2005). Od druhé poloviny 90. let 20. století pak nastal celosvětový boom ve zkoumání kvality života (Heřmanová, 2012). Ten se projevoval zvýšenou aktivitou nejrůznějších výzkumných týmů, které studovaly kvalitu života z rozličných úhlů pohledu (Hnilicová, 2005). Tato diferencovanost přetrvávala až do současné doby, neboť jednotlivá výzkumná pracoviště se zabývají problematikou kvality života zpravidla pouze v rámci svého odborného zaměření (Heřmanová, 2012).

1.2 Etymologická interpretace

Pojem kvalita života se skládá ze slov kvalita a život. K odhalení etymologie tohoto pojmu je proto třeba rozkrýt původ a význam obou jeho slovních částí.

Slovo kvalita je odvozeno z latinského *qualis* – „jaký“, které vychází z kořenového základu *qui* – „kdo“ (Křivohlavý, 2002). V této souvislosti se kvalitou rozumí stav nějakého předem vybraného objektu (věci, jevu, bytosti), který je pozorován a hodnocen podle vlastních nebo převzatých kritérií (Rýdl, 2010). Každý takový stav bývá označen určitou číselnou nebo slovní hodnotou vyjadřující úroveň kvality sledovaného objektu (Rýdl, 2010). Tuto hodnotu lze přisoudit objektům vytvořeným člověkem i přírodou, takže se běžně zjišťuje např. kvalita služeb, moře, výrobků, vzdělání, pracovníků a také života (Zelený, 2006). Řada autorů (např. Křivohlavý, 2002; Rýdl, 2010; Murgaš, 2012) zmiňuje, že kvalitu lze vyložit rovněž pomocí jakosti, čili jako vlastnost zvoleného objektu. Podle slovníku cizích slov je jakost skutečně synonymem kvality, ale vztahuje se pouze ke zboží (Kraus et al., 2006). Jakost tedy může být stanovena jen u člověkem zpracovaných či přetříděných věcí (např. jakost uhlí, jablek, vína, oceli, masa), nikoliv však u života (Zelený, 2006).

Slovo život pochází z praslovanského *животъ* – „život“, jehož kořenovým základem je výraz *живъ* – „živý“ (Rejzek, 2015). Původně se jím označovalo břicho (Rejzek, 2015), nyní však má několik významů a nelze ho obecně vymezit pro všechny případy jeho použití (Halečka, 2002). Z pohledu hlavní významové roviny je život charakterizován jako souhrn metabolických a rozmnožovacích procesů organismu (Filipec et al., 2006). Ve vztahu k lidem lze toto pojetí zpřesnit přihlédnutím k faktu, že člověk je bytost jak biologického, tak i společenského a duchovního rozměru přebývající v kulturně-historickém prostoru a sociálně-ekonomických podmínkách (Halečka, 2002). Slovo život je pak možné chápat nejen v úzkém významu biologické existence, ale jako komplexní jev zahrnující aktivity lidského jedince ve všech oblastech jeho působnosti (Gurková, 2011). V rámci tohoto zpřesnění se lidský život člení na rodinný a společenský, individuální a skupinový, národní a klubový, sexuální a náboženský, pracovní a odpočinkový apod. (Halečka, 2002).

Obě popsaná slova jsou osobité výrazy, jejichž teoretická východiska se promítají také do pojmu kvalita života (Halečka, 2002). To znamená, že z etymologického hlediska stojí kvalita života jakožto sousloví na latinsko-praslovanských základech a udává jakou povahu má život lidí. Podle Kováče (2006) jde o vyjádření toho, jak žil či žije někdo ve srovnání s někým jiným. V praxi je slovní spojení kvalita života užíváno ve čtyřech různých významech, a to jako politické heslo oslovující masu voličů, sociální hnutí bojující za občanská práva, reklamní slogan zaměřený na získání spotřebitelů a odborný pojem zabývající se kvalitativní stránkou života (Maříková et al., 1996). Poslední zmíněná orientace je pro tuto práci stěžejní, a proto bude podrobněji rozebrána v následující subkapitole.

1.3 Definiční vymezení

Kvalita života je dvouslovný odborný pojem, který se často vyskytuje v různých knihách, časopisech, učebnicích a článcích. Podle hlavní zásady pro práci s odbornou terminologií by všechny odborné pojmy měly být jasně definovány (Novotný, 2014). V případě kvality života se však dlouhodobě nedaří tuto podmínku naplnit. Přestože je pojem kvalita života již několik desítek let předmětem intenzivního vědeckého zájmu, otázka jeho definování nebyla doposud uspokojivě vyřešena. V odborné literatuře se sice vyskytuje mnoho definic kvality života, žádná ale není všeobecně akceptována (Aivazian, 2016). V podstatě platí nepsané pravidlo, že co autor, to zcela originální definiční výtvar poznamenaný účelem použití a konkrétním výzkumným záměrem (Antalová, 2013). Zastřešující definice, která by umožňovala nejrůznější praktické aplikace napříč všemi obory, nejenže stále neexistuje, ale také

se velice těžko hledá (Mareš, 2006). Kvalita života sice bývá tématem mnohých interdisciplinárních diskuzí, ovšem bez jednoznačné shody na její všestranné konceptualizaci (Gurková, 2011). A tak postupem času přibývají další a další definice kvality života, které se pokoušejí tento pojem komplexně obsáhnout, ale obvykle jsou obsahově nejasné a příliš složité (Gurková, 2011). Vše tedy nasvědčuje tomu, že univerzálně platná definice kvality života patrně nikdy zformulována nebude (Murgaš, 2012).

Definice kvality života jsou vytvářeny buď ze strany vědců či výzkumných týmů nebo národních a mezinárodních institucí (Murgaš, 2012). Celkové množství těchto definic je už tak velké, že ani nedovoluje provádět jejich úplnou sumarizaci (Antalová, 2013). Odborná literatura proto obsahuje pouze dílčí soupisy definic kvality života, které se obvykle vztahují buď k určitému období, nebo konkrétnímu oboru. V této diplomové práci byly pro ilustraci vymezení kvality života vybrány následující definice:

- „Kvalita života je intenzita pocitu spokojenosti v oblasti uspokojování fyzických, psychických, sociálních a materiálních potřeb a aktivit“ (Hornquist, 1989 cit. podle Vaďurová a Mühlpachr, 2005, s. 13);
- „Kvalita života je individuální vnímání vlastního postavení v životě v kontextu kulturních a hodnotových systémů, ve kterých se žije, a ve vztahu k vlastním cílům, očekáváním, standardům a zájmům“ (WHO, 1997, s. 1);
- „Kvalita života je výsledkem vzájemného působení sociálních, zdravotních, ekonomických a environmentálních podmínek lidského a společenského rozvoje“ (Potůček et al., 2002a, s. 7; Timoracký, 2002, s. 186);
- „Kvalita života je soubor nepeněžních atributů jednotlivců, který formuje jejich životní příležitosti a šance a má svou vlastní interní hodnotu v různých kulturách a souvislostech“ (OECD, 2011, s. 5);
- „Kvalita života je stupeň, v němž soubor charakteristik lidského života splňuje požadavky, které jsou na něj kladeny“ (Andráško, 2013, s. 24).

Uvedený přehled definic byl sestaven tak, aby se navenek projevila výše zmíněná rozmanitost v definování pojmu kvalita života. Jsou v něm obsaženy příklady definic vytvořených jak individuálně, tak institucionálně. Z jejich odlišného znění je patrné, že existuje poměrně rozsáhlé chápání kvality života, které může reálně nabývat podobu od osobních pocitů až po životní podmínky (Antalová, 2013). Významová stránka tohoto pojmu tedy není pevně stanovena a vyznačuje se velkou variabilitou (Andráško, 2016). V definicích tak bývá kvalita

života pojata jako úroveň procesů, stav pohody, interakce podmínek, pocit spokojenosti, úroveň existence, individuální vnímání, soubor atributů, reflexe zdraví, stupeň plnění, způsob prožívání atd. (Antalová, 2013). Přitom nejčastěji se autoři definic ve svých formulacích shodují na tom, že kvalita života vyjadřuje míru (úroveň, stupeň) určitých aspektů života, která má tendenci neustále kolísat (Potůček et al., 2002b). Také platí, že v rámci definování kvality života se ne každá definice opírá o etymologii. Kupříkladu definice WHO není v souladu s etymologickým vymezením pojmu kvalita života, neboť preferuje proces před hodnotami, které vyznává lidský jedinec (Kováč, 2004).

Použitý vzorek pěti definic ukazuje, že kvalita života je významově značně široký a nejednoznačně definovaný pojem (Křížová, 2005a). Jeho definiční rozdrobenost často podléhá vědecké kritice, která poukazuje na absenci jedné obecně platné definice kvality života, jež by vycházela z uceleného teoretického konceptu (Hnilicová, 2005). Najdou se však i odborníci, kteří se s takovouto kritikou neztotožňují, protože v paušální definici kvality života spatřují jistá rizika. Například podle nizozemského sociologa Veenhova je všeobecné definování pojmu kvalita života nepraktické, neboť obšírné vymezení jeho obsahu je nepoužitelné pro účely měření kvality života (Gurková, 2011). Je proto žádoucí, aby případným výsledkem snah o vytvoření obecné definice kvality života byla stručná, přesná a srozumitelná interpretace tohoto pojmu (Andráško, 2013).

Nejednotný přístup k definování kvality života má několik příčin. Primárně se jedná o rozdílné chápání pojmu kvalita života vyplývající z jeho užívání v různých vědních oborech (Mareš, 2006). Další příčiny mají spíše sekundární charakter a představují pestrou škálu rozličných tvrzení. Třeba z pohledu Andráška (2016) je existence nepřeborného množství definic kvality života mimo jiné důsledkem nestabilního obsahu tohoto pojmu, neboť už samotná slova kvalita a život nepatří mezi pojmy se zcela jednoznačným výkladem. Bačová (2008) považuje za důvod produkce odlišných až protikladných definic kvality života pojmovou všestrannost, která je v tomto případě tak velká, že kvalita života bývá vnímána jako vágní pojem. Podle Hrachovinové a Kebzy (2011) je nesoulad ve vymezení pojmu kvalita života rovněž výsledkem mnohoznačnosti ekvivalentních termínů, k nimž se řadí např. osobní pohoda (well being), životní spokojenost (life satisfaction) a sociální blahobyt (social welfare), na které je při pokusech definovat kvalitu života často odkazováno. A Heřmanová (2012) upozorňuje, že na definiční roztržitosti pojmu kvalita života se podepisuje také rozdílný přístup autorů jednotlivých definic odvíjející se od jejich hodnotové orientace, osobních zájmů, snahy zviditelnit se, míry religiozity apod.

Příčiny různorodého definování kvality života dávají tušit, že je v podstatě bezpředmětné usilovat o vytvoření všeobecně použitelné definice (Mareš, 2006). Žádná definice totiž není schopna pod jejich tíhou obsáhnout aspekty všech konceptů kvality života uplatňovaných v jednotlivých oborech (Andráško, 2013). Vznik nové definice kvality života je samozřejmě možný, ale současně je téměř jisté, že nebude mít obecnou platnost (Andráško, 2013). Jako výhodnější se jeví koncipovat do obecné roviny pouze definice zakotvené v příslušném oboru a vázané na určitý aplikační kontext (Mareš, 2006).

1.4 Typické vlastnosti

V rámci definičního vymezení se projevilo, že kvalita života je odborný pojem bez jednoznačně stanoveného a všeobecně přijatelného významu. Nyní proto budou představeny typické vlastnosti kvality života, kterými lze podle názoru Andráška (2013) vystihnout podstatu tohoto složeného pojmu lépe, než prostřednictvím leckteré definice. Souhrnný přehled všech těchto vlastností obsahuje následující tabulka.

Tabulka č. 1: Vlastnosti kvality života

Pořadové číslo	NÁZEV VLASTNOSTI	Pořadové číslo	NÁZEV VLASTNOSTI
1.	multidisciplinárnost	8.	komplexnost
2.	interdisciplinárnost	9.	subjektivnost
3.	transdisciplinárnost	10.	relativnost
4.	multidimenzionálnost	11.	pluralitnost
5.	dvojdimeznionálnost	12.	variabilnost
6.	multifaktoriálnost	13.	populárnost
7.	multiúrovňovost	14.	relevantnost

Zdroj: vlastní zpracování dle informací v Andráško (2013) a Gurková (2011)

Jako první je v tabulce uvedena multidisciplinárnost, která vyjadřuje nesporný fakt, že o pojem kvalita života se zajímají mnohé vědní obory (Andráško, 2016). Mezi disciplíny, které se problematice kvality života věnují, patří například sociologie, ekonomie, politologie, psychologie, antropologie, demografie, ekologie, medicína, geografie, a také některé technické vědy jako třeba urbanismus (Heřmanová, 2012).

V souvislosti s multidisciplinarnitou pojmu kvalita života je v odborné literatuře často zmiňována i jeho interdisciplinárnost neboli mezioborové postavení (Andráško, 2013). Tato vlastnost znamená, že kvalita života může být společným předmětem zájmu několika vědeckých disciplín, přičemž realizovaná výzkumná činnost by za těchto okolností měla propojovat a využívat poznatky, zkušenosti a postupy specialistů ze všech zúčastněných vědních

oborů (Andráško, 2013). Některé úvahy však jdou ještě dál a upozorňují na kooperaci, která přesahuje tradiční vědecké mantinely a má nadoborový charakter (Andráško, 2016). Takový přístup k výzkumu dává kvalitě života vlastnost zvanou transdisciplinárnost, podle níž je možné lidský život kvalitativně studovat na základě aktivní spolupráce akademické obce, veřejného sektoru a komerční sféry (Andráško, 2013).

Kvalita života je také pojmem multidimenzionálním neboli pojmem s řadou zcela odlišných rovin chápání jeho významu (Heřmanová, 2012). To znamená, že kvalitu života lze pojmut mnoha způsoby, například materiálně jako míru hmotné spotřeby, psychologicky jako pocity či sebereflexi, sociálně jako úroveň vztahů ve společnosti, medicínsky jako ukazatel zdraví (Heřmanová, 2012), duchovně jako ráz nehmotných hodnot, kulturně jako dispozice tvořivosti a ekologicky jako stav životního prostředí (Halečka, 2002). Samozřejmě literatura obsahuje i další pojetí, třeba pracovní, tělesné aj. (Gurková, 2011). Každý koncept kvality života zahrnuje několik významových rovin, přičemž některá může dominovat a jiná naopak může být potlačena nebo deformována (Halečka, 2002).

Další vlastností je dvojdimenzionálnost, resp. dualita, kterou se rozumí vyložení obsahu pojmu kvalita života na základě dvou protichůdných hledisek (Andráško, 2013). Opět existují různé typy tohoto přístupu, například objektivní a subjektivní, pozitivní a negativní, parciální a holistický (Ira a Murgaš, 2008). První dvojice hledisek vyjadřuje, že kvalitu života tvoří objektivní životní podmínky a jejich subjektivní vnímání osobou (Andráško, 2013). Druhý pár hledisek znamená, že o kvalitě života vypovídají na jedné straně pozitivní znaky (např. vzdělání) a na druhé straně znaky negativní, např. úmrtnost (Ira a Murgaš, 2008). Třetí zmíněná dvojice hledisek vystihuje, že obsah kvality života lze vnímat parciálně přes dílčí skutečnosti a holisticky jako celostní obraz (Ira a Murgaš, 2008).

Multifaktoriálnost by se dala popsat v tom smyslu, že definování pojmu kvalita života je pod vlivem mnoha faktorů, mezi něž patří především odlišnost vědních oborů, neustálený obsah pojmu, možnost všestranného využití, používání ekvivalentních termínů a rozdílné preference autorů. Tato interpretace však v aktuálně dostupné odborné literatuře chybí. O vlivech na tvorbu definic kvality života se v ní sice píše, ale tyto vlivy nejsou explicitně dány do souvislosti s multifaktoriálností kvality života. Tu odborníci vnímají jako vlastnost, která přísluší kvalitě života coby sledovanému jevu a nikoliv definovanému pojmu. Příkladem takového náhledu je tvrzení Vad'urové a Mühlpachra (2005), že kvalita života určitého jedince je multifaktoriálně ovlivněna jeho fyzickým zdravím, psychickým stavem, osobním vyznáním, sociálními vztahy a prostředím, v němž žije.

Pojem kvalita života je pokládán také za multiúrovňový (Mareš, 2014). Velkým propagátorem této vlastnosti je Kováč (2004), podle něhož se kvalita života skládá z bazální (všelidské), civilizačně-individuální a kulturně-spirituální úrovně, z nichž každá zahrnuje určité předpoklady pro smysluplný život. Toto pojetí vychází z hierarchického uspořádání jednotlivých prvků (složek) lidského fungování a konání do tří odstupňovaných kategorií (Mareš, 2006). Vzhledem k tomu, že kvalita života se vztahuje k lidem a územím, nabízí se rovněž, aby multiúrovňovost byla vlastností pojatou nejen ve smyslu společenském, ale i teritoriálním. Mohla by tedy vyjadřovat také skutečnost, že s pojmem/jevem kvalita života se pracuje na úrovních prostorové hierarchie. Přestože existují různé typy těchto úrovní, ani jeden není s multiúrovňovostí kvality života výslovně spojován. Jak se však ukáže v dalších kapitolách, jsou hojně používány v souvislosti s jejím měřením.

Diskutabilní vlastností pojmu kvalita života je komplexnost. Jsou odborníci (např. Andráško, 2013), kteří považují kvalitu života za mimořádně komplexní pojem, protože při jejím výkladu se uplatňuje velké množství různých přístupů vycházejících ze všech složek lidského života. Lze se však setkat také s názorem, který komplexnost kvality života popírá. Například Mareš (2006) uvádí, že pojem kvalita života pouze vzbuzuje dojem komplexnosti, přičemž toto své tvrzení opírá o úsudek holandské badatelky Veenhovenové, že komplexnost kvality života je pouhá iluze, protože kvalita života zachycuje vždy jen vybrané aspekty životní reality. V této souvislosti je třeba upozornit, že původcem tohoto úsudku není holandská vědkyně Veenhovenová, ale holandský sociolog Veenhoven. Bohužel ze strany Mareše došlo při identifikaci této osoby k omylu.

Kvalitě života přísluší rovněž subjektivnost. Podle ní platí, že každý nahlíží na kvalitu života ze svého úhlu pohledu, který je ovlivněn nabytými znalostmi, získanými zkušenostmi, zastávanými názory a vyznávanými hodnotami (Andráško, 2013). Jinými slovy řečeno jednotlivé osoby uplatňují při výkladu a posuzování kvality života vlastní přístup založený na jejich uvažování a prožitcích (Švehlíková a Heretik, 2008). Takže subjektivita pojmu kvalita života vlastně vyjadřuje, že veškeré záležitosti týkající se definování a hodnocení kvality života jsou výsledkem osobitých lidských aktivit (Andráško, 2016).

Se subjektivitou je úzce spjata relativnost, která vypovídá o tom, že význam pojmu kvalita života závisí na vzájemně více či méně souvisejících jevech a procesech, které si člověk mnohdy ani sám neuvědomuje (Andráško, 2013). Prakticky vzato to znamená, že vymezení a posouzení kvality života je podmíněno (utvářeno) kontextovými okolnostmi jako je hodnotový systém, způsob formulace, sociální vliv, historický vývoj, kulturní tradice, politické

uspořádání apod. (Andráško, 2016). Přestože je relativismus kvality života v odborných textech zmiňován docela často, tak není co by vlastnost zcela ujasněn. Mezi odborníky se neustále debatuje, zda je koncept kvality života relativní nebo absolutní a zda je či není kvalita života relativně určená (Špatenková a Smékalová, 2015).

Pro pojem kvalita života je typická rovněž pluralita, která se projevuje značně pestrou interpretací jeho obsahu a významu (Andráško, 2013). Lze tedy říci, že pluralita vyjadřuje velkou rozmanitost v přístupech jak kvalitu života chápat, vymezit a posoudit (Andráško, 2016). Současně dává najevo, že existuje řada definic, co kvalita života představuje, a mnoho postupů, jak kvalitu života zkoumat (Andráško, 2013).

Další vlastnost se nazývá variabilita a vystihuje, že kvalita života se mění v čase a prostoru, a to jak z hlediska své interpretace, tak z hlediska své úrovně (Andráško, 2013). Obsah pojmu kvalita života i stav kvality života se tedy může v různých obdobích a podmínkách lišit (Gurková, 2011). Časová odlišnost má podobu vývojové tendence vztažené k určitému místu, člověku nebo skupině osob a prostorová odlišnost je založena na vykazování rozdílů mezi několika místy, lidmi či skupinami osob (Andráško, 2016). V této souvislosti dává smysl tvrzení, že kvalita života se zlepšuje/zhoršuje, je lepší/horší (Potůček et al., 2002b). Avšak vyjadřovat posun kvality života slovy zvyšuje/snižuje nebo roste/klesá je nelogické, jelikož tyto termíny se pojí s prosperitou (Murgaš, 2012).

Kvalita života se vyznačuje také populárností, která obecně zahrnuje oblibu a šíření tohoto tématu mezi lidmi (Andráško, 2013). Díky velké popularitě se pojem kvalita života stal nástrojem politického vlivu, a proto často působí jako prázdná fráze, která má jen přitáhnout pozornost (Andráško, 2013). Popularita kvality života je výchozím bodem pro relevanci, tedy význam kvality života pro společnost i jednotlivce (Andráško, 2013). Ten říká, že zájem o problematiku kvality života je přirozenou součástí lidské existence a v současné době souvisí s otázkou udržitelného rozvoje (Andráško, 2016).

Na první pohled mohou výše uvedené vlastnosti působit separátně. Ve skutečnosti jsou však úzce provázány (některé se i částečně překrývají) a nelze je tedy vnímat jako oddělené a nezávislé termíny (Andráško, 2013). Všechny představené vlastnosti kvality života poskytují dobrý obraz o povaze tohoto pojmu a zacházení s ním. Současně ukazují, že kvalita života je mimořádně složitý pojem, při jehož výkladu se uplatňuje široké spektrum různých názorů, které jsou ovlivněny mnoha faktory (Andráško, 2013). Kvalita života tak může znamenat pro každého jedince něco úplně jiného (Křížová, 2005b).

2 OPERACIONALIZACE POJMU KVALITA ŽIVOTA

Kvalita života je všeobecně považována za měřitelnou veličinu. Aby ji však bylo možné změřit, je nutné celý pojem operacionalizovat, tzn. převést z roviny definičních frází do podoby kvantifikovatelných výrazů. K tomu se nejčastěji používá rozklad obsahu pojmu kvalita života na části označované jako dimenze, oblasti a indikátory.

2.1 Základní dimenze

Dimenze obecně vzato vyjadřuje rozměr určitého díla (Klimeš, 2005). Základní dimenze v této souvislosti představují prvotní rozdělení obsahu pojmu kvalita života do dvou širokých kategorií, které se nazývají objektivní a subjektivní dimenze (Andráško, 2013). Objektivní dimenze zahrnuje fakta o podmínkách, v nichž lidé žijí a subjektivní dimenze představuje vnímání těchto podmínek člověkem (Andráško, 2013). Je možné setkat se i s ekvivalentním označením prostorová dimenze a osobní dimenze (Murgaš, 2012).

Mezi objektivní a subjektivní dimenzí kvality života existuje poměrně složitý vztah (Mareš, 2006). Následující tabulka ukazuje, jaké varianty tohoto vztahu mohou v praxi nastat.

Tabulka č. 2: Vztah podmínek a prožitků

OBJEKTIVNÍ PODMÍNKY	SUBJEKTIVNÍ PROŽITKY	
	dobré	špatné
dobré	pohoda	disonance
špatné	adaptace	deprivace

Zdroj: upraveno dle Mareš (2006)

Podle údajů v tabulce č. 2 přináší kombinace dobrých či špatných podmínek a prožitků čtyři kvalitativní situace. Z jejich názvu lze vyvodit, že pohoda značí vyrovnaný a klidný život, adaptace značí spokojený život v nepříznivých podmínkách, disonance značí nespokojený život v příznivých podmínkách a deprivace značí život ve strádání.

Objektivní a subjektivní pojetí kvality života určuje způsob, jak kvalitu života hodnotit nebo měřit, čímž ovlivňuje i výběr použitých metod a vstupních údajů (Andráško, 2013). Více o tom bude pojednáno v kapitole 4. Nejčastěji odborníci ve svých projektech zkoumají subjektivní dimenzi (Heřmanová, 2012). Skutečnost, že tato dimenze je při výzkumech kvality života více preferována však neznamená, že má důležitější postavení než dimenze objektivní. Podle názoru Andráška (2013) mezi základními dimenzemi nadřazenost jedné nad druhou neexistuje, protože obě dimenze se vzájemně doplňují.

Členění na objektivní a subjektivní dimenzi je jednou z mála skutečností, na které se odborníci v rámci zkoumání kvality života dokáží shodnout (Heřmanová, 2010). Také se jedná o nejtypičtější a nejpoužívanější, nikoliv však jediné základní rozdělení konceptu kvality života (Andráško, 2013). Elementární diferenciaci obsahu pojmu kvalita života představují dle Andráška (2013) rovněž následující dvojice dimenzí: externí (aspekty prostředí, ve kterém se odehrává život určitého člověka) a interní (charakteristiky člověka jako fyzicky a psychicky žijící bytosti), společenská (preferenze, potřeby a požadavky sociální skupiny) a individuální (preferenze, potřeby a požadavky jednotlivce).

Podle Iry a Murgaše (2008) je dualita základních dimenzí imanentním rysem kvality života. Naproti tomu Andráško (2013) ji považuje za pseudovlastnost vyplývající ze snahy člověka zjednodušit obsah pojmu kvalita života a zachytit jeho důležité aspekty.

2.2 Klíčové oblasti

Oblasti jsou parciální složky základních dimenzí, které slouží k bližší specifikaci pojmu kvalita života pro měrné účely (Andráško, 2016). Jde o hromadné pojmenování faktorů působících na lidský život a formujících jeho průběh (Andráško, 2016). Oblasti kvality života jsou většinou identifikovány na základě expertního vymezení ze strany vědeckých pracovníků nebo státních úředníků, ale mohou být stanoveny i prostřednictvím názorů jiných osob, které jsou za tím účelem dotázány (Ira, 2010). Jako ekvivalenty pojmu oblast se v literatuře vyskytují termíny doména, komponenta, dimenze apod. (Andráško, 2016).

Díky rozmanitosti oborů nepanuje mezi vědci konsenzus, které oblasti mají na kvalitu života klíčový vliv, kolik takových oblastí existuje a jak je označovat (Mareš, 2006). Problémem výběru oblastí, které by se při měření kvality života měly brát do úvahy, se zabývali mnozí autoři a různé organizace (Andráško, 2016). Například

- američtí ekonomové Dissart a Deller dospěli k závěru, že mezi klíčové oblasti kvality života patří osobnost člověka, sociální zabezpečení, spokojenost s životem, lidské schopnosti, životní prostředí, ekonomické faktory, zdravotní situace, nepříznivé události, stresující vlivy (Ira a Andráško, 2007);
- podle Eurostatu (2019) tvoří rámec pro měření kvality života tyto oblasti (domény): hmotné životní podmínky, produktivní činnost, zdraví, vzdělávání, volný čas a sociální interakce, ekonomická a fyzická bezpečnost, správní činnost a základní práva, přírodní a životní prostředí, celková životní zkušenost;

- slovenský sociolog Luluha (2010) zastává názor, že indikace kvality života by měla vycházet z následujících oblastí: reprodukce, zdraví, práce, příjmy, spotřeba, vzdělávání, bydlení, volný čas, sociální sítě, bezpečnost;
- v koncepci WHO kvalita života obsahuje následující klíčové oblasti (domény): fyzická stránka, psychická stránka, nezávislost (samostatnost), spiritualita (náboženství), sociální vztahy, životní prostředí (Gurková, 2011);
- podle českého prognostika Potůčka (2011) je kritériem kvality života ekonomická, sociální, environmentální a bezpečnostní oblast (dimenze).

Uvedené příklady typologie klíčových oblastí kvality života jasně dokladují nekonzistentnost jednotlivých přístupů. Příčinu lze spatřovat v tom, že stanovení oblastí bývá podmíněno perspektivou, v rámci které je kvalita života zkoumána (Ira, 2010). Samozřejmě lze pozorovat určité shodné prvky, nikoliv však napříč všemi přístupy. Je zřejmé, že jednou z nejvíce frekventovaných oblastí při měření kvality života je oblast sociální.

2.3 Relevantní indikátory

Každou oblast kvality života lze popsat řadou indikátorů, které jsou na rozdíl od jednotlivých oblastí přímo kvantifikovatelné (Murgaš, 2012). Tyto indikátory představují údaje různého charakteru vypovídající o stavu nebo změně sledovaného jevu (Hanušín et al., 2000). Jsou to vlastně ukazatele, které nabývají konkrétní číselné hodnoty v určité měrné jednotce (Minařík et al., 2013). Protože lidský život ovlivňují pozitivní i negativní faktory, dělí se indikátory v tomto duchu na dvě skupiny. Jednu skupinu tvoří pozitivní indikátory (např. vzdělanost), u kterých je zvyšování jejich numerické hodnoty vnímáno prospěšně, a druhou skupinu tvoří negativní indikátory (např. kriminalita), u kterých je vnímáno prospěšně naopak snižování jejich numerické hodnoty (Murgaš, 2012).

Oblastem kvality života lze přiřadit nekonečné množství indikátorů (Minařík et al., 2013). Vážným problémem při zkoumání kvality života je proto stanovení tzv. relevantních indikátorů, které vyjadřují faktory s rozhodujícím vlivem na život lidí (Andráško, 2005). K jejich výběru se používají následující čtyři postupy:

- 1) posouzení a rozhodnutí samotného badatele či výzkumníka;
- 2) zhodnocení informací v odpovídající dostupné literatuře;
- 3) průzkum názorů a preferencí obyvatel (a)nebo expertů;
- 4) kombinací předcházejících třech postupů. (Andráško, 2005)

Ani uvedené čtyři metody však nejsou zárukou nalezení všech relevantních indikátorů vztahujících se ke kvalitě života. Otázka zní, zda je to vůbec nutné. Všeobecně totiž platí, že čím více indikátorů se v určité analýze použije, tím menší je jejich vnímání v souvislostech a tím nižší je vypovídací schopnost výsledků (Kutscherauer, 2014). Proto je žádoucí přistupovat k výběru selektivně a jednotlivé oblasti kvality života charakterizovat (popisovat) konečným počtem indikátorů (Minařík et al., 2013). Například Murgaš (2018) vyznává tzv. zlatý standard kvality života, který tvoří deset indikátorů, a to

- střední délka života mužů, střední délka života žen, rozvodovost, porodnost, úmrtnost, vzdělanost, sebevražednost, nezaměstnanost, emisní bilance, generativita.

Tento standard je odvozen od vrozené touhy člověka žít dlouho, být zdravý, mít rodinu, být vzdělaný, mít práci a být dobrým člověkem (Murgaš, 2012). Naproti tomu ČSÚ (2014) používá k měření kvality života jako indikátory

- hrubý domácí produkt, disponibilní příjem domácností, nezaměstnanost, gender gap, práce ohrožující zdraví, ceny na trhu bydlení, počet trestných činů, výdaje domácností na zdraví, počet vysokoškoláků v populaci, návštěvnost divadel a kin, výši starobního důchodu, očekávanou délku života.

Indikátory ČSÚ (2014) vycházejí z obecného ekonomického pohledu a životních hodnot, které obyvatelé preferují. Nejedná se však o jejich úplný výpis.

Z obou příkladů je zřejmé, že každé zkoumání kvality života lze vystihnout nějakou sadou indikátorů. Hledání relevantních indikátorů je však natolik obtížné, že žádný výběr není v tomto směru ideální (Minařík et al., 2013). Například Aivazian (2016) doporučuje, aby v souladu s prahem složitosti, který bývá uplatňován v teorii managementu, se při hodnocení kvality života pracovalo s 6–8 indikátory. Podle Heřmanové (2012) je při výběru indikátorů jako proměnných vstupujících do měření kvality života nutné dbát na:

- proporcionální zastoupení (aby v každé oblasti byl stejný počet ukazatelů);
- druhové rozrůznění (aby v každé oblasti byly ukazatele různého druhu);
- dobrou odlišitelnost (aby nedocházelo k informačním překryvům ukazatelů);
- optimální počet (aby se celkový počet indikátorů pohyboval mezi 10 a 20).

Současně by indikátory měly vypovídat o předpokladech nebo podmínkách ovlivňujících lidský život a nikoliv o jejich důsledcích. Také se doporučuje používat indikátory, u kterých existuje možnost vzájemné zastupitelnosti. (Heřmanová, 2012)

Jednotlivé indikátory jsou obvykle vybírány s ohledem na účel a cíl příslušného výzkumného záměru (Andráško, 2005). V rámci soustavy vědních disciplín se proto mohou vyskytovat jejich rozdílná označení a vymezení (Gurková, 2011). Z indikátorů vznikají prostřednictvím konvoluce (svázáním do jednoho celku) agregované neboli souhrnné indexy, které číselně vyjadřují stav kvality života (Aivazian, 2016).

Relevantní indikátory jsou pro určení kvality života stěžejní. Díky absenci jednotné indikátorové soustavy vznikají různé modely měření kvality života, jejichž použití u jednoho a téhož regionu může vést k odlišným výsledkům (Minařík et al., 2013).

2.4 Vzorové modely

Z oblastí a indikátorů jsou sestavovány modely měření kvality života, které mají podobu strukturovaných souborů. Některé kladou důraz na zjišťování subjektivních prožitků z osobního života člověka a jiné se zabývají měřením objektivních znaků obývaného životního prostoru (Antalová, 2013). Příkladem modelu s objektivně zaměřeným výzkumem je model poradenské společnosti Mercer (Antalová, 2013). Tato společnost ke zkoumání kvality života vyživá oblasti a indikátory uvedené v následující tabulce.

Tabulka č. 3: Model kvality života společnosti Mercer

OBLAST	PŘÍKLADY INDIKÁTORŮ
Politické a sociální prostředí	politická stabilita, kriminalita, vymáhání práva
Ekonomické prostředí	měnová regulace, bankovní služby
Sociokulturní prostředí	média a cenzura, omezování osobní svobody
Zdravotní hlediska	lékařské služby, infekční choroby, znečištění ovzduší
Školství a vzdělávání	úroveň vzdělávání a dostupnost škol
Veřejné služby a doprava	elektřina, voda, veřejná doprava, dopravní zácpy
Rekreace	restaurace, divadla, kina, sport, volný čas
Spotřební zboží	dostupnost potravin a předmětů denní potřeby
Bydlení	typ bydlení, spotřebiče, nábytek, údržba
Přírodní prostředí	podnebí, výsledky přírodních katastrof

Zdroj: upraveno dle Antalová (2013) a Andersen (2019)

Společnost Mercer pomocí svého modelu hodnotí životní podmínky ve více než 450 městech po celém světě. Její analýza se opírá o 39 indikátorů, které jsou seskupeny do 10 oblastí. Ke kvalitě života přistupuje jako k produktu, který je atraktivní pro nadnárodní korporace, jež vysílají své zaměstnance do zahraničí. Tyto korporace potřebují k rozhodování o firemní personální politice přesné údaje, které jim pomáhají určovat náklady na ubytování svých mobilních pracovníků v různých městech. Klíčem k uspokojení jejich poptávky jsou data z

objektivně normovaných měření, proto model společnosti Mercer neobsahuje subjektivní pohled na kvalitu života. Zjištěné informace slouží rovněž městům jako podklad k posouzení a zlepšení kvality života jejich obyvatel. (Andersen, 2019)

Nejznámějším subjektivně orientovaným modelem kvality života je model vytvořený Centrem pro podporu zdraví při Univerzitě Toronto (Heřmanová, 2012). Jeho vícerozměrnou strukturu zachycuje následující tabulka.

Tabulka č. 4: Model kvality života Univerzity Toronto

OBLAST	PODOBLAST	PŘÍKLADY INDIKÁTORŮ
Být (being)	Fyzické bytí	somatické zdraví, osobní hygiena, způsob stravování, cvičení pro zdraví, péče o vzhled, oblékání
	Psychologické bytí	mentální zdraví, kognitivní úroveň, pocity a emoce, adaptabilita, sebedůvěra, sebepojetí
	Spirituální bytí	osobní hodnoty, standardy chování vůči okolí, spirituální potřeby, víra
Někam patřit (belonging)	Fyzická náležitost	typ bydlení, škola, práce, lokalita bydliště, typ obce ve které daný jedinec žije
	Sociální náležitost	rodina, nejbližší lidé, kamarádi, spolužáci, sousedé spolupracovníci, společenská skupina
	Komunitní náležitost	zdravotní služby, sociální služby, finanční zajištění, docházka do školy, zaměstnanost
O něco usilovat (becoming)	Praktické usilování	domácí aktivity, placená práce, dobrovolnictví, péče o vlastní zdraví, uspokojování potřeb
	Volnočasové usilování	provádění činností, které snižují stres a dovolují jedincům provádět relaxaci
	Osobnostní usilování	činnosti na udržení nebo zvýšení úrovně znalostí a dovedností, adaptace na změny

Zdroj: upraveno dle Mareš (2006)

Tento model vypracovali kanadští vědci a kvalita života je v něm strukturována do tří oblastí, devíti podoblastí a mnoha indikátorů (Mareš, 2006). Podle tohoto modelu je pro kvalitu života nejdůležitější subjektivní pocit z životní situace, takže objektivní životní podmínky do něj nejsou vůbec zahrnuty (Heřmanová, 2012). Model má širokospektrální použití, proto jej lze uplatnit při zkoumání kvality života lokální komunity, seniorů, adolescentů, rodin, postižených osob a dalších skupin obyvatel (Antalová, 2013).

Oba prezentované modely kvality života ukazují, že mezi záměry i způsoby hodnocení kvality života jsou značné rozdíly. Je to dáno tím, že každý z modelů odráží jiný pohled odborníků resp. vědních disciplín (Ira, 2010). Odborná literatura obsahuje velké množství modelů kvality života, které se liší svou strukturou (Ira, 2010). Subjektivní zaměření však není vždy striktně odděleno od zaměření objektivního, takže se lze setkat i s výzkumnými modely, v nichž jsou tyto dvě dimenze propojeny (Heřmanová, 2012).

3 PŘÍSTUPY KE ZKOUMÁNÍ KVALITY ŽIVOTA

Jak již bylo uvedeno, kvalitou života se zabývají různé vědní obory. V následujících čtyřech subkapitolách jsou proto rozebrána specifika nejvýznamnějších vědeckých přístupů ke zkoumání kvality života. Hlavní pozornost je přitom věnována těm přístupům, které se nějak promítnou do zpracování praktické části diplomové práce.

3.1 Ekonomický přístup

Přístup ekonomie ke zkoumání kvality života se odvíjí od zaměření jejích dvou základních disciplín. Tou první je makroekonomie, která sleduje kvalitu života celých zemí a vychází přitom z údajů národních účtů (Stiglitz et al., 2009). Často používanými ukazateli jsou hrubý domácí produkt a parita kupní síly (Svobodová, 2006), které jsou spjaty s výkonností ekonomiky jednotlivých států (Dubská et al., 2015). U hrubého domácího produktu (HDP) se mezi odborníky opakovaně vynořují pochybnosti o jeho vypovídací schopnosti ve vztahu ke kvalitě života. Například Krček a Smetanková (2019) uvádějí, že HDP jako klíčový ukazatel ekonomického růstu zachycuje pouze výkonnostní aspekt lidského života a vůbec nereflektuje stav životního prostředí, úroveň zdravotní péče apod.

Nedostatky HDP jako měřítka kvality života vedly ke vzniku tzv. souhrnných indexů, které zohledňují i jiný než jen výrobní pohled na život lidí (Syróvátka, 2008). Příkladem jednoho z nich je index lidského rozvoje (HDI), jenž vyjadřuje kvalitu lidského života v oblasti životní úrovně, zdraví a vzdělanosti populace (Verner, 2011). Blíže je tento index společně s dalšími charakterizován v kapitole 4. Konstrukce těchto indexů byla vedena motivem vytvořit ukazatel, který by vypovídal o kvalitě života lépe, než používané ukazatele ekonomické aktivity (Syróvátka, 2008). V posledních letech se však od souhrnného pojetí kvality života ustupuje, protože bylo zjištěno, že syntetizující měření neodráží kvalitu života, kterou obyvatelé zemí skutečně pociťují (Jurečka, 2017). Indexem jsou proto životní oblasti hodnoceny spíše samostatně, než jako celek (Jurečka, 2017).

Druhou disciplínou je mikroekonomie, která se věnuje kvalitě života jednotlivých domácností a odvozuje ji z průzkumu alokace jejich příjmů (Stiglitz et al., 2009). Každý člen domácnosti představuje spotřebitele typu homo economicus, který usiluje o maximální užitek neboli prospěch (Heřmanová, 2012). Při mikroekonomickém zkoumání kvality života se proto zohledňuje, kolik zboží a služeb si spotřebitel může pořídit za svůj výdělek (Ehrlich et al., 2013). Důraz je tedy kladen na hodnotu peněz a vlastnictví civilizačních vymožeností,

přičemž sledovanými ukazateli bývá průměrná výše příjmu a cena spotřebního koše (Svobodová, 2006). Chování spotřebitele v tržním prostředí se však nedá redukovat jen na finanční determinanty (Laluha, 2010). Živočišně-sociální podstata ho nutí (předurčuje) rovněž ke spotřebě statků, které nelze koupit, což je např. vzduch a přátelství (Ehrlich et al., 2013). Navíc musí disponovat také dostatkem volného času, aby mohl jakoukoliv svou spotřebu realizovat (Ehrlich et al., 2013). V těchto případech je třeba ekonomické hodnocení rozšířit o sociologická či psychologická kritéria (Holková, 2011).

Z výše uvedeného je zřejmé, že tradiční přístup ekonomů ke zkoumání kvality života se orientuje na její materiální stránku, tedy na objektivní dimenzi. Kvalita života je však mnohem širší pojem než produkce a spotřeba prostředků, jelikož zahrnuje i faktory, které jsou založené na nehmotných hodnotách (Stiglitz et al., 2009). Tato skutečnost posouvá inženýrské pojetí ekonomie k ekonomii, která si všímá sociálních vazeb, různých externalit a dalších netržních vlivů na kvalitu života (Heřmanová, 2012).

3.2 Geografický přístup

V systému geografických věd spadá výzkum kvality života do humánní geografie (Murgaš, 2012). Její přístup vychází ze snahy poznat hlouběji vztah člověk - prostředí a z přesvědčení, že úroveň kvality života se mění nejen od člověka k člověku, ale také od místa k místu (Ira a Andráško, 2007). Důraz je v tomto přístupu kladen na zkoumání prostorové diferenciaci kvality života s úmyslem identifikovat vhodnost určité lokality k životu (Murgaš, 2012). Jestliže se řada vědních oborů věnuje tomu, jak člověk prožívá svůj život, pak geografie je zaměřena na to, kde lidé vedou svůj život (Murgaš, 2014a).

Geografové sledují kvalitu života na všech prostorových úrovních počínaje obcemi, přes jednotlivé státy až po celý svět (Ira a Murgaš, 2008). Dokáží zkoumat objektivní i subjektivní dimenzi kvality života, k čemuž využívají různé agregované indexy a četná dotazníková šetření (Murgaš, 2014a). Hodnocenými komponenty kvality života bývají obvykle demografické trendy, zdravotní stav, ekonomické aspekty, patologické jevy, životní prostředí, sociální a kulturní kapitál (Murgaš, 2005). Při geografickém výzkumu objektivní dimenze kvality života se poměrně často uplatňují vážené indikátory (Murgaš, 2014b). Jejich používání je však často považováno za sporné neboť přiřazování důležitosti indikátorům kvality života představuje latentní možnost jak (ne)vědomě ovlivnit její hodnocení. Podle vyjádření Heřmanové (2012) může nesprávné stanovení (předimenzování nebo poddimenzování) vah indikátorů vést ke zkreslení výsledku měření kvality života.

Zájem geografů o kvalitu života se soustřeďuje především na území s velkou koncentrací lidstva (včetně jejich aktivit) a s vysokým stupněm proměny přírodního prostředí na prostředí umělé (Ira a Andráško, 2007). V tomto směru je hlavním trendem zkoumání kvality urbánního neboli městského života (Murgaš, 2013), které bývá zaměřeno na kvantifikaci pořadí v obyvatelnosti (livabilitě) nebo vybavenosti měst (Murgaš, 2014b). Díky neustálému vývoji studia kvality života se však rozvíjejí také nová témata, mezi něž patří například výzkum kvality života na venkově (Murgaš, 2014b).

3.3 Regionalistický přístup

Obecně vzato regionalistika vychází při svém bádání z teoretických konceptů několika vědních oborů, především geografie, ekonomie, demografie a ekologie. Jejich poznatky integruje a využívá ke zkoumání kvality života. (Hudečková et al., 2006)

Základním objektem regionalistických studií kvality života je region, tedy nějaké určitým respektive konkrétním způsobem vymezené území (Wokoun et al., 2011). Nejčastěji regionalisté k měření kvality života využívají normativní regiony, tj. regiony stanovené zákonnou normou a zařazené do systému veřejné správy daného státu či uskupení (Minařík et al., 2013). Jedná se vlastně o územně správní jednotky, jejichž klasifikace má v podmínkách České republiky následující podobu: území státu (NUTS 1), regiony soudržnosti (NUTS 2), kraje (NUTS 3), okresy (LAU 1) a obce (LAU 2) dělené na obce s rozšířenou působností a obce s pověřeným obecním úřadem (Minařík et al., 2013). Měření se tedy realizuje na místní, národní i mezinárodní úrovni (Pomališová et al., 2010).

Podle regionalistů je kvalita života v regionu dána portfoliem objektivních podmínek a subjektivního vnímání. I přes tento postoj však zpravidla k jejímu měření používají objektivně zjistitelné ukazatele (např. průměrnou mzdu, nezaměstnanost, střední délku života), které agregují do indexů. Někdy sice do měření kvality života zapojují i obtížně kvantifikované podmínky (např. zvyky a tradice), ale snahou je dávat přednost ukazatelům, u kterých je předpoklad získání dobře ověřitelných informací. Výsledky měření jsou totiž často vkládány do podkladů pro ekonomické intervence a politické regulace v regionech, takže musejí vycházet z nezpochybnitelných dat. (Minařík et al., 2013)

V rámci regionalistiky je kvalita života úzce svázána s regionálním rozvojem (Kříž et al., 2013). Lidská touha žít dobře (lépe) je primárním hybatelem rozvoje obývaného území a úspěšný rozvoj současně zlepšuje kvalitu života v regionu (Minařík et al., 2013). Smyslem

takového rozvoje je dosahovat průběžně v regionu pozitivních hospodářských, sociálních a environmentálních změn, aniž by tím byl ohrožen či zásadně znesnadněn život budoucích generací (Minařík et al., 2013). To znamená, že úroveň kvality života závisí na pilířích udržitelného rozvoje, které znázorňuje následující obrázek.

Obrázek č. 1: Pilíře udržitelného rozvoje

Zdroj: upraveno dle Kříž et al. (2013)

Díky vzájemné provázanosti kvality života a udržitelného rozvoje používají regionalisté pro měření kvality života v regionu většinou indikátory, kterými lze charakterizovat stav výše zmíněných rozvojových pilířů (Minařík et al., 2013). V této relaci spatřuje Hudečková et al. (2006) společně s Křížem et al. (2013) fakticky posun ke konceptu udržitelné kvality života. Je však třeba upozornit, že dlouhodobá udržitelnost souvisí s životem budoucích generací, a proto se hodnotí jinak než bezprostřední kvalita života (Štědroň et al., 2012). K předpovědi, zda se současná úroveň kvality života v budoucnu nezhorší, je třeba prognostický odhad, který je ale hodně nejistý, protože nikomu není předem známo, jaký bude další technologický vývoj a jeho dopad na život lidí (Cvengroš, 2009). Naproti tomu k hodnocení nynějšího života v regionech se používají takové indikátory, kterým lze přímo přiřadit měřitelné nebo statistické hodnoty (Minařík et al., 2013).

Nedostatkem regionalistiky ve věci měření kvality života v regionu je existence velkého počtu různých indexů a bodových stupnic, u nichž není zřejmé, jakým způsobem a z jakých indikátorů byl daný index odvozen nebo jak bylo přiřazené bodové hodnocení získáno (Minařík et al., 2013). Tato skutečnost znemožňuje posouzení relevance regionalistických způsobů měření kvality života a rovněž brání porovnávání výsledných hodnot. V zájmu sjednocení posuzování kvality života v regionech zřídila OECD v roce 2014 webovou stránku o regionálním well-beingu (Bergink, 2014). Tento internetový nástroj umožňuje měřit a porovnávat životní pohodu ve 394 regionech členských států OECD na základě 11 témat, která jsou pro kvalitu lidského života zásadní (OECD, 2019).

3.4 Další přístupy

Kromě již výše zmíněné výzkumné činnosti ekonomie, geografie a regionalistiky je mezi stěžejní vědecké přístupy ke zkoumání kvality života obvykle zahrnován také sociologický, medicínský, psychologický a ekologický styl práce.

Sociologie se zaměřuje na odlišnosti v kvalitě života různých sociálních skupin a příčiny jejich vzniku (Heřmanová, 2012). Využívá k tomu sociální indikátory jako společenský status, hodnota majetku, vybavení domácnosti, úroveň vzdělání, rodinný stav apod. (Hnilicová, 2005). Při sociologickém zkoumání kvality života se kombinuje objektivní a subjektivní pohled na kvalitu života (Antalová, 2013). Sociologie rovněž studuje životní úroveň, způsob života a životní styl, které s kvalitou života sice souvisejí, ale nelze je s ní ztotožňovat, protože mají jiný význam (Vaďurová a Mühlpachr, 2005).

V rámci medicíny je těžištěm zkoumání kvality života tělesné a duševní zdraví jednotlivých osob (Hnilicová, 2005). Tento přístup mapuje zejména subjektivní prožívání choroby a její léčby u nemocných lidí, např. diabetiků, postižených a seniorů (Antalová, 2013). Prakticky to znamená, že jsou sledovány indikátory fyzického a psychického stavu pacienta, jako je přítomnost bolesti, zvládnání chůze, intenzita únavy, schopnost sebeobsluhy, míra úzkosti apod. (Hnilicová, 2005). Získané údaje přinášejí lékařům cenné informace, které se v běžné klinické praxi u pacientů nezjišťují (Hnilicová, 2005).

Předmětem zájmu psychologie je hodnocení rozumového a emocionálního vnímání reality života člověkem (Vaďurová a Mühlpachr, 2005). Snahou psychologů je vystihnout subjektivně pocíťovanou životní pohodu, tedy zjistit, jak moc a proč je daná osoba spokojena či nespokojena s vlastním životem a jaké citové reakce na jeho prožívání u ní převažují (Hnilicová, 2005). V této souvislosti se u jednotlivců zjišťuje charakter potřeb, přání, sebehodnocení, rozhodování, osobních hodnot, uplatnění ve společnosti, kompetencí, životních traumat, krizí, depresí apod. (Vaďurová a Mühlpachr, 2005).

Ekologie vnáší do zkoumání kvality života environmentální aspekt, který zohledňuje stav životního prostředí (Marie, 2017). V minulosti si ho lidé téměř nevšimli a nepromítali jej ani do hodnocení kvality života (Halečka, 2002). Díky zvyšujícímu se množství ekologických problémů však význam tohoto aspektu vzrostl, neboť dobré přírodní podmínky jsou pro člověka existenčně důležité (Halečka, 2002). Nejznámějším ekologickým indikátorem zatížení životního prostředí je uhlíková stopa, kterou lze vypočítat za výrobek, podnik, odvětví, instituci, jedince i region (Heřmanová, 2012).

4 ZPŮSOBY MĚŘENÍ KVALITY ŽIVOTA

Podobně jako u definování ani v případě měření kvality života nepanuje mezi odborníky shoda jak ho provádět. Na vině je velká osobitost v názorech na uchopení pojmu kvalita života, ze které plynou také rozmanité způsoby jejího měření.

4.1 Metodologický aparát

K měření kvality života se používá řada metod a nástrojů. Vycházejí z teoretických přístupů jednotlivých vědních oborů a jsou klasifikovány podle různých hledisek. Často však bývají předmětem odborných polemik o (ne)vhodnosti jejich aplikace.

Primárně odborná literatura rozlišuje objektivní a subjektivní měření kvality života, které reflektuje typ zjišťované informace (Kačmárová et al., 2013). Objektivní měření využívá explicitní (faktická) data z nezávislých zdrojů, zatímco subjektivní měření bere v úvahu implicitní (pocitové) údaje z osobní výpovědi člověka (Veenhoven, 2001). Slučovat tyto dva způsoby měření kvality života do jednoho procesu se nedoporučuje, protože každý se řídí jinými zákonitostmi (Kačmárová et al., 2013). Samy o sobě však vyčerpávající obraz o kvalitě života zájmového subjektu (osoby či regionu) nepodávají (Kačmárová et al., 2013). Je tedy vhodné používat každý tento typ měření separátně a při celkovém vyhodnocení kvality života zohlednit výsledky obou (Kačmárová et al., 2013). Tento přístup však nelze uplatnit vždy, protože limitujícím faktorem je velikost zkoumané jednotky.

Velmi frekventované je členění Křivohlavého (2002) rozdělující způsoby měření kvality života podle toho, kdo je hodnotitelem dané situace. Dle jeho přístupu existují:

- externí metody - kvalita života je hodnocena člověkem, kterého se toto hodnocení vůbec netýká (jedná se o cizí laické či odborné posouzení);
- interní metody - kvalita života je hodnocena člověkem, kterého se toto hodnocení přímo týká (jedná se o vlastní, tedy osobní pohled na věc);
- smíšené metody - jsou založené na kombinaci předchozích dvou metod.

Probíraným nedostatkem zde bývá fakt, že v externích metodách se kritéria měření stanovují arbitrárně (zásahem vyšší moci), v důsledku čehož pak hodnocení kvality života jinými lidmi někdy vykazuje poměrně velké rozdíly oproti tomu, jak si kvalitu života interně zhodnotila sama dotčená osoba (Křivohlavý, 2002). Je překvapující, že Křivohlavého klasifikace na rozdíl od předchozí objektivně-subjektivní dichotomie připouští spojení externí a interní metody, přestože každá funguje podle jiných pravidel.

Lze se setkat i s dělením podle míry obecnosti, které rozlišuje metody měření kvality života generického a specifického charakteru. Generické metody jsou určeny pro všeobecný výzkum kvality života běžné populace (např. mládeže, dospělých, seniorů) a vycházejí z celkové fyzické, psychické a sociální pohody. Naproti tomu specifické metody se věnují zjišťování kvality života osob, které trpí nějakou konkrétní, především chronickou, nemocí. Ve srovnání s generickými metodami dokážou specifické metody přesněji zachytit pozitivní nebo negativní změny v kvalitě života lidí. (Kačmárová et al., 2013)

Klasifikace metod měření kvality života dle Antalové (2013) vychází z rozsahu neboli šíře prostorového vnímání kvality života a má následující stupně:

- megaúrovňová kvantifikace - měření kvality života kontinentů nebo celého světa;
- makroúrovňová kvantifikace - měření kvality života jednotlivých států;
- mezoúrovňová kvantifikace - měření kvality života regionů a sociálních skupin;
- mikroúrovňová kvantifikace - měření kvality života lidských jedinců.

Zvláštností tohoto členění je, že na megaúrovni se mnohdy nejedná o měření kvality života v pravém slova smyslu, ale spíše jde o filozofické zamýšlení se nad smyslem života a dalším směřováním lidstva, při němž vědci berou život jako hodnotu, kterou je třeba respektovat a promítat do politických úvah a rozhodnutí (Antalová, 2013).

Pod každou z výše uvedených metod spadá nepřehledné množství nástrojů, kterými lze měření kvality života realizovat. Nejčastěji mají podobu indexu, dotazníku, škálování nebo rozhovoru (Antalová, 2013). Počty těchto typů nástrojů se ve vztahu k jednotlivým metodám pohybují v řádu desítek až stovek, a proto jsou pro lepší přehlednost kategorizovány do různých skupin. Například Gurková (2011) třídí nástroje na měření kvality života podle ustálenosti používaných hodnotících komponent na:

- konvenční nástroje - měří kvalitu života principem standardního modelu, který obsahuje předem zvolené životní oblasti a kritéria jejich posuzování;
- individuální nástroje - měří kvalitu života principem originálního modelu, jehož oblasti a kritéria hodnocení volí sledovaný jedinec podle vlastního uvážení.

Kritika bývá zaměřena na to, že konvenční nástroje neodlišují jednotlivce od populací, čímž vytvářejí mylný dojem obecné shody hodnocených oblastí. V důsledku toho nelze sledovat disparity v kvalitě života osob a používání konvenčních nástrojů je tak považováno za neefektivní. (Joyce et al., 2003 cit. podle Gurková, 2011)

Další příklady dělení měřících nástrojů uvádí Dragomirecká a Bartoňová (2006), které je člení podle životních oblastí (nástroje na měření kvality pracovního života, rodinného života atd.), podle sledovaného objektu (nástroje na měření kvality života dětí, pacientů atd.) a podle způsobu administrace (nástroje na měření kvality života aplikované papírově, telefonicky atd.). Pro účely této práce je důležité pojetí Heřmanové (2012), jež rozlišuje makroregionální, mezoregionální a mikroregionální měření kvality života. V dalším textu jsou proto detailněji popsány znaky a příklady nástrojů této kategorizace.

4.2 Makroregionální nástroje

Nástroje na makroregionální úrovni měří kvalitu života ve velkých územních celcích, jimiž jsou např. státy. Těžištěm měřicího procesu je zkoumání objektivních životních podmínek agregovanými indexy na základě sociálních a ekonomických statistických dat. Mapování subjektivního pocitu spokojenosti s podmínkami života je na této úrovni prováděno sporadicky kladením jedné či dvou holisticky formulovaných otázek skupině rezidentů. Makro nástroje se využívají především v oblasti mezinárodních komparací kvality života. Získané výsledky jsou obvykle hodně zobecňující a při vyjadřování souvztažností či kauzalit mohou být i nepřesné až zkreslující. Mezi nejznámější makroregionální indexy patří index lidského rozvoje a index kvality a udržitelnosti života. (Heřmanová, 2012)

Index lidského rozvoje (HDI) vytvořil v roce 1990 pákistánský ekonom Mahbub al Haq a od roku 1993 ho OSN používá ve své výroční zprávě (Antalová, 2013). Jak již bylo dříve naznačeno, tento index mapuje oblast zdraví, vzdělávání a životního standardu (Minařík et al., 2013). Metodika jeho výpočtu se několikrát změnila, ale trojice oblastí zdrojových dat zůstala vždy zachována (Antalová, 2013). Změny se dotkly jen tří ze 4 indikátorů, protože někteří odborníci se pokoušejí index „regionalizovat“, tj. najít takové indikátory, které by umožnily přechod z celostátní úrovně měření na úroveň regionů (Minařík et al., 2013). Index měří aspekty rozvoje lidského života a jejich stav udává číslem od 0 do 1 (Antalová, 2013). Podle výsledků za rok 2018 je nejrozvinutější Norsko, Švýcarsko, Austrálie a naopak nej-slabší rozvoj má Niger a Středoafriická republika (UNDP, 2018). Z celkového počtu 189 zemí se Česká republika umístila na 27. místě (Seliverstova, 2018).

V českém Centru pro sociální a ekonomické strategie vznikl v letech 2001–2002 jako alternativa k HDI tzv. index kvality a udržitelnosti života (IKUŽ), který dokáže změřit úroveň života obyvatel celého státu pomocí údajů z oblasti společenskopolitické, sociální, ekonomické a environmentální (Potůček et al., 2003). Pro účely výpočtu indexu byly tyto čtyři

oblasti rozděleny na 12 okruhů, které zahrnují celkem 101 různých indikátorů (Potůček et al., 2002b). Hodnoty IKUŽ se pohybují na škále od 0 do 1 a udávají kvalitu života potažmo stupeň rozvoje v České republice za období 1990–2000 s náčrtem předpokládaných vývojových trendů do roku 2006 (Potůček et al., 2003). Výsledky z dalších let případně ze současné doby nejsou nikde veřejně publikovány, takže je v této práci nelze uvést a logicky se nabízí otázka, zda je tento index vůbec ještě aktivně používán.

Do makro nástrojů patří rovněž index šťastné planety (HPI), index lidského blahobytu (HWI), index změny klimatu (CCPI), index prosperity (LPI), index vnímání korupce (CPI), index globálního hladovění (GHI) a mnoho dalších (Heřmanová, 2012). Populární je také index lepšího života (BLI), který umožňuje komukoliv interaktivně si na webu OECD vypočítat, ve které zemi by pro něj bylo nejvýhodnější žít (Holanová, 2015).

4.3 Mezuregionální nástroje

Prostřednictvím mezoregionálních nástrojů je měřena kvalita života v rámci územních jednotek střední velikosti, např. typu NUTS 2 a 3. Opět převažuje měření objektivní kvality života s využitím statistických údajů nad zachycením subjektivního pohledu na život pomocí osobních výpovědí skupiny lidí. Slabým místem mezo nástrojů je, že při jejich konstrukci dochází velmi často k míchání předpokladů pro kvalitní život se skutečnostmi, které jsou spíše jejich důsledkem. Velký podíl na tom má obecně platná skutečnost, že pro mezoregionální úroveň existuje nejméně propracovaná metodika zkoumání kvality života. Měřicí nástroje se v ní vyskytují nejčastěji ve formě agregovaných indexů. Jejich příkladem je regionální index společenského rozvoje. (Heřmanová, 2012)

Regionální index společenského rozvoje (RSPI) měří podmínky pro kvalitní život ve 272 evropských regionech NUTS 2. V roce 2016 jej pro Evropskou komisi sestavila nezisková organizace Social Progress Imperative. Index plní funkci doplňku k ekonomickým kritériím, a proto nepracuje s příjmy, zaměstnaností apod. Je v něm sdruženo celkem 50 indikátorů z následujících tří oblastí: základní lidské potřeby, předpoklady pro životní pohodu, příležitosti obyvatel. Hodnota indexu se pohybuje v rozmezí 0 až 100. Žebříčku zveřejněnému v uvedeném roce vévodí regiony severských zemí (např. švédský Upper Norrland, dánský Central Jutland a finský Åland), zatímco na jeho opačném konci se nacházejí regiony bulharské a rumunské. Z českých regionů v tomto hodnocení dopadla nejlépe Praha na 159. místě a nejhůře Severozápad na 232. místě. (Kohoutová, 2016)

Jako další lze zmínit regionální index kvality života (RIKŽ), který sestavili ekologové Mederly, Topercer a Nováček (2004) s cílem měřit kvalitu života v českých regionech. Pro tento účel bylo zvoleno 14 krajů (odpovídají jednotkám NUTS 3) neboť okresní úroveň se z hlediska množství dat zdála příliš podrobná (Potůček et al., 2003). Konstrukce indexu byla inspirována strukturou HDI, a tak se při ní uplatnily podobné tři oblasti (Mederly et al., 2004). Jsou naformulované jako předpoklady, a to pro dlouhý a zdravý život, tvořivý život s dostatečným vzděláním a přiměřenou životní úroveň (Potůček et al., 2003). Počet indikátorů vstupujících do výpočtu byl však oproti HDI zvýšen na 39 (Potůček et al., 2003). Hodnoty indexu jsou vyjádřeny v % a byly publikovány v roce 2003 s tím, že nejlepší kvalita života byla zjištěna v Praze a nejhorší v Moravskoslezském kraji (Mederly et al., 2004). Od té doby byl index několikrát modifikován dle parametrů jiných měření. Např. Murgaš a Klobučník dospěli v roce 2016 při použití odlišných indikátorů k hodnotám, které řadí na první místo rovněž Prahu, ale na poslední Ústecký kraj (Murgaš, 2018).

K mezo nástrojům patří také index kvality regionálního rozvoje (QUARS), index udržitelného ekonomického blahobytu (ISEW), index ekonomické pohody (IEWB), index sociálního zdraví (ISH) a další (Antalová, 2013). Subjektivní náhled je používán např. u ankety „Místo pro život“, při které je v Česku každoročně vybírán kraj s nejlepšími životními podmínkami na základě statistických dat i názorů obyvatel (Kučera, 2019).

4.4 Mikroregionální nástroje

Nástroje mikroregionálního charakteru se vztahují k měření kvality života v územích malé rozlohy, jako jsou např. správní obvody obcí. Těmito nástroji lze realizovat jak objektivní měření vycházející ze statistických dat k životním podmínkám v dané lokalitě, tak subjektivní měření opírající se o údaje z reflexe životní spokojenosti tamních rezidentů. Měření jsou obvykle velmi kvalitní a reprezentativní. Problémem však bývá zobecnění jejich výsledků, neboť každé takové výzkumné měření představuje zpravidla konkrétní případovou studii bez obecné parametrizace získaných hodnot. Hlavním nástrojem objektivního přístupu jsou u mikroregionů agregované indexy. V rámci subjektivní optiky se používají dotazníková šetření nebo strukturované rozhovory. (Heřmanová, 2012)

Příkladem nástroje zachycujícího kvalitu života objektivní formou je index kvality života (QLI). Tento index vzešel z projektu „obce v datech“, který se pod záštitou společnosti Deloitte rozběhl v roce 2017 a jehož cílem bylo vyvinout sofistikovaný prostředek na měření kvality života v českých obcích založený na digitálním zpracování big dat. Sestavený index

měří kvalitu života ve 205 obcích s rozšířenou působností a Praze. Přitom vychází z přístupů, které u měření kvality života aplikuje OECD a OSN. Do výpočtu indexu je zahrnuto celkem 43 indikátorů z těchto tří oblastí: zdraví a životní prostředí, materiální zabezpečení a vzdělání, služby a vztahy. Index nabývá hodnot od 0 do 10. Zatím jsou k dispozici výsledky za rok 2018 a 2019. V obou letech první místo obsadily Říčany následované Prahou a na posledním místě se umístila Orlová. (Obce v datech, 2020)

Ve světě je používán např. index udržitelných měst (SCI), který měří kvalitu života přes oblast lidskou, ekologickou a podnikatelskou. Ten ze 100 měst světa ohodnotil v roce 2018 nejlépe Londýn, nejhůře Kalkatu a Prahu zařadil na 23. místo. (Arcadis, 2018)

Nástrojem subjektivního měření kvality života je Eurobarometr (Heřmanová, 2012). Jde o průzkum spokojenosti s městským životem, který od roku 2006 provádí Evropská komise v 75–79 evropských městech a při němž lidé odpovídají na otázky týkající se pracovních příležitostí, veřejné dopravy, městského znečištění atd. (Unie, 2016). Na principu individuální výpovědi jsou založené i následující mikro nástroje:

- MANSAs - jedná se o dotazník; sestavili ho v roce 1998 pracovníci univerzity v Manchesteru; pomocí souboru 16 otázek mapuje obraz kvality života respondenta tak, jak se mu v danou chvíli jeví; soustřeďuje se na zjišťování spokojenosti v oblasti jeho zdravotního stavu, sebevnímání, sociálních vztahů, finanční situace, rodinných vztahů, bezpečnostní situace, právního stavu, životního prostředí, náboženské víry, trávení volného času a zaměstnání; (Antalová, 2013)
- SWLS - jedná se o dotazník, který vytvořil v 80. letech 20. stol. psycholog E. Diener; spokojenost s kvalitou života je zkoumána z hlediska rozdílů mezi plány, očekáváními a realitou; obsahuje 5 tvrzení, k nimž respondent vyjadřuje na sedmistupňové hodnotící škále míru svého (ne)souhlasu; (Heřmanová, 2012)
- SEIQoL - jedná se o rozhovor; byl zaveden v roce 1994 a jeho autory jsou psychologové C. A. O'Boyle, H. McGee a C.R.B. Joyce; zaměřuje se na zjišťování hlavních aspektů kvality života; dotazovaná osoba je vyzvána k uvedení 5 životních cílů, které jsou pro ni nejdůležitější; u těchto cílů se v % (0 až 100) určuje míra uspokojení dané osoby z jejich postupného naplňování. (Antalová, 2013)

Poslední tři nástroje se používají na diagnostiku kvality života lidí (jednotlivců či skupin), jež obývají nejen určité území, ale i prostor. Jimi získané poznatky se pak obvykle uplatňují při řízení sociální nebo zdravotní politiky. (Antalová, 2013)

4.5 Měření na úrovni okresů

Okresy představovaly v České republice původně územně-správní jednotky. K 31.12.2002 však byly v rámci reformy veřejné správy zrušeny okresní úřady a příslušné kompetence přešly od roku 2003 částečně na kraje a částečně na obce s rozšířenou působností (ORP). Tímto krokem se z okresů staly územní jednotky, které dnes slouží pouze k rozdělení působnosti některých státních orgánů, např. policie a soudů. (Kuča, 2018)

Zánik pravomoci vykonávat veřejnou správu na okresní úrovni se dotkl i objektivního způsobu měření kvality života. Řada statistických veličin vztahujících se k území okresů totiž přestala být na této úrovni zveřejňována nebo sledována a jejich hodnoty tak začaly být těžko dostupné nebo zcela nezjistitelné. Právě to byl jeden z důvodů, proč se zpočátku většina měření kvality života vztahovala k regionům s větší rozlohou a zachovalou správní funkcí, jako je např. čtrnáct krajů nebo celá republika. Dalším důvodem, který vědce dlouho odrazoval od měření kvality života v českých okresech, byl jejich vysoký počet (76 + Praha) a s tím související vidina zpracování až příliš velkého počtu dat.

Po výše zmíněné reformní změně se jako první do zkoumání kvality života na úrovni okresů pustila Mladá Fronta DNES. Redaktoři tohoto deníku uskutečnili v roce 2007 výzkum kvality života v českých okresech. Použili k tomu index sestavený z 50 indikátorů, které měly povahu statisticky zjištěných ukazatelů. Každému indikátoru byla přiřazena váha dle předpokládaného vlivu na kvalitu života. Největší váhu měly údaje o výši průměrné mzdy, míře nezaměstnanosti, kojenecké úmrtnosti, věku dožití a cenách nemovitostí. Přiřazení vah redaktoři konzultovali s pracovníky Katedry sociální geografie a regionálního rozvoje PřF UK v Praze. Na tehdejší dobu se jednalo o zcela unikátní průzkum, jehož výsledkem byl žebříček všech okresů seřazený podle toho, kde se žije nejlépe a kde nejhůře. Na prvním místě se umístil okres Pardubice a poslední byl okres Most. (Lysoněk, 2007)

Další výzkum provedla o pět let později ekonomka Jindrová, která využila české okresy (bez Prahy) ke zmapování regionálních disparit v kvalitě života obyvatel ČR. Její zkoumání bylo založeno na kvantifikaci rozdílů pomocí agregovaného indexu složeného ze 71 indikátorů rozdělených do ekonomické, sociální a environmentální oblasti. Podle hodnot tohoto indexu byl v roce 2012 nejlepším místem k životu v ČR okres Brno-město a nejhorším okres Karviná. Jindrová chtěla k hodnocení disparit využít rovněž subjektivní názory občanů. Z důvodu absence dat na úrovni okresů však musela k určení životní spokojenosti využít informace Eurobarometru z regionů soudržnosti. (Jindrová, 2012)

Zatím poslední rozsáhlejší studii kvality života v českých okresech realizovali geografové Murgaš a Klobučník, jejíž výsledky byly poprvé zveřejněny v roce 2014. Východiskem pro ně bylo 10 ukazatelů zlatého standardu kvality života (viz kapitola 2.3) z nichž zkonstruovali index kvality života. Pomocí tohoto indexu nejprve určili kvalitu života v 6251 obcích České republiky. Z obecních hodnot následně početně vyvodili kvalitu života v okresech a z okresních hodnot zase početně vyvodily kvalitu života v krajích. Jako okres s nejlepší kvalitou života byla tímto způsobem identifikována Praha a jako okres s nejhorší kvalitou života se projevil Most. (Murgaš a Klobučník, 2016)

Jelikož okresy jsou administrativní jednotky Slovenska, bývají podrobovány výzkumu kvality života také v tomto státě. Objektivní kvalitou života ve všech 79 slovenských okresech se zabýval například Murgaš (2009) s cílem zjistit, její prostorovou diferenciaci. K měření použil agregovaný index kvality života vytvořený z 21 indikátorů, které byly vážené pomocí názorů skupiny expertů a vyjadřovaly různé jevy z oblasti prosperity, deprivace a humánního kapitálu (Ištók a Angelovič, 2012). Svou analýzou Murgaš (2009) zjistil vysokou kvalitu života v okrese Bratislava a naopak velmi nízkou v 17 okresech, mezi kterými byl např. okres Medzilaborce. Dle názoru Rišové (2016) odrážejí tyto výsledky vzhledem k charakteru zvolených oblastí spíše životní úroveň, než kvalitu života.

Z uvedených příkladů je zřejmé, že měření kvality života v okresech probíhá buď přes nově vytvořené, nebo doplňkově odvozené indexy. Ke zjednodušení této praxe by přispělo zavedení postupu, který by nevyžadoval pokaždé novou metodiku a u něhož by nemuselo docházet k vyvozování kvality života v okresech z kvality života v regionech nižšího řádu. K tomu je však nutné znát hierarchickou příslušnost okresů. V letech 1849–2002 byly české okresy typologicky považovány za mikroregiony (MV ČR, 2016). Po zavedení obvodů ORP v roce 2003 se však o nich začalo hovořit jako o regionech střední velikosti. Například geograf Hampl (2005) označil tuzemské okresy v rámci popisu důsledků vývoje regionálního uspořádání Česka za mezoregiony. A regionalista Bína (2018) dokonce považuje okresy za mezoregiony typu B (tj. územní celky s typickou rozlohou okolo 1000 km²) a jim nadřazené kraje za mezoregiony typu A (tj. územní celky s typickou rozlohou okolo 6000 km²). K efektivnějšímu zjišťování kvality života by tedy vedl index umožňující provádět samostatné a přímé měření jak na úrovni okresů, tak na úrovni krajů. V praktické části práce proto bude zkonstruován index na měření objektivní stránky kvality života v obou zmíněných typech mezoregionů. Tento nástroj bude nazván mezoindeks kvality života (MIKŽ) a poslouží ke srovnání kvality života v okresech Olomouckého kraje.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

5 CHARAKTERISTIKA OKRESŮ OLOMOUCKÉHO KRAJE

Každé dva regiony se od sebe různou měrou liší fyzickogeografickými a socioekonomickými podmínkami k životu. Na začátek praktické části je proto zařazena charakteristika okresů v Olomouckém kraji vystihující hlavní atributy jejich území.

5.1 Specifikace polohy

Okresy spadající do Olomouckého kraje se v celkovém počtu pěti územních celků nacházejí na východě České republiky (GaREP, 2015). Jmenovitě se jedná o okresy Prostějov, Olomouc, Přerov, Šumperk a Jeseník (MEPCO, 2017). První tři z nich, tedy okresy Prostějov, Olomouc a Přerov, jsou vnitrostátní, takže je ze všech stran obklopují české územně-správní jednotky. Okresy Šumperk a Jeseník mají většinu své hranice vedenu také uvnitř České republiky, pouze na severu jejich území sousedí s Polskem (GaREP, 2015). Tato poloha jim dává možnost vzájemné přeshraniční spolupráce s přílehlými polskými okresy, která se realizuje v rámci euroregionů Praděd a Glacensis (CENIA, 2016).

Obrázek č. 2: Lokalizace okresů Olomouckého kraje

Zdroj: upraveno dle Polák (2007) a MMR (2019)

Z pohledu starodávného zemského zřízení, které bylo používáno na českém území od středověku až do roku 1948 (Vaněček, 2017), se okresy Prostějov, Olomouc, Přerov a Šumperk nacházejí na Moravě a okres Jeseník leží téměř celý ve Slezsku (ČSÚ, 2017). Jejich uspořádání do protáhlého tvaru v severojižním směru znázorněném na obrázku č. 2 je důsledkem administrativního rozdělení současného území Česka na 14 samosprávných krajů, které bylo zavedeno v roce 2000 a funguje dodnes. Díky tomuto členění se okrajová poloha okresu Jeseník v rámci České republiky stala rovněž severní periferií Olomouckého kraje, která jak bude patrné dále, má v mnoha směrech specifický charakter.

5.2 Základní parametry

Během své dosavadní existence prodělaly okresy sjednocené do Olomouckého kraje řadu změn, které měly vliv na jejich velikost. Zatím poslední taková změna proběhla k 1.1.2016, kdy na základě redukce moravských vojenských újezdů Březina a Libavá bylo provedeno několik katastrálních úprav v okresech Prostějov, Olomouc a Přerov (Kuča, 2018). Jednalo se buď o rozšíření území obcí přilehlých k uvedeným výcvikovým prostorům, nebo obnovení samostatnosti obcí, které byly součástí Libavé (VHÚ, 2015). Od té doby žádné další obdobné změny v okresech Olomouckého kraje neproběhly. Aktuální hodnoty základních parametrů těchto okresů jsou uvedeny v následující tabulce.

Tabulka č. 5: Parametry okresů Olomouckého kraje

NÁZEV OKRESU	HODNOTA PARAMETRU (k 31.12.2018)			
	rozloha (km ²)	počet obyvatel	hustota zalidnění (obyv./ km ²)	počet sídel (z toho měst)
Jeseník	719	38300	53,3	24 (5)
Olomouc	1608	234939	146,1	98 (6)
Prostějov	777	108587	139,7	97 (5)
Přerov	854	129925	152,1	105 (6)
Šumperk	1313	120711	91,9	78 (8)

Zdroj: upraveno dle MMR (2019) a ČSÚ (2019a)

Tabulka č. 5 ukazuje, že rozlohou a počtem obyvatel je v rámci Olomouckého kraje největší okres Olomouc, přičemž významnou část tohoto okresu (cca 14%) zabírá výše zmíněný vojenský újezd Libavá. Velice nízké hodnoty základních parametrů vykazuje okres Jeseník, který lze díky tomu označit za nejmenší, nejméně zalidněný a nejřidčeji osídlený. Hustota zalidnění je nejvyšší v okresech Přerov, Olomouc a Prostějov, kde překračuje celorepublikový průměr 134,5 obyv./km² (ČSÚ, 2018). V každém z těchto tří okresů je rovněž soustředěno velké množství sídel. Počet přiznaných statusů města není příliš vysoký, ale tento parametr je jako jediný u všech okresů vcelku vyrovnaný.

5.3 Přírodní poměry

Z hlediska přírodních poměrů se okresy Olomouckého kraje dělí na dvě skupiny. Do jedné patří okresy Prostějov, Olomouc a Přerov, neboť jimi prochází nížinný Hornomoravský úval, kterému dominuje řeka Morava. Druhou skupinu pak tvoří okresy Šumperk a Jeseník, jejichž území pokrývá pohoří Hrubý Jeseník s nejvyšší moravskou horou Praděd. Povrch zkoumané pětice okresů se tedy od jihu k severu postupně zvedá, a to ze 190 m n. m. v okrese Přerov

až do výšky 1491 m n. m. v okrese Jeseník. Díky tomu mají okresy Šumperk a Jeseník chladné klima bohaté na srážky a nízké teploty, zatímco v okresech Prostějov, Olomouc a Přerov převažuje suché a teplé podnebí. (GaREP, 2015)

Charakter reliéfu okresů Olomouckého kraje předurčuje rovněž skladbu a využívání půdního fondu. V okresech Přerov a Prostějov zabírá největší plochu orná půda, která se vyskytuje na 56 a 60 % jejich rozlohy (GaREP, 2015). Tento typ půdy dominuje rovněž v okrese Olomouc, kde pokrývá 42 % katastrální výměry (ČSÚ, 2019a). Podíly orné půdy na rozloze okresů se však neustále snižují (GaREP, 2015), za což může používání těchto půd pro bytové, průmyslové a dopravní stavby. Okresy Jeseník a Šumperk mají především lesní půdy, které se rozkládají na 60 a 49 % jejich území (ČSÚ, 2019a). Tyto půdy se zase potýkají s masivním úbytkem smrkového porostu v důsledku kůrovcové kalamity.

V okresech Olomouckého kraje se nacházejí nebo do nich částečně zasahují různé druhy chráněných území. Jedná se o chráněné krajinné oblasti, národní přírodní rezervace, národní přírodní památky, přírodní rezervace, přírodní památky, evropsky významné lokality, ptačí oblasti a přírodní parky. Způsob a důvod jejich vyhlášení se sice liší, ale prostorově se tato území mnohdy vzájemně překrývají. Nejvíce chráněných území je na Olomoucku (63) a Prostějovsku (63), nejméně pak na Přerovsku (39). (AOPK, 2020)

Ochrana přírody je v okresech Olomouckého kraje tak jako všude jinde důležitá, neboť lidská činnost se i zde negativně dotýká všech jejích složek. Např. voda je znehodnocována kanalizačními splašky, zemědělskými průsaky a průmyslovými provozy (CENIA, 2017). Nejhorší situace panuje v okrese Prostějov, kde jsou dolní úseky řek Haná a Romže klasifikovány jako silně znečištěné (CENIA, 2017). Obdobně je na tom řeka Morava v okolí města Olomouc nebo Bečva, která protéká Přerovem (GaREP, 2015). K nejméně znečištěným vodním tokům patří řeky v horském terénu okresů Šumperk a Jeseník (GaREP, 2015). Právě v těchto místech byla vymezena chráněná oblast přirozené akumulace vod, která představuje významné shromaždiště čisté povrchové vody (Povodí, 2009).

Stav ovzduší v okresech Olomouckého kraje je nepříznivě ovlivňován především výrobou tepla a silniční dopravou. Hlavními znečišťujícími látkami jsou pevné částice, oxid siřičitý, oxidy dusíku a oxid uhelnatý. Jejich koncentrace je dlouhodobě nejnižší v okrese Jeseník, takže Jesenicko má velmi dobré ovzduší. I v tomto regionu se však lidé již několikrát lokálně potýkali se smogem. V okrese Šumperk lze stav ovzduší charakterizovat jako vcelku dobrý. Naopak se zhoršeným ovzduším se potýkají okresy Olomouc a Prostějov. Velmi špatné

ovzduší je pak v okrese Přerov, na čemž se kromě teplárenství, chemické výroby a intenzivní dopravy podepisuje při zesíleném severovýchodním prouděním vzduchu také přenos škodlivých látek z ostravské aglomerace. (GaREP, 2015)

Celkově vzato jsou okresy Jeseník a Šumperk považovány za regiony s vysokým stupněm ekologické stability, neboť mají velkou lesnatost, dobrou kvalitu ovzduší i vod a relativně zachovalý ráz krajiny. V okresech Prostějov, Olomouc a Přerov je ekologická stabilita nižší, protože jejich území je poznamenáno intenzivní lidskou činností, převahou obdělávaných půd a zhoršenou kvalitou ovzduší i vodních toků. (GaREP, 2015)

5.4 Sídla a obyvatelstvo

Lidská sídla se na území okresů Olomouckého kraje utvářela po staletí v závislosti na přírodních podmínkách a pod vlivem hospodářského rozvoje, politických změn a technologického pokroku (Říha, 2012). Výsledkem je sídelní struktura, která se vyznačuje existencí několika měst a značného množství vesnic (Svobodová et al., 2013). Prakticky to znamená, že každý z okresů Jeseník, Olomouc, Prostějov, Přerov a Šumperk má jedno regionální centrum, pár měst lokálního významu a řadu vesnických sídel.

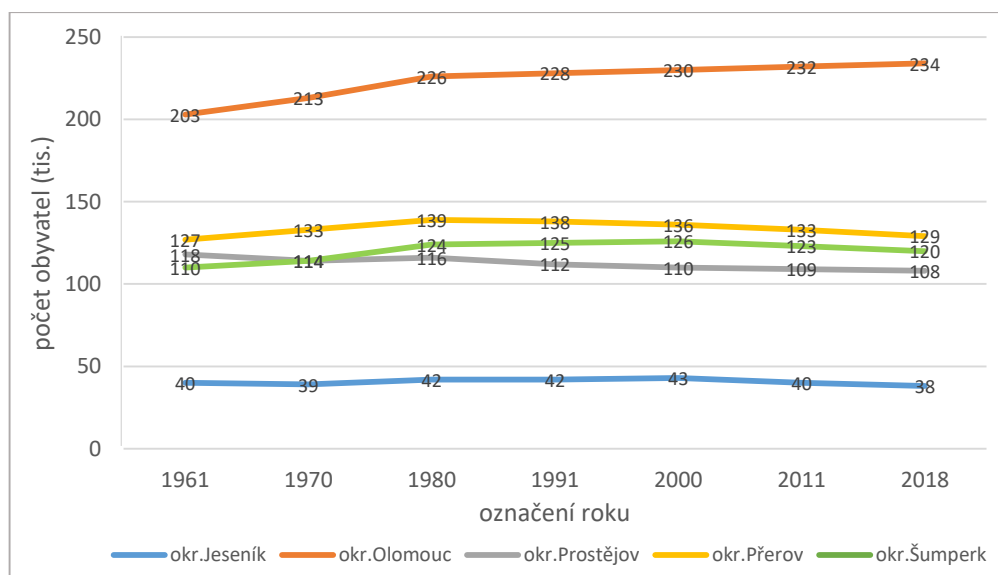
Hlavním a přirozeným centrem jsou pro jednotlivé okresy bývalá okresní města Jeseník, Olomouc, Prostějov, Přerov a Šumperk, která mají spádové zázemí vymezené převážně územím stejnojmenného okresu. Pouze v případě Olomouce je rádius působnosti širší, protože se jedná o krajské město, které na sebe váže i nadregionální funkce. Všechna tato města jsou v rámci daných okresů populačně největšími sídelními jednotkami. Podle ČSÚ (2019b) byl počet jejich obyvatel k 31.12.2018 následující: Jeseník 11 192 obyv., Olomouc 100 523 obyv., Prostějov 43 680 obyv., Přerov 43 186 obyv., Šumperk 25 957 obyv. Zbývající města jsou velikostně značně různorodá (cca 1 200 až 18 000 obyvatel) a jejich správní dosah je vázán místně, tedy na katastry obcí v nejbližším okolí.

V okresech Olomouckého kraje je hodně malých vesnických sídel. Nejpočetnější zastoupení mají vesnice do 1000 obyvatel, kterých se k 31.12.2018 vyskytovalo na Jesenicku 14, na Olomoucku 55, na Prostějovsku 76, na Přerovsku 88 a na Šumpersku 50 (ČSÚ, 2019a). Z porovnání těchto hodnot s celkovými počty uvedenými v tabulce č. 5 vyplývá, že vesnice této velikostní kategorie tvoří v okresech Jeseník, Olomouc a Šumperk cca 60 % a v okresech Prostějov a Přerov dokonce okolo 80 % všech jejich sídel. Lze tedy říci, že struktura osídlení zkoumaných pěti okresů je značně rozdrobená.

Od sídlení struktury se odvíjí územní skladba obyvatelstva. Přibližně polovina obyvatel každého z okresů Jeseník, Šumperk a Prostějov bydlí na vesnici a polovina ve městě, kdežto v okresech Přerov a Olomouc žije na vesnici jen cca třetina obyvatel a dvě třetiny jsou trvale usazeny ve městě. Důvodem tohoto rozložení je fakt, že na Jesenicku, Šumpersku a Prostějovsku jsou populačně slabší města než na Přerovsku a Olomoucku.

K bydlení využívají obyvatelé okresů Olomouckého kraje rodinné i bytové domy. Nejvíce rodinných domů se nachází v okrese Prostějov a nejvyšší počet bytových domů má na svém území okres Olomouc (RARSM et al., 2019). Ve všech okresech Olomouckého kraje se množství domů (rodinných i bytových) různou intenzitou neustále zvyšuje. To však nelze říci o počtu obyvatel, jehož vývoj reflektuje následující graf.

Graf č. 1: Vývoj počtu obyvatel

Zdroj: vlastní zpracování dle údajů ČSÚ (2015) a ČSÚ (2019b)

Číselné hodnoty přiřazené v grafu č. 1 jednotlivým rokům vyjadřují stav obyvatel okresů Olomouckého kraje vždy k 31.12. Průběh křivek ukazuje, že čtyři okresy se dlouhodobě potýkají s úbytkem obyvatel. V okresech Prostějov a Přerov tento úbytek probíhá od 80. let 20. století a u okresů Jeseník a Šumperk začal s nástupem třetího milénia. Hlavní příčinou klesajícího počtu obyvatel v těchto okresech je negativní obměna jejich obyvatel, čili vlastně převaha vystěhovalých osob nad osobami přistěhovalými a zemřelých osob nad osobami živě narozenými (ČSÚ, 2018). Jediným okresem Olomouckého kraje, ve kterém dochází kontinuálně k nárůstu populace, je okres Olomouc. Počet obyvatel na jeho území se zvyšuje v důsledku pozitivní populační obměny, kdy naopak přistěhovalé osoby převažují nad vystěhovalými a živě narozené nad zemřelými (ČSÚ, 2018).

Největší věkovou skupinou je v rámci obyvatel zkoumaných okresů třída 15–64 let. Přestože se její velikost od roku 2007 zmenšuje, drží si v každém tomto okrese neustále poměrně vysoké (cca 64%) zastoupení. V kategorii 65 a více let počet osob soustavně vzrůstá. Na konci roku 2018 do ní v okresech Jeseník, Olomouc, Prostějov, Přerov a Šumperk patřilo cca 19 až 21 % jejích obyvatel. Podíl osob ve věku 0–14 let je ve všech pěti okresech již více než jednu dekádu nejnižší (cca 15%) a nestačí tak kompenzovat nárůst osob důchodového věku. Obyvatelstvo zmíněných okresů proto demograficky stárne. Nejvyšší průměrný věk je v okrese Jeseník (43,7 let) a nejnižší v okrese Olomouc (42,2 let), takže Jesenícko má nejstarší a Olomoucko nejmladší obyvatelstvo. (ČSÚ, 2019a)

Stejně jako v jiných českých regionech i v okresech Olomouckého kraje se lidé dožívají vyššího věku, než tomu bylo v minulosti. V období 2000 až 2018 se v nich střední délka života zvedla u mužů o cca 4,5 let a u žen o cca 3,4 roků. Dle ČSÚ (2019b) tak aktuálně nejdelší život vedou obyvatelé okresu Olomouc (muži 76,01 let, ženy 82,47 let) a nejkratší život mají obyvatelé okresu Jeseník (muži 74,23 let, ženy 80,24 let).

5.5 Business a nezaměstnanost

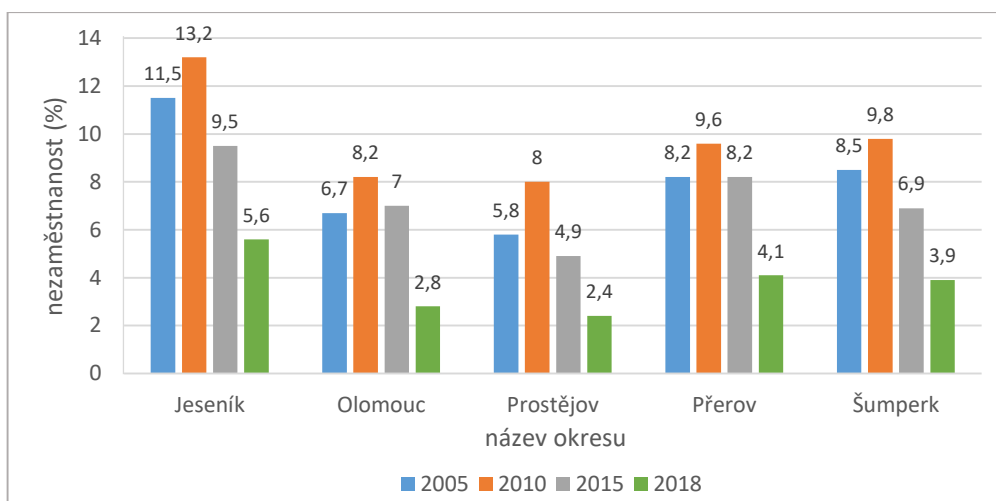
Před rokem 1989 nebyly mezi stávajícími okresy Olomouckého kraje příliš velké ekonomické rozdíly, protože tehdy prováděná správa jejich území byla řízena centrálně a vykonávána rovnostářsky. Po změně politické orientace České republiky a přechodu na tržní hospodářství se však správní politika diferencovala. Jednotlivé okresy se začaly rozvíjet individuálně a nastal tak nepoměr ve využívání jejich potenciálu. V dnešní době se proto ekonomická aktivita na území zmíněných okresů velmi liší.

Business základna je nejširší na Olomoucku a nejužší na Jesenícku. Dle údajů ČSÚ (2019a) sídlilo na konci roku 2018 v těchto dvou okresech 57 889 a 10 638 podnikatelských jednotek a v okresech Prostějov, Šumperk a Přerov bylo pro podnikatelské účely ve stejnou dobu registrováno 23 851, 24 921 a 26 673 subjektů. Aktivitu sice reálně vykazuje přibližně jen polovina z nich, přesto byl v posledních třech letech ve všech uvedených okresech zaznamenán nárůst evidence podnikatelských subjektů o 1–2% ročně. Rozložení podnikání dle předmětu činnosti rovněž není shodné. Na Jesenícku se nejvíce subjektů věnuje stavebnictví, lesnictví a průmyslu. V okrese Olomouc jsou subjekty zaměřené hlavně na obchod, vědeckou činnost či průmysl a na Prostějovsku, Přerovsku i Šumpersku provozuje většina subjektů průmyslovou výrobu, obchod a stavebnictví. Zemědělské odvětví se v četnosti subjektů pohybuje na 5 až 6 pozici, neboť mu rapidně ubývají zaměstnanci.

Jako zaměstnavatelé převažují ve zkoumaných okresech malé firmy o velikosti 1–49 zaměstnanců. Nejvíce jich na konci roku 2018 působilo v okrese Olomouc (5832) a nejméně v okrese Jeseník (847). Ve stejném roce se ve dvou z pěti okresů poprvé v jejich novodobé historii dostal počet osob hledajících práci pod nabídku pracovních míst. Počet uchazečů o zaměstnání připadající na 1 volné pracovní místo tedy byl na Jesenicku 4,2, Olomoucku 0,9, Prostějovsku 0,8, Přerovsku 2,1 a Šumpersku 1,9. (ČSÚ, 2019a)

Nezaměstnanost se v okresech Olomouckého kraje vyvíjí v souladu s celorepublikovým trendem a má tedy klesající ráz. Jak je zřejmé z grafu č. 2, tento pokles započal po roce 2010, čili v době, kdy se Česká republika a její regiony začaly pomalu vzpamatovávat z následků ekonomické krize, jež dva roky předtím zachvátila svět.

Graf č. 2: Vývoj nezaměstnanosti

Zdroj: vlastní zpracování dle údajů ČSÚ (2019a)

Podle hodnot v grafu č. 2 vykazují ve sledovaných letech k 31.12. nejnižší nezaměstnanost vždy okres Prostějov a naopak nejvyšší nezaměstnanost vždy okres Jeseník. Druhý ze jmenovaných okresů, čili okres Jeseník, se dlouhodobě řadí mezi regiony s největší nezaměstnaností v celém Česku. Pravidelně se také objevuje na celostátním seznamu okresů s nezaměstnaností stejnou nebo vyšší, než je republikový průměr.

Zdrojem podpory zaměstnanosti jsou pro regiony zahraniční investoři. Bohužel okresy Olomouckého kraje patří v rámci České republiky pravidelně k regionům s nízkou úrovní zahraničních investic (Grantika, 2010). Jejich největší objem míří dle údajů GaREP (2015) do okresů Olomouc a Šumperk (cca 10 mil. Kč ročně do každého) a nejmenší směřuje do okresu Jeseník (1 mil. Kč/rok). K umístění zahraničních investic volí investoři nejčastěji města Olomouc, Přerov, Mohelnice, Prostějov a Šumperk (Grantika, 2010).

5.6 Průmysl a zemědělství

Mezi hlavní průmyslová odvětví okresů Olomouckého kraje patří strojírenství, stavebnictví, potravinářství a elektrotechnika (KHKOK, 2017). Tato odvětví jsou zastoupena ve všech pěti okresech zmíněného kraje. Rozmístění jednotlivých podniků však není rovnoměrné. Největší koncentrace výrobních závodů je v okresech Prostějov, Olomouc a Přerov (ČSÚ, 2019a). V okrese Přerov má navíc důležité postavení chemický průmysl a na Prostějovsku si tradici udržuje textilní a oděvní výroba (KHKOK, 2017).

Skladba produkce uvedených průmyslových odvětví je ve zkoumaných okresech velmi rozmanitá a zahrnuje výrobky určené jak pro tuzemský trh, tak na export do zahraničí. Některé z nich jsou špičkou svého oboru, a to nejen na vnitrostátní, ale i evropské nebo celosvětové úrovni. Příkladem takových produktů jsou v okrese:

- Jeseník - zařízení pro rafinérie, traktorové návěsy a přívěsy, obytné a sanitární kontejnery, průmyslové minerály, hostie a lázeňské oplatky;
- Šumperk - kolejová vozidla, vápencové produkty, tvarůžky, pivo, elektromotory, termostaty, teploměry a vodoměry, světlomety a blinkry;
- Olomouc - kolesová rypadla, čerpadla, přívěsy za základní automobily, stroje a linky pro pekárny a sladovny, ložiska a kladky do dieselových motorů, mléčné výrobky, pivo, domácí spotřebiče, výživové doplňky, léčivé látky;
- Prostějov - železniční a tramvajové výhybky, listové, šroubové a ventilové pružiny, frézy na pařezy a vysavače listí, malotraktory, šicí stroje, cukr, slad, lihoviny, míče a boxovací pytle, obleky a uniformy, polyesterové tkaniny;
- Přerov - sekačky na trávu a frézy na sníh, přepravníky na koně, drtící a třídící zařízení, cement a omítky, pivo, koření, dalekohledy a puškohledy, plastové nádrže a vany, titanová běloba a kyselina sírová. (KHKOK, 2014)

Zaměření zemědělské výroby se v jednotlivých okresech Olomouckého kraje odvíjí od převládajících přírodních podmínek. Na Prostějovsku, Olomoucku a Přerovsku jsou vynikající předpoklady pro zemědělství. Vyskytují se zde úrodné černozemě a velké osevní plochy, které slouží k pěstování obilovin, řepky, brambor a cukrové řepy. K tomu je přidružena živočišná výroba orientovaná zejména na chov skotu a prasat. Okres Olomouc je považován za „obilnici“ celého kraje. V okresech Jeseník a Šumperk je málo orné půdy, naopak významné zastoupení zde mají louky, na kterých se provozuje pastevečství skotu. V těchto dvou okresech je rovněž hojně rozvinuté lesnictví. (GaREP, 2015)

5.7 Doprava a služby

Na území zkoumaných okresů probíhá hlavně silniční a železniční dopravní ruch. Je zde sice i několik letišť, ale žádné není využíváno k pravidelné veřejné přepravě osob. Letiště v okresech Olomouc a Šumperk slouží místním aeroklubům pro sportovní létání, na Prostějovsku funguje vojenské letiště a v okrese Přerov se z bývalého vojenského letiště stala základna pro leteckou přepravu průmyslových výrobků. Co se dopravní sítě týká, existují mezi jednotlivými okresy Olomouckého kraje opět velké rozdíly, a to jak v délce tak i stavu jednotlivých druhů pozemních cest. Nejvíce silnic, dálnic a železnic protíná Olomoucko, nejméně pak Jesenicko. Konkrétní hodnoty ukazuje následující tabulka.

Tabulka č. 6: Délka pozemních cest

NÁZEV OKRESU	DÉLKA POZEMNÍ CESTY (k 31.12.2018)			CELKOVÝ STAV
	dálnice (km)	silnice I. - III. tř. (km)	železnice (km)	
Jeseník	0	295	79	374
Olomouc	50	1038	188	1276
Prostějov	33	642	74	749
Přerov	38	670	108	816
Šumperk	6	817	149	972

Zdroj: vlastní zpracování dle údajů ČSÚ (2019b) a IDOS (2019)

Zatímco okresy Prostějov, Olomouc, Přerov a Šumperk disponují značnou délkou silnic I., II. a III. třídy, v okrese Jeseník je tato dopravní síť díky malé hustotě sídel a specifickým přírodním podmínkám velmi krátká. Celé Jesenicko má rovněž minimum silnic v havarijním stavu, což je dáno soustředěnou státní podporou tohoto regionu. Naopak nejvíce silnic čeká na opravu v okrese Olomouc. (GaREP, 2015)

Velký nepoměr je také v kilometrůžce dálnic. Přes okres Prostějov prochází dálnice D46 a také krátký úsek dálnice D1. Páteří okresu Olomouc je dálnice D35 a v okrese Přerov se nacházejí dva úseky dálnice D1, které však nejsou stavebně propojené. Na území okresu Šumperk existuje pouze velice krátký úsek již zmíněné D35 a v okrese Jeseník napojení na dálniční síť zcela chybí. Dopravní osou těchto dvou okresů je silnice I. třídy č. 44, která vede přes téměř celé Šumpersko a Jesenicko až do Polska.

Délka železnic je v okresech Olomouckého kraje vyrovnanější než v případě silnic a dálnic, avšak realizovaná doprava má řadu technických odlišností. Přes okresy Přerov, Olomouc a Šumperk vede 3. tranzitní železniční koridor umožňující spojení Žiliny s Norimberkem. Okresem Přerov navíc prochází 2. tranzitní železniční koridor, který slouží k dopravě mezi

Vídni a Varšavou. Tyto koridory spadají do transevropské dopravní sítě TEN-T, jsou dvojkolejné, elektrifikované a připravené na provoz vlaků s rychlostí až 160 km/h. Územím okresů Prostějov a Jeseník ani jeden z uvedených koridorů neprobíhá, takže železnice zde mají pouze regionální význam a jsou jednokolejné. Tratiť na Jesenicku navíc chybí elektrifikace a vlaky zde jezdí výrazně nižší rychlostí. (GaREP, 2015)

Důležitou složkou hospodářství okresů Olomouckého kraje jsou také vzdělávací, sociální a zdravotní služby. Během uplynulých let probíhala v těchto okresech redukce počtu škol a školských zařízení s cílem optimalizovat krajské finanční výdaje na jejich provoz v souvislosti s klesajícím počtem žáků (GaREP, 2015). Aktuálně jsou celkové počty škol v jednotlivých okresech následující: Olomouc 266, Přerov 175, Šumperk 157, Prostějov 139 a Jeseník 52 (ČSÚ, 2019b). Velká pozornost je věnována podpoře technických oborů, o jejichž absolventy je na trhu práce dlouhodobě zájem (GaREP, 2015).

Sociální služby jsou ve zmíněných okresech poskytovány terénní nebo pobytovou formou a jedná o pomoc seniorům, zdravotně postiženým, azylantům atd. Zdravotní péče se provádí v nemocničních komplexech nebo samostatných ordinacích. Kapacitně největší je fakultní nemocnice v okrese Olomouc s 1137 lůžky. Na území okresů Prostějov, Přerov a Šumperk se počet nemocničních lůžek pohybuje kolem 430 a nejmenší je se 103 lůžky nemocnice v okrese Jeseník. Věk praktických lékařů v příhraničních okresech se neustále zvyšuje, a proto lze do budoucna očekávat problémy se zajištěním primární zdravotní péče pro dospělé a děti v pomezích obcí Jesenicka a Šumperska. (GaREP, 2015)

5.8 Meziokresní polarita

Z výše uvedených poznatků je zřejmé, že okresy Olomouckého kraje lze polarizovat, tedy rozdělit do dvou skupin se zcela opačnými vlastnostmi.

Okresy Jeseník a Šumperk mají venkovský charakter s nízkým stupněm urbanizace i rozvoje, avšak se zdravým životním prostředím v převážně horské krajině (Berman, 2010). Naproti tomu většina území okresů Prostějov, Olomouc a Přerov zasahuje do úrodné oblasti Hané, kde se v rovinném terénu nacházejí jejich významná metropolitní centra s diverzifikovanou hospodářskou základnou, ale zhoršenou čistotou ovzduší a vod (Berman, 2010). Po stránce ekonomické je tedy situace v okresech Prostějov, Olomouc a Přerov stabilnější než v okresech Jeseník a Šumperk, které jsou díky své příhraniční poloze a špatné dopravní dostupnosti ekonomicky slabšími regiony (ČSÚ, 2019b).

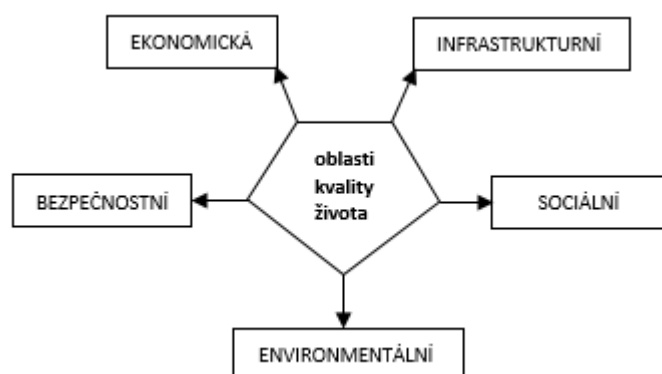
6 KONCEPT MEZOINDEXU KVALITY ŽIVOTA

Předcházející charakteristika vystihla hlavní rozdíly mezi okresy Olomouckého kraje vznikající přírodní a lidskou činností. Existence těchto rozdílů nasvědčuje tomu, že ve zmíněných okresech je odlišná také úroveň kvality života. Ta bude zjištěna přes tzv. mezoindex, jehož sestavení popisují následující čtyři subkapitoly.

6.1 Ustanovení oblastí

Nejprve bylo třeba zvolit životní oblasti, na něž se zkoumání kvality života zaměří. Jejich stanovení proběhlo tak, aby obsáhly všechny objektivní faktory ovlivňující lidský život. Jako východisko zde posloužil již dříve zmíněný pohled Potůčka (2011), který specifikuje kvalitu života v ekonomické, sociální, environmentální a bezpečnostní oblasti. Tento přístup však byl upraven do podoby, kterou zachycuje následující obrázek.

Obrázek č. 3: Oblasti kvality života

Zdroj: vlastní zpracování

Ke zjištění kvality života v okresech Olomouckého kraje tedy bylo stanoveno pět oblastí, a to ekonomická, infrastrukturní, sociální, environmentální a bezpečnostní. Tyto oblasti značí životní podmínky v daných okresech. V praxi se nevyskytují izolovaně, ale jsou provázány a vzájemně na sebe působí. Jejich základní podstata je následující.

Ekonomická oblast představuje hospodářské činnosti na území zmíněných okresů. Nejedná se však jen o firemní výrobu a prodej, ale také o situaci na trhu práce, příjmové rozdíly, státní příspěvky nebo zabezpečení obživy domácností. Jinými slovy řečeno jde o to, jaká je prosperita okresu a její dopad na chování tamních obyvatel.

Do infrastrukturní oblasti byly zahrnuty stavební prvky v krajině vymezené podle § 2 odst. 1 písm. k) zákona č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu. Jedná se o stavby dopravního, technického a občanského charakteru budované a užívané na území okresů ve

veřejném zájmu (Česko, 2006). Tato oblast byla vybrána proto, že infrastruktura zajišťuje chod každého regionu a pro lidský život je tudíž nezbytná. Její hlavní význam spočívá v tom, že slouží jako zázemí pro poskytování služeb a uspokojování potřeb. Rozšiřování infrastruktury navíc utváří životní prostor a podporuje regionální rozvoj.

Sociální oblast se v běžné praxi obvykle věnuje otázkám eliminace chudoby, vyplácení dávek a začleňování osob. Pro měření kvality života je však takové zaměření příliš úzké. Jelikož přívlastek „sociální“ je synonymem pro „společenský“, tak nic nebrání tomu, aby smysl označení „sociální oblast“ byl uchopen širěji. Tento širší významový rozměr bude kromě pomoci v nouzi vystihovat naplňování i dalších potřeb obyvatel okresů, např. na zdravotní péči, demografickou situaci, mezilidské vztahy atd.

V případě environmentální oblasti je vymezení zcela jednoznačné. Tato oblast je obecně chápána jako stav životního prostředí resp. jeho jednotlivých složek. Mezi témata řešená na okresní úrovni tedy patří znečišťování ovzduší a vod, využívání půdního fondu, spotřeba nerostných surovin či produkce odpadu a jeho zpracování.

Bezpečnostní oblast udává, nakolik jsou zkoumané okresy vystaveny reálným i potenciálním hrozbám a rizikům. Těmi jsou myšleny společenské a přírodní jevy, které ohrožují či poškozují život a majetek jejich obyvatel. Zařadit k nim lze např. míru kriminality v rámci jednotlivých okresů. Může sem být zahrnuto i riziko zasažení území okresu živelnými pohromami jako jsou např. povodně, vichřice nebo nadměrné sucho. Opomenout nelze ani průmyslové a ekologické havárie poškozující životní prostředí.

6.2 Výběr indikátorů

Indikátory představují v rámci měření kvality života vstupní proměnné. Jejich výběr probíhal v souladu s doporučeními Heřmanové (2012), která jsou popsána na straně 24. To znamená, že důraz byl kladen na to, aby pěti zvoleným oblastem byl přiřazen rovnoměrný počet indikátorů s minimální obsahovou závislostí a provázaností.

Oporou při výběru indikátorů byl Strategický rámec České republiky 2030, který je dostupný na internetu. Tento dokument udává směr rozvoje Česka v právě začínajícím desetiletí a současně obsahuje soupis 140 relevantních indikátorů kvality života (MŽP, 2020). Protože se však jedná o soupis určený k měření kvality života na celostátní úrovni, bylo třeba ho modifikovat na hodnocení kvality života v okresech. Některé indikátory z něj byly převzaty, některé nahrazeny a mnohé pro nedostupnost údajů vyloučeny.

Do každé ze sledovaných oblastí kvality života byly ve finále zařazeny tři diferencované indikátory, které vystihují důležité skutečnosti reálného lidského života. Jejich název a smysl má v jednotlivých oblastech následující podobu:

- ekonomická oblast

- nezaměstnanost: indikátor udávající podíl evidovaných uchazečů o zaměstnání na celkovém počtu obyvatel ve věku 15 až 64 let (GaREP, 2015);

- kupní síla: indikátor udávající podíl průměrného disponibilního příjmu obyvatel určitého regionu na jeho celostátním průměru (GfK, 2018);

- obchodní činnost: indikátor udávající podíl počtu malo a velko obchodníků na celkovém počtu ekonomicky aktivních subjektů (vlastní formulace);

- infrastrukturní oblast

- hustota komunikací: indikátor udávající délku pozemních dopravních cest (silnic, dálnic a železnic) připadající na jednotku plochy (vlastní formulace);

- bytový fond: indikátor udávající počet bytů v rodinných a bytových domech připadající na jednoho obyvatele určitého regionu (vlastní formulace);

- dislokace škol: indikátor udávající počet mateřských, základních, středních, odborných a vysokých škol připadající na jednu obec (vlastní formulace);

- sociální oblast

- míra rozvodovosti: indikátor udávající počet pravomocných rozhodnutí soudu o ukončení manželství připadající na 1000 obyvatel (Hůle, 2014);

- přístup k internetu: indikátor udávající podíl domácností s pevným nebo bezdrátovým připojením k internetu na celkovém počtu domácností (ČSÚ, 2019b);

- lékařská obslužnost: indikátor udávající počet lékařů (včetně stomatologů a gynekologů) připadající na 1000 obyvatel (vlastní formulace);

- environmentální oblast

- emisní koncentrace: indikátor udávající souhrnné množství znečišťujících látek PM, SO₂, NO_x, CO připadající na jednotku plochy a vypouštěné do ovzduší z velkých, středních a malých zdrojů znečištění REZZO 1–3 (vlastní formulace);

- ochrana přírody: indikátor udávající podíl rozlohy maloplošných chráněných území na celkové rozloze příslušného regionu (Potůček et al., 2002b);

- ekologická stabilita: indikátor udávající poměr rozlohy stabilních (lesy, travní porosty, sady, zahrady, vinice, chmelnice, vodní plochy) a nestabilních (orná půda, zastavěné plochy, ostatní pozemky) krajinných prvků (ČSÚ, 2007);

- bezpečnostní oblast

- trestné činy: indikátor udávající počet daňových podvodů, korupčních deliktů, vloupání, krádeží, vražd atd. připadající na 1000 obyvatel (Maussen et al., 2018);

- dopravní nehody: indikátor udávající počet kolizí vozidel, motocyklů, cyklistů a chodců v silničním provozu připadající na 1000 obyvatel (Maussen et al., 2018);

- hasičské zásahy: indikátor udávající počet likvidací požárů, technických havárií a úniků chemických látek připadající na 1000 obyvatel (ČSÚ, 2019b).

Celkem tedy bylo vybráno patnáct indikátorů, přičemž pět (nezaměstnanost, lékařská obslužnost, emisní koncentrace, trestné činy, dopravní nehody) jich je odvozeno z výše uvedeného strategického dokumentu a zbývající vyplynuly z různorodých údajů. Počáteční výběr samozřejmě obsahoval více indikátorů, jak ale již bylo naznačeno, pro mnohé z nich neexistovala na úrovni okresů příslušná data, takže nemohly být dále použity. Jednalo se např. o zatížení obyvatel hlukem, míru ohrožení chudobou či dostupnost veřejné zeleně. Adekvátní náhrada byla nalezena a proběhla v těchto třech případech: průměrná mzda → kupní síla, obecní byty → bytový fond, živá příroda → ochrana přírody.

Hledání náhrad za indikátory, u nichž nebyla data k dispozici, mělo často složitý průběh s nejistým výsledkem. Kupříkladu původně vybraný indikátor průměrná měsíční mzda není za okresy zjišťován již od roku 2005. Jako vhodná alternativa byla vytipována cena spotřebitelského koše a disponibilní příjem domácností. S žádostí o poskytnutí těchto údajů k okresům Olomouckého kraje byla oslovena Krajská správa ČSÚ v Olomouci. V obdržené odpovědi však bylo uvedeno, že makroekonomické ukazatele ČSÚ publikuje nejnižší do úrovně krajů. Následným šetřením na internetu bylo zjištěno, že společnost GfK Czech sleduje u různých územních jednotek vývoj kupní síly. Z její strany bylo žádosti o údaje vyhověno kladně a průměrná mzda tak mohla být nahrazena kupní silou.

Komplikace se nevyhnuly ani indikátorům, u nichž náhrady neprobíhaly, jako třeba v případě hustoty komunikací. K určení tohoto indikátoru je nutné znát délku silnic, dálnic a železnic na daném území. Tento údaj je však na úrovni okresů Olomouckého kraje dostupný jen u prvních dvou jmenovaných typů komunikací. Pro železniční tratě údaj ve veřejných databázích chybí a je nedohledatelný. V zájmu jeho získání byl osloven odbor dopravy Krajského úřadu

Olomouckého kraje, bohužel reakce na písemnou žádost od něj nepřišla. Poté následoval pokus zjistit údaj o délce železnic prostřednictvím databáze ArcČR, ale i ten byl neúspěšný, neboť hodnoty zaznamenané v jednotlivých okresech neodpovídaly statistickému úhrnu za celý kraj. Potřebný údaj byl získán až přes portál IDOS, kdy v internetovém jízdním řádu byla postupně vyhledána vlaková spojení mezi všemi železničními stanicemi na území každého okresu a takto vygenerované vzdálenosti byly sečteny.

Uvedené problémy nebyly jediné. Přesto se nakonec podařilo vybrat indikátory s dispozičními údaji pro okresy i kraje. Navíc všechny jsou v relativním (poměrném) tvaru, protože v něm mají daleko lepší vypovídací schopnost, než ve tvaru absolutním.

6.3 Struktura mezoindexu

Výše určené oblasti a indikátory se použily na konstrukci mezoindexu kvality života. Při ní byl zohledněn obecně uznávaný názor, že kvalitu života lze vyjádřit pomocí hierarchizovaně agregovaného indexu, který se skládá z různých vstupních proměnných a několika dílčích indexů (Mederly et al., 2004). Tento přístup je z hlediska zacílení diplomové práce důležitý, protože umožňuje srovnávat kvalitu života v regionu nejen komplexně jako celek, ale i partiálně za každou životní oblast samostatně. Výsledkem jeho aplikace na daný soubor indikátorů a oblastí je struktura, kterou znázorňuje následující tabulka.

Tabulka č. 7: Struktura mezoindexu kvality života

MEZOINDEX KVALITY ŽIVOTA (MIKŽ)				
ekonomický subindex	infrastrukturní subindex	sociální subindex	environmentální subindex	bezpečnostní subindex
nezaměstnanost	hustota komunikací	míra rozvodovosti	emisní koncentrace	tretné činy
kupní síla	bytový fond	přístup k internetu	ochrana přírody	dopravní nehody
obchodní činnost	dislokace škol	lékařská obslužnost	ekologická stabilita	hasičské zásahy

Zdroj: vlastní zpracování

Mezoindex kvality života je tedy sestaven jako souhrnný (agregovaný) ukazatel, který má stupňovité (hierarchické) vnitřní uspořádání. První stupeň představuje patnáct indikátorů, na druhém stupni se nachází pět subindexů a třetím stupněm je samotný mezoindex. Tato struktura je v podstatě seznamem (registrem) položek, od kterých se bude odvíjet proces výpočtu mezoindexu. Při něm se nejprve všechny trojice indikátorů přiřazené oblastem kvality života sdruží do dílčích subindexů, a ty pak budou následně sloučeny do celkového mezoindexu, který tím pádem dostane podobu jednoho čísla. Matematické operace příslušné těmto chronologickým úkonům jsou popsány na následující stránce.

6.4 Kvantifikace mezoindexu

Základem pro číselné vyjádření mezoindexu kvality života se stala metodika, kterou v minulosti uplatnil Potůček et al. (2002b) při zjišťování kvality života v České republice pomocí indexu kvality a udržitelnosti života. Jedná se totiž o efektivní a často využívaný postup, který v rámci všech početních úkonů mezi sebou porovnává regiony. Podle této metodiky proběhne výpočet mezoindexu ve třech krocích:

- 1) transformace indikátorů - jednotlivé indikátory mají různé jednotky. Aby mohly být souměřitelné, je nutné provést úpravu, která je sjednotí. Jde o převedení měřítkových hodnot indikátorů na bezrozměrná čísla podle vzorců

$$I_{X_i} = \frac{X_i - X_{\min}}{X_{\max} - X_{\min}} \quad \text{a} \quad I_{X_i} = \frac{X_{\max} - X_i}{X_{\max} - X_{\min}},$$

kde X_i je hodnota indikátoru určená k převodu, $X_{\max}$ je největší a $X_{\min}$ nejmenší hodnota tohoto indikátoru z příslušných dat. První vzorec se použije, jestliže rostoucí hodnota indikátoru svědčí o zlepšování kvality života. Druhý vzorec se použije, když rostoucí hodnota indikátoru svědčí o zhoršování kvality života;

- 2) výpočet subindexů - v rámci každé zvolené oblasti kvality života se provede výpočet konkrétního subindexu prostřednictvím aritmetického průměru transformovaných hodnot z odpovídajícího souboru indikátorů;
- 3) kalkulace mezoindexu - výsledný mezoindex bude získán aritmetickým průměrem všech hodnot subindexů vypočtených ve druhém kroku.

Transformované indikátory, dílčí subindexy i celkový mezoindex mohou v souladu se zvolenou metodikou nabývat hodnot z intervalu $\langle 0;1 \rangle$, přičemž 0 představuje nejhorší a 1 nejlepší hodnotu z pohledu kvality života. Tento interval byl rozdělen na pět symetrických částí tak, že hodnoty v rozmezí 0,00 – 0,20 jsou znakem špatných, v rozmezí 0,21 – 0,40 nepříznivých, v rozmezí 0,41 – 0,60 průměrných, v rozmezí 0,61 – 0,80 obstojných a v rozmezí 0,81 – 1,00 dobrých životních podmínek v mezoregionu.

S ohledem na již dříve zmíněnou rozporuplnost v určování důležitosti indikátorů bude při výpočtu mezoindexu použita jen prostá (nevážená) forma těchto vstupních proměnných. To znamená, že indikátorům nebude přiřazen specifický (vážený) význam, ale zůstane jim rovnocenná důležitost. Díky tomu získají subindexy i mezoindex věcnou nestrannost a jejich hodnoty tak budou mít neutrální vypovídací schopnost.

7 KVALITA ŽIVOTA V OKRESECH OLOMOUCKÉHO KRAJE

V této kapitole je prostřednictvím vytvořeného mezoindexu srovnána kvalita života v okresech Olomouckého kraje. Jde o dílčí porovnání jednotlivých životních podmínek i celkové porovnání za všechny tyto podmínky dohromady.

7.1 Vstupní údaje

Špatná dostupnost údajů na okresní úrovni znemožnila pořízení hodnot indikátorů ve stejném časovém rozsahu. Ty byly získány buď za období několika let (např. kupní síla 2017-2019) nebo v rámci jediného roku (např. přístup k internetu 2018). Ke zmapování kvality života v okresech Olomouckého kraje lze proto použít jen údaje za rok 2018, které jsou k dispozici u všech indikátorů. Jejich přehled je uveden v následující tabulce.

Tabulka č. 8: Hodnoty indikátorů kvality života

NÁZEV INDIKÁTORU (měrná jednotka)	ZÁKLADNÍ HODNOTY INDIKÁTORŮ V OKRESECH (stav k 31.12.2018)				
	Jeseník	Olomouc	Prostějov	Přerov	Šumperk
nezaměstnanost (%)	5,58	2,84	2,36	4,06	3,85
kupní síla (%)	86,60	98,20	93,20	93,60	92,60
obchodní činnost (%)	12,90	17,40	17,07	17,59	15,91
hustota komunikací (km/km ²)	0,52	0,79	0,96	0,95	0,74
bytový fond (bytů/osobu)	0,47	0,46	0,48	0,45	0,44
dislokace škol (objektů/obec)	2,17	2,71	1,43	1,67	2,01
míra rozvodovosti (‰)	2,35	2,17	2,31	2,10	2,43
přístup k internetu (%)	59,78	65,79	65,34	59,96	50,91
lékařská obslužnost (‰)	3,81	7,31	4,17	3,93	3,19
emisní koncentrace (t/km ²)	3,91	7,62	8,56	14,09	6,62
ochrana přírody (%)	2,18	1,11	0,63	1,23	2,02
ekologická stabilita (číslo)	2,91	0,77	0,42	0,44	2,38
trestné činy (‰)	17,48	15,37	14,50	13,16	14,63
dopravní nehody (‰)	12,11	9,41	7,02	6,80	7,71
hasičské zásahy (‰)	10,88	7,56	6,85	8,00	7,86

Zdroj: vlastní zpracování dle údajů ČSÚ (2019a, 2019b), ČHMÚ (2019), GfK (2019) a IDOS (2019)

Číselné hodnoty v tabulce č. 8 představují datovou základnu pro výpočet subindexů a mezoindexu. Byly obstarány buď převzetím z určité databáze (např. nezaměstnanost) nebo sumarizací několika údajů (např. emisní koncentrace) nebo vlastním postupem (např. hustota komunikací). Žádná z těchto hodnot nevznikla prostým odhadem či přibližnou aproximací, takže je lze zpětně ověřit a zkontrolovat. Jedná se o data, která pocházejí z reálných šetření a přesných výpočtů, což je předzvěstí validních výsledků.

7.2 Ekonomické podmínky

Jako první budou zhodnoceny ekonomické podmínky kvality života, které reprezentuje nezaměstnanost, kupní síla a obchodní činnost. Jejich vyhodnocení je založeno na transformační a subindexační fázi vyčíslení kvality života v předmětných okresech. Transformovanou podobu zmíněných tří indikátorů uvádí následující tabulka.

Tabulka č. 9: Ekonomické indikátory po transformaci

NÁZEV INDIKÁTORU	TRANSFORMOVANÉ HODNOTY INDIKÁTORŮ V OKRESECH (stav k 31.12.2018)				
	Jeseník	Olomouc	Prostějov	Přerov	Šumperk
nezaměstnanost	0,0000	0,8509	1,0000	0,4720	0,5373
kupní síla	0,0000	1,0000	0,5690	0,6034	0,5172
obchodní činnost	0,0000	0,9595	0,8891	1,0000	0,6418

Zdroj: vlastní výpočty z údajů v tabulce č. 8

Podle údajů v tabulce č. 9 má pozitivní hodnoty u všech tří indikátorů jen Olomoucko a zbývající okresy za ním v různých směrech zaostávají. Na Prostějovsku je slabá kupní síla a v okrese Přerov způsobuje problémy nezaměstnanost. Šumpersko se potýká s nedostatkem pracovních míst a malou koupěschopností obyvatel. Okres Jeseník vykazuje samé nuly, což znamená, že úroveň zmíněných jevů je v něm nejhorší. Tyto skutečnosti se promítají i do ekonomického subindexu, jehož hodnoty obsahuje další tabulka.

Tabulka č. 10: Ekonomický subindex kvality života

HODNOTA EKONOMICKÉHO SUBINDEXU V OKRESECH (stav k 31.12.2018)				
Jeseník	Olomouc	Prostějov	Přerov	Šumperk
0,0000	0,9368	0,8194	0,6918	0,5654

Zdroj: vlastní výpočty z údajů v tabulce č. 9

Z tabulky č. 10 je zřejmé, že ekonomický subindex má nejvyšší hodnotu v okrese Olomouc, což je způsobeno tím, že na území toho regionu je dostatek pracovních příležitostí, slušný finanční příjem a široká ekonomická obslužnost. Protipólem s nejnižší hodnotou subindexu je okres Jeseník, kde se práce nedostává, mzdy i důchody jsou nízké a obchodní síť je slabá. Sestupné pořadí celé pětice okresů podle hodnot ekonomického subindexu vypadá takto:

1. Olomouc, 2. Prostějov, 3. Přerov, 4. Šumperk, 5. Jeseník.

Toto pořadí lze s ohledem na zavedené členění intervalu $\langle 0;1 \rangle$ vyložit tak, že v okresech Olomouc a Prostějov jsou dobré, v okrese Přerov obstojné, v okrese Šumperk průměrné a v okrese Jeseník špatné ekonomické podmínky pro lidský život.

7.3 Infrastrukturní podmínky

Další analyzovanou oblastí jsou infrastrukturní podmínky kvality života, které zastupuje hustota komunikací, bytový fond a dislokace škol. Jejich vyhodnocení je založeno na transformační a subindexační fázi vyčíslení kvality života v předmětných okresech. Transformovanou podobu zmíněných tří indikátorů uvádí následující tabulka.

Tabulka č. 11: Infrastrukturní indikátory po transformaci

NÁZEV INDIKÁTORU	TRANSFORMOVANÉ HODNOTY INDIKÁTORŮ V OKRESECH (stav k 31.12.2018)				
	Jeseník	Olomouc	Prostějov	Přerov	Šumperk
hustota komunikací	0,0000	0,6136	1,0000	0,9773	0,5000
bytový fond	0,7500	0,5000	1,0000	0,2500	0,0000
dislokace škol	0,5781	1,0000	0,0000	0,1875	0,4531

Zdroj: vlastní výpočty z údajů v tabulce č. 8

Podle údajů v tabulce č. 11 dosahuje uspokojivých hodnot v případě všech tří indikátorů jen Olomoucko. U zbývajících okresů se nachází vždy jeden indikátor, který má ve srovnání s ostatními výrazně nižší hodnotu. Tím se ukazuje, že v okrese Jeseník je velkým problémem hustota dopravní sítě, že Prostějovsko a Přerovsko má špatné územní rozmístění škol, a že v okrese Šumperk je nedostatečná bytová výstavba. Tyto skutečnosti se promítají i do infrastrukturního subindexu, jehož hodnoty obsahuje další tabulka.

Tabulka č. 12: Infrastrukturní subindex kvality života

HODNOTA INFRASTRUKTURNÍHO SUBINDEXU V OKRESECH (stav k 31.12.2018)				
Jeseník	Olomouc	Prostějov	Přerov	Šumperk
0,4427	0,7045	0,6667	0,4716	0,3177

Zdroj: vlastní výpočty z údajů v tabulce č. 11

Z tabulky č. 12 je zřejmé, že infrastrukturní subindex má nejvyšší hodnotu v okrese Olomouc, což je dáno hlavně tím, že jeho území pokrývá pestrá síť staveb užívaných k dopravě a vzdělávání. Počet bytů v tomto okrese také roste, ale poptávka je větší. Protipólem s nejnižší hodnotou subindexu je okres Šumperk, jehož občanská vybavenost má značné mezery. Sestupné pořadí celé pětice okresů podle hodnot infrastrukturního subindexu vypadá takto:

1. Olomouc, 2. Prostějov, 3. Přerov, 4. Jeseník, 5. Šumperk.

Toto pořadí lze s ohledem na zavedené členění intervalu $\langle 0;1 \rangle$ vyložit tak, že v okresech Olomouc a Prostějov jsou obstojné, v okresech Přerov a Jeseník průměrné a v okrese Šumperk nepříznivé infrastrukturní podmínky pro lidský život.

7.4 Sociální podmínky

Jako třetí v pořadí budou zhodnoceny sociální podmínky, které reprezentuje míra rozvodovosti, přístup k internetu a lékařská obslužnost. Jejich vyhodnocení je založeno na transformační a subindexační fázi vyčíslení kvality života v předmětných okresech. Transformovanou podobu zmíněných tří indikátorů uvádí následující tabulka.

Tabulka č. 13: Sociální indikátory po transformaci

NÁZEV INDIKÁTORU	TRANSFORMOVANÉ HODNOTY INDIKÁTORŮ V OKRESECH (stav k 31.12.2018)				
	Jeseník	Olomouc	Prostějov	Přerov	Šumperk
míra rozvodovosti	0,2424	0,7879	0,3636	1,0000	0,0000
přístup k internetu	0,5961	1,0000	0,9698	0,6082	0,0000
lékařská obslužnost	0,1505	1,0000	0,2379	0,1796	0,0000

Zdroj: vlastní výpočty z údajů v tabulce č. 8

Podle údajů v tabulce č. 13 má pozitivní hodnoty u všech tří indikátorů jen Olomoucko a zbývající okresy za ním různou měrou zaostávají. V okresech Jeseník, Prostějov a Přerov je hlavním problémem nedostatečný počet lékařů. Jesenicko a Prostějovsko se navíc potýká s malou soudržností manželských svazků. Okres Šumperk vykazuje samé nuly, což znamená, že úroveň zmíněných jevů je na jeho území nejhorší. Tyto skutečnosti se promítají i do sociálního subindexu, jehož hodnoty obsahuje další tabulka.

Tabulka č. 14: Sociální subindex kvality života

HODNOTA SOCIÁLNÍHO SUBINDEXU V OKRESECH (stav k 31.12.2018)				
Jeseník	Olomouc	Prostějov	Přerov	Šumperk
0,3297	0,9293	0,5238	0,5959	0,0000

Zdroj: vlastní výpočty z údajů v tabulce č. 13

Z tabulky č. 14 je zřejmé, že sociální subindex má nejvyšší hodnotu v okrese Olomouc, což je dáno tím, že na území toho regionu je nízká manželská rozvodovost a bezproblémový přístup k internetu i lékařské péči. Protipólem s nejnižší hodnotou subindexu je okres Šumperk, kde se lidé často rozvádějí a také se komplikovaně dostávají k internetu a lékaři. Sestupné pořadí celé zkoumané pětice okresů podle hodnot sociálního subindexu vypadá takto:

1. Olomouc, 2. Přerov, 3. Prostějov, 4. Jeseník, 5. Šumperk.

Toto pořadí lze s ohledem na zavedené členění intervalu $\langle 0;1 \rangle$ vyložit tak, že v okrese Olomouc jsou dobré, v okresech Přerov a Prostějov průměrné, v okrese Jeseník nepříznivé a v okrese Šumperk špatné sociální podmínky pro lidský život.

7.5 Environmentální podmínky

Další analyzovanou oblastí jsou environmentální podmínky, které zastupuje emisní koncentrace, ochrana přírody a ekologická stabilita. Jejich vyhodnocení je založeno na transformační a subindexační fázi vyčíslení kvality života v předmětných okresech. Transformovanou podobu zmíněných tří indikátorů uvádí následující tabulka.

Tabulka č. 15: Environmentální indikátory po transformaci

NÁZEV INDIKÁTORU	TRANSFORMOVANÉ HODNOTY INDIKÁTORŮ V OKRESECH (stav k 31.12.2018)				
	Jeseník	Olomouc	Prostějov	Přerov	Šumperk
emisní koncentrace	1,0000	0,6356	0,5432	0,0000	0,7338
ochrana přírody	1,0000	0,3097	0,0000	0,3871	0,8968
ekologická stabilita	1,0000	0,1406	0,0000	0,0080	0,7871

Zdroj: vlastní výpočty z údajů v tabulce č. 8

Podle údajů v tabulce č. 15 vykazuje maximální hodnotu u všech tří indikátorů Jesenícko a zbývající okresy za ním zaostávají. Nejvíce se mu přibližuje okres Šumperk, jehož krajina je také v dobrém stavu a rozsáhle chráněna. Slabinou Prostějovska, Olomoucka a Přerovska je nevyvážené zastoupení přírodních a antropogenních ploch a rovněž nevýrazná ochrana přírody. Okres Přerov navíc sužují škodlivé emise. Tyto skutečnosti se promítají i do environmentálního subindexu, jehož hodnoty obsahuje další tabulka.

Tabulka č. 16: Environmentální subindex kvality života

HODNOTA ENVIRONMENTÁLNÍHO SUBINDEXU V OKRESECH (stav k 31.12.2018)				
Jeseník	Olomouc	Prostějov	Přerov	Šumperk
1,0000	0,3620	0,1811	0,1317	0,8059

Zdroj: vlastní výpočty z údajů v tabulce č. 15

Z tabulky č. 16 je zřejmé, že environmentální subindex má nejvyšší hodnotu v okrese Jeseník, což je dáno tím, že na území toho regionu je čisté ovzduší, zachovalý ekosystém a dostatek zelených ploch. Protipólem s nejnižší hodnotou subindexu je okres Přerov, pro jehož krajinu je typické velké průmyslové znečištění, malá neporušenost přírody a vysoký stupeň zástavby. Sestupné pořadí celé pětice okresů podle hodnot environmentálního subindexu vypadá takto:

1. Jeseník, 2. Šumperk, 3. Olomouc, 4. Prostějov, 5. Přerov.

Toto pořadí lze s ohledem na zavedené členění intervalu $\langle 0;1 \rangle$ vyložit tak, že v okrese Jeseník jsou dobré, v okrese Šumperk obstojné, v okrese Olomouc nepříznivé a v okresech Prostějov a Přerov špatné environmentální podmínky pro lidský život.

7.6 Bezpečnostní podmínky

Jako páté budou zhodnoceny bezpečnostní podmínky kvality života, které reprezentují trestné činy, dopravní nehody a hasičské zásahy. Jejich vyhodnocení je založeno na transformační a subindexační fázi vyčíslení kvality života v předmětných okresech. Transformovanou podobu zmíněných tří indikátorů uvádí následující tabulka.

Tabulka č. 17: Bezpečnostní indikátory po transformaci

NÁZEV INDIKÁTORU	TRANSFORMOVANÉ HODNOTY INDIKÁTORŮ V OKRESECH (stav k 31.12.2018)				
	Jeseník	Olomouc	Prostějov	Přerov	Šumperk
trestné činy	0,0000	0,4884	0,6898	1,0000	0,6597
dopravní nehody	0,0000	0,5085	0,9586	1,0000	0,8286
hasičské zásahy	0,0000	0,8238	1,0000	0,7146	0,7494

Zdroj: vlastní výpočty z údajů v tabulce č. 8

Podle údajů v tabulce č. 17 má pozitivní hodnoty u všech tří indikátorů jen okres Přerov a zbývající okresy za ním v různých směrech zaostávají. Na Olomoucku, Prostějovsku a Šumperku je největší slabinou páčání trestných činů. V případě okresu Olomouc navíc způsobuje nemalé problémy i častá dopravní nehodovost. Jesenicko vykazuje samé nuly, což znamená, že úroveň zmíněných jevů je zde nejhorší. Tyto skutečnosti se promítají i do bezpečnostního subindexu, jehož hodnoty obsahuje další tabulka.

Tabulka č. 18: Bezpečnostní subindex kvality života

HODNOTA BEZPEČNOSTNÍHO SUBINDEXU V OKRESECH (stav k 31.12.2018)				
Jeseník	Olomouc	Prostějov	Přerov	Šumperk
0,0000	0,6069	0,8828	0,9049	0,7459

Zdroj: vlastní výpočty z údajů v tabulce č. 17

Z tabulky č. 18 je zřejmé, že bezpečnostní subindex má nejvyšší hodnotu v okrese Přerov, což je dáno tím, že na území toho regionu je nízká kriminalita i nehodovost a relativně málo výjezdů požárních jednotek. Protipólem s nejnižší hodnotou subindexu je okres Jeseník, neboť lidé žijící v tomto regionu jsou často vystaveni zločinnosti, nehodám či aktivitě hasičů. Sestupné pořadí celé pětice okresů podle hodnot bezpečnostního subindexu vypadá takto:

1. Přerov, 2. Prostějov, 3. Šumperk, 4. Olomouc, 5. Jeseník.

Toto pořadí lze s ohledem na zavedené členění intervalu $\langle 0;1 \rangle$ vyložit tak, že v okresech Přerov a Prostějov jsou dobré, v okrese Šumperk obstojné, v okrese Olomouc průměrné a v okrese Jeseník špatné bezpečnostní podmínky pro lidský život.

7.7 Celkové zhodnocení

V rámci celkového zhodnocení proběhne závěrečná fáze vyčíslení kvality života v okresech Olomouckého kraje, a to výpočet souhrnného mezoindezu. K tomu budou použity údaje získané dílčí analýzou jednotlivých životních podmínek.

Jak již bylo zmíněno v kapitole 6.4, mezoindex kvality života je dán aritmetickým průměrem subindexů. To znamená, že zprůměrováním hodnot ekonomického, infrastrukturního, sociálního, environmentálního a bezpečnostního subindexu lze získat mezoindex, jehož hodnoty jsou pro jednotlivé okresy zachyceny v následující tabulce.

Tabulka č. 19: Mezoindex kvality života

HODNOTA MEZOINDEXU V OKRESECH (stav k 31.12.2018)				
Jeseník	Olomouc	Prostějov	Přerov	Šumperk
0,3545	0,7079	0,6148	0,5592	0,4870

Zdroj: vlastní výpočty z údajů v tabulkách č. 10,12,14,16,18

Z tabulky č. 19 je zřejmé, že mezoindex kvality života má nejvyšší hodnotu v okrese Olomouc (0,7079) a nejnižší hodnotu v okrese Jeseník (0,3545). Sestupné pořadí celé pětičky zkoumaných okresů podle vypočtených hodnot mezoindezu kvality života vypadá takto:

1. Olomouc, 2. Prostějov, 3. Přerov, 4. Šumperk, 5. Jeseník.

Toto celkové pořadí lze s ohledem na zavedené členění intervalu $(0;1)$ vyložit tak, že v okresech Olomouc a Prostějov jsou obstojné, v okresech Přerov a Šumperk průměrné a v okrese Jeseník nepříznivé životní podmínky. Jinými slovy řečeno kvalita života obyvatel okresů Olomouc a Prostějov je obstojná, kvalita života obyvatel okresů Přerov a Šumperk je průměrná a kvalita života obyvatel okresu Jeseník je nepříznivá.

Uvedená posloupnost vlastně říká, že v rámci Olomouckého kraje je okresem s nejlepší kvalitou života okres Olomouc, u něhož mezoindex nabyl hodnoty 0,7079. Tohoto výsledku Olomoucko dosáhlo především díky tomu, že na jeho území jsou skvělé ekonomické, infrastrukturní a sociální podmínky. Dílčí analýzy těchto tří oblastí dopadly pro okres Olomouc dobře, protože se v nich umístil na prvním místě. Velký podíl na tom však má přítomnost krajského města Olomouc, které je centrem řady aktivit a sídlem mnoha institucí, takže výrazně pozvedává životní úroveň celého okresu. Slabinou Olomoucka je průměrná bezpečnost obyvatel a nepříznivé environmentální podmínky. Tyto dva problémy jsou důsledkem negativních jevů, které vyplývají z velké koncentrace osob, hustého provozu a intenzivního

zemědělství na jeho území. Životní podmínky v okrese Olomouc jsou vylepšovány přes různé projekty. Zatím poslední akcí je modernizace železniční tratě Uničov - Olomouc, která zkrátí dobu jízdy vlaků mezi oběma městy ze 40 na 20 minut.

Předpoklady pro uspokojivý život vykazuje také okres Prostějov, u kterého byla zjištěna druhá nejvyšší hodnota mezoindezu, a to 0,6148. Zásahu na tom mají hlavně dobré ekonomické, infrastrukturní a bezpečnostní podmínky, při jejichž analýze Prostějovsko vždy obsadilo druhé místo. Hodnotu mezoindezu tomuto regionu snižuje především špatná environmentální situace, v rámci níž jsou nejpálčivějšími problémy značná rozloha orné půdy a hodně škodlivých látek v ovzduší. Na tuto skutečnost často upozorňují i odborníci. Například podle vyjádření předsedkyně regionálního sdružení ochránců přírody IRIS v Prostějově Evy Zatloukalové je negativem životního prostředí Prostějovska nesprávné využívání zemědělské krajiny a znečišťování ovzduší zplodinami z automobilové dopravy a prachem z obdělávaných polí (Kadlec, 2019). Okres Prostějov ztrácí na hodnotu mezoindezu okresu Olomouc jen 0,0931 bodů, takže zlepšením čistoty ovzduší by mohl tuto ztrátu v úrovni celkové kvality životních podmínek významně snížit.

Okres Přerov dosáhl střední hodnoty mezoindezu 0,5592, která je odrazem průměrné kvality lidského života na jeho území. Za tento výsledek okres vděčí značné variabilitě v úrovni jednotlivých životních podmínek. Bezpečnostní situace je zde dobrá a sociální předpoklady lehce nadprůměrné, proto se v těchto oblastech Přerovsko při dílčích analýzách umístilo na prvním a druhém místě. Tím ale výčet čelních pozic končí. Ekonomické a infrastrukturní podmínky tomuto regionu vynesly jen bronzové příčky a během zkoumání environmentální oblasti dokonce obsadil až páté, tedy úplně poslední místo. Toto velice nesourodé skóre má původ v historickém zaměření jeho ekonomiky. V minulosti byl okres Přerov v rámci Česka důležitým průmyslovým regionem. Po sametové revoluci však tento význam opadl a hospodářství celého okresu muselo projít výraznou restrukturalizací, jejíž následky tamní obyvatelé pocítují dodnes. Útlum průmyslové výroby vedl k zániku mnoha pracovních míst, které se už nepodařilo plně kompenzovat, a proto je zde od té doby vysoká nezaměstnanost. Velká koncentrace průmyslu ale stále přetrvává a znehodnocuje řadu složek životního prostředí. Díky tomu je environmentální situace okresu Přerov v rámci Olomouckého kraje dlouhodobě nejhorší. Infrastrukturní stavby, které by mohly životní prostředí v tomto okrese zlepšit, jsou často blokovány nebo zdržovány různými ekologickými spolky. Typickým příkladem takové stavby je dálniční obchvat města Přerov, u něhož se přípravné práce díky vytrvalému odporu různých aktivistů táhnou již více než dvacet let.

Průměrnou kvalitu života vykazuje podobně jako okres Přerov také okres Šumperk, kterému byla naměřena hodnota mezoindezu ve výši 0,4870. I v jeho případě se však pod tímto výsledkem skrývá značná proměnlivost pořadí v dílčích hodnoceních úrovně podmínek, které ovlivňují lidský život. Při rozboru environmentální situace Šumpersko obsadilo druhé místo, což bylo jeho nejlepší umístění. V bezpečnosti oblasti tento okres získal jen třetí a v ekonomické oblasti až čtvrtou pozici. Analýza infrastrukturních a sociálních podmínek pro něj dopadla ještě hůř, protože zde se zařadil na poslední páté místo. Stav jednotlivých životních podmínek na území okresu Šumperk je tedy nekonzistentní a nestejněměrný. Tato nelichotivá zjištění mají příčinu v tom, že podhorská až horská krajina Šumperska vykazuje dlouhodobě slabý proces regionálního rozvoje, a proto v ní přetrvává velká nezaměstnanost, špatná dopravní propojitelnost sídel, nedostatečná občanská vybavenost a chabá sociální soudržnost. Na většině území tohoto okresu je daná situace řešena formou státní podpory, která pomáhá zlepšovat kvalitu života tamních obyvatel.

Hodnota mezoindezu okresu Jeseník vyčíslená na 0,3545 je nejnižší a odpovídá kvalitě života, která byla označena jako nepříznivá. Tento okres totiž získal velice podprůměrné výsledky ve čtyřech z celkového počtu pěti zkoumaných oblastí. V rámci analýzy infrastrukturních i sociálních podmínek Jesenícko obsadilo vždy předposlední místo a při hodnocení ekonomické a bezpečnosti oblasti skončilo pokaždé až páté, čili poslední. Dobrého umístění tento region dosáhl pouze v dílčí analýze environmentálních podmínek, jejichž vynikajícím stavem výrazně převyšuje všechny ostatní okresy. Na kompenzaci čtyř špatných výsledků to však nestačilo, takže celkově lze okres Jeseník zcela oprávněně označit za okres, na jehož území jsou v rámci Olomouckého kraje nejhorší životní podmínky. Přispívá k tomu periferní poloha okresu společně s horským typem reliéfu, z nichž pramení špatná dostupnost služeb v obcích, komplikované dopravní napojení na okolní regiony, malá přitažlivost území pro ekonomické aktivity a nedostatečná nabídka míst na trhu práce. To všechno jsou v podstatě důvody, proč celý okres Jeseník spadá mezi hospodářsky problémové regiony a proč život v něm je trvale podporován státními intervencemi.

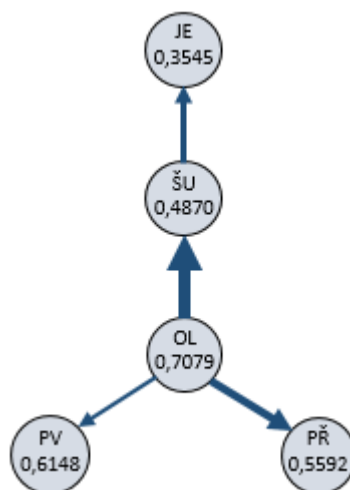
Lze tedy shrnout, že obyvatelstvo okresů Olomouc a Prostějov žije v uspokojivých, obyvatelstvo okresů Přerov a Šumperk v průměrných a obyvatelstvo okresu Jeseník v nevalných podmínkách. Potvrdil se tedy předpoklad vyřčený na začátku šesté kapitoly, že pokud jsou v okresech různé fyzickogeografické a socioekonomické poměry, tak na jejich území existuje také odlišná kvalita života. To znamená, že stav kvality života obyvatel okresů závisí na úrovni životních podmínek, které se v nich vyskytují.

7.8 Určení gradientu

Hodnoty mezoindezu vypočtené v předcházející subkapitole udávají stav kvality života v okresech Olomouckého kraje. Kvalita života však představuje veličinu, u které je možné kromě stavu vyjádřit i změny. Použit k tomu lze gradient, tedy vektorové znázornění směru a velikosti rozdílů v územní diferenciaci kvality života.

Na základě konsolidace prostorového uspořádání okresů Olomouckého kraje z obrázku č. 2 a příslušných hodnot mezoindezu kvality života z tabulky č. 19 do jednoho grafického zobrazovacího prostředku byl v zájmovém území detekován radiální gradient kvality života. To znamená, že změny kvality života se paprskovitě rozbíhají z centrálně lokalizovaného okresu do různých světových stran v závislosti na poloze zbývajících čtyř okresů. Tuto skutečnost přesně a výstižně zachycuje následující graf.

Graf č. 3: Radiální gradient kvality života

JE - okres Jeseník, ŠU - okres Šumperk, OL - okres Olomouc
PV - okres Prostějov, PŘ - okres Přerov

Zdroj: vlastní zpracování

Radiální gradient je vyobrazen jako graf složený z pěti uzlových bodů a čtyř orientovaných hran. Uzly v něm ztvárňují okresy Olomouckého kraje, přičemž každému z nich je přiřazena zkratka názvu okresu a odpovídající hodnota mezoindezu. Hrany symbolizují vektory, které šipkou udávají směr poklesu hodnot mezoindezu. Tyto směry jsou celkem tři a z geografického hlediska je lze označit jako severní, jihozápadní a jihovýchodní. Středový uzel v grafu, ze kterého vektory prvotně vystupují, představuje okres Olomouc. Na jeho území je kvalita života v rámci dané pětice okresů nejlepší, proto každý vektor ukazuje také směr, kterým se život kvalitativně zhoršuje. Velikost tohoto zhoršení se mezi zkoumanými okresy značně liší a v uzlovém grafu ho vizuálně reprezentuje tloušťka šipek. Ta byla stanovena podle rozdílu

hodnot mezoindezu v uzlech, které jsou propojeny. Z grafu je zřejmé, že největší gradientní rozdíl v kvalitě života je na přechodu z okresu Olomouc do okresu Šumperk a nejmenší na přechodu z okresu Olomouc do okresu Prostějov.

Změny v kvalitě života, které zachycuje radiální gradient, se týkají pouze okresů, jež spolu bezprostředně sousedí. K vyjádření změn mezi všemi okresy Olomouckého kraje je tedy nutné zvolit jiný prostředek. V teorii grafů se řada vztahů a závislostí popisuje maticově, čehož lze využít i tomto případě. Je však třeba vyjít z předpokladu, že graf č. 3 není orientovaný, a že všechny jeho uzly jsou navzájem spojeny hranou. Za těchto okolností lze sestavit matici, jejíž prvky ztělesňují rozdílové změny v kvalitě života napříč celým spektrem okresů Olomouckého kraje. Tato matice má následující podobu:

	JE	OL	PV	PŘ	ŠU
JE	0	-0,3534	-0,2603	-0,2047	-0,1325
OL	0,3534	0	0,0931	0,1487	0,2209
PV	0,2603	-0,0931	0	0,0556	0,1278
PŘ	0,2047	-0,1487	-0,0556	0	0,0722
ŠU	0,1325	-0,2209	-0,1278	-0,0722	0

Matice změn je zobrazena jako čtvercové schéma čísel skládající se z pěti řádků a pěti sloupců. Jednotlivé řádky i sloupce jsou označeny zkratkami JE, OL, PV, PŘ a ŠU, které vyjadřují názvy okresů Jeseník, Olomouc, Prostějov, Přerov a Šumperk. Množina čísel obsažených v matici byla získána párovým odečtením hodnot mezoindezu příslušných každé dvojici vytvořené z uvedených okresů. Kladné (resp. záporné) číslo značí, o kolik je kvalita života v okrese vedle i-tého řádku lepší (resp. horší) než kvalita života v okrese nad j-tým sloupcem, přičemž $i, j = 1, 2, 3, 4, 5$. Hlavní diagonálu matice tvoří nulové prvky, které vystihují identickou kvalitu života. Ze všech maticových čísel je zřejmé, že absolutně největší rozdíl v kvalitě života je mezi okresy Olomouc a Jeseník a naopak absolutně nejmenší rozdíl v kvalitě života je mezi okresy Prostějov a Přerov.

Gradient i matice ukazují, že míra územních změn kvality života není stejná. Mezi Olomouckem a okresy ležícími od něj severně je rozdíl v kvalitě života až třikrát větší než mezi Olomouckem a okresy, které se od něj nacházejí jižně.

8 PROJEKT NA ZLEPŠENÍ KVALITY ŽIVOTA

Srovnání kvality života odhalilo nedostatky v životních podmínkách na území okresů Olomouckého kraje. V této kapitole je proto navržen projekt, který zredukuje konkrétní nedostatky v určitém okrese a přinese kvalitativní zlepšení života jeho obyvatel.

8.1 Výchozí situace

Pro návrh projektu bylo zvoleno území okresu Prostějov. Tento okres se v celkovém hodnocení kvality života sice umístil na druhém místě, jak ale již bylo uvedeno, jeho slabinou jsou environmentální podmínky. Právě v této oblasti má dané území potenciál na zlepšení, a to především v otázce znečištění ovzduší. Je třeba dodat, že do výběru zmíněného okresu se promítla také skutečnost, že autor diplomové práce velice dobře zná potřeby tohoto regionu, což je pro smysluplnost projektového návrhu důležité.

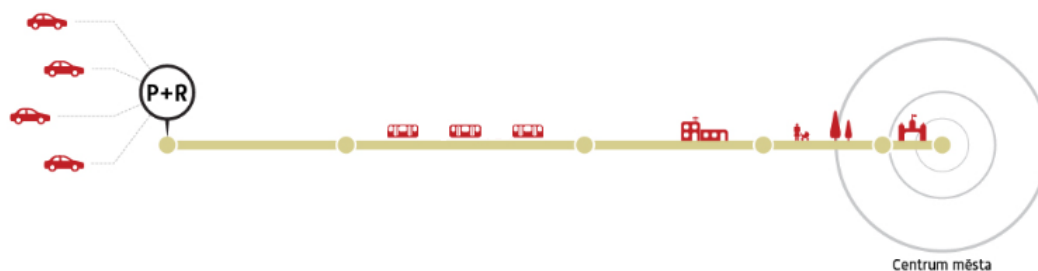
Trendem poslední doby s negativním dopadem na čistotu ovzduší v okrese Prostějov je rostoucí intenzita silniční dopavy. Území tohoto okresu stále více zatěžuje automobilový provoz, který je významným zdrojem škodlivých oxidů dusíku a uhlíku. Vede k tomu rostoucí využívání osobních vozidel k dopravě obyvatel do zaměstnání a nákladních vozidel k přepravě zboží. Nejhorší situace panuje v okolí bývalého okresního města Prostějov, které je ekonomickým centrem celého okresu. Zde při ranních a odpoledních dopravních špičkách vznikají na komunikacích několikakilometrové kolony automobilů, které vypouštějí do ovzduší výrazné množství znečišťujících látek. Na tom se podílí nejen vnější doprava směřující do uvedeného města, ale i pohyb vozidel v opačném směru. Významnou měrou k tomu přispívá rovněž doprava tranzitní, neboť i během pouhého přejíždění prostějovského okresu jak v severojižním, tak západovýchodním směru musejí auta projet Prostějovem. Přes toto statutární město totiž vedou všechny hlavní okresní silniční trasy (viz příloha I). Ke zlepšení čistoty ovzduší je tedy potřeba navrhnout takový projekt, který sníží exhalace výfukových plynů pocházejících z motorových vozidel.

8.2 Návrh řešení

Vhodným opatřením k řešení výše popsané situace je vybudování záchytných parkovišť na okrajích města Prostějov, kde by osoby dojíždějící sem každý den za prací zanechávaly svá vozidla. Šlo by vlastně o systém P+R neboli „zaparkuj a jed“ (angl. Park and Ride), který je v současné době velice populární a funguje již v několika českých městech. Jeho podstata spočívá v tom, že na soukromou (individuální) dopravu osob je navázána veřejná (hromadná)

doprava osob, což v praxi vypadá tak, že parkoviště zřízená na periferii jsou s centrem města spojena prostředky městské dopravy. V případě Prostějova to znamená postavit v okrajových částech města poblíž nejvytíženějších příjezdových komunikací parkovací plochy a zřídit autobusové linky, které by kyvadlově zajišťovaly přepravu osob z těchto parkovišť do centra města a zpět. Toto řešení představuje pozitivní krok, protože autobusy prostějovské městské hromadné dopravy (MHD) jsou poháněny stlačeným zemním plynem (CNG), který má řadu ekologických výhod. Spalováním CNG ve vozidlech totiž nevznikají škodlivé látky v tak velké míře jako u benzínových či naftových motorů a jeho používání jako paliva je tedy podstatně šetrnější k životnímu prostředí. Provoz městských autobusů v Prostějově díky tomu splňuje nejprísnejší emisní limity Evropské unie. Z uvedeného je zřejmá užitečnost záchytných parkovišť a jejich propojení s městskou hromadnou dopravou. Jak takový systém funguje v terénu, názorně ukazuje následující obrázek.

Obrázek č. 4: Chod parkovacího systému P+R

Zdroj: upraveno dle ROPID (2020)

Parkování vozidel na záchytných parkovištích by probíhalo dle pravidel stanovených jejich provozovatelem. Úvodní nastavení cenové politiky za parkovací a dopravní služby však musí působit motivačně. Vzhledem k tomu, že půjde o zavádění nového pojetí kombinované dopravy do života obyvatel okresu Prostějov, tak jeho využívání je nutné zpočátku podpořit určitým zvýhodněním. Toto zvýhodnění by se mělo odvíjet od skutečnosti, zda budou parkoviště P+R pojata jako hlídané nebo nehlídané plochy. Za předpokladu hlídání vozidel by cena za parkování mohla činit 10 Kč/den a jízdné v MHD by mohlo být zdarma. Pokud se ale bude jednat o režim nehlídaných parkovišť, tak je žádoucí, aby parkovné bylo nulové a cena jízdného např. ve výši 15 Kč za obousměrnou jízdenku umožňující cestu v MHD z i na parkoviště. Pro srovnání lze zmínit, že např. v Praze platí uživatelé hlídaných záchytných parkovišť typu P+R za jeden den parkování 20 Kč a v prostředcích navazující městské dopravy hradí jízdné dle běžného tarifu. Mezi tamními řidiči jsou parkoviště P+R oblíbená, jelikož představují nejlevnější způsob městského parkování.

8.3 Místa realizace

Záchytná parkoviště P+R je třeba umístit do blízkosti pozemních cest, které představují hlavní dopravní tahy směřující do Prostějova. V praxi to znamená vybudovat parkovací plochu na severním, jižním, západním a východním okraji tohoto města. Celkem bylo vytypováno šest vhodných míst, jejichž poloha je znázorněna křížkem v příloze II. Na východním okraji Prostějova jsou situována dvě záchytná parkoviště P+R relativně blízko sebe, protože silnice zde jsou značně vytížené. V této části města se totiž tvoří až dvoukilometrové kolony vozidel, na jejichž délce se značně podílí příjezdy a výjezdy kamionů z přilehlé průmyslové zóny, v níž sídlí mnohé logistické firmy a výrobní podniky. Jednotlivá parkoviště se dají vzhledem k jejich navržené lokaci specifikovat takto:

- P+R Kojetínská - parkoviště na začátku Kojetínské ulice, jež by zachytávalo vozidla přijíždějící po silnici II. třídy č. 367, která vede z okresu Kroměříž;
- P+R Kralická - parkoviště na začátku Kralické ulice, jež by zachytávalo vozidla přijíždějící po silnici II. třídy č. 150, která vede z okresu Přerov;
- P+R Olomoucká - parkoviště vedle Olomoucké ulice, jež by zachytávalo vozidla přijíždějící po dálnici D46 ve směru z okresu Olomouc;
- P+R Kostelecká - parkoviště na začátku Kostelecké ulice, jež by zachytávalo vozidla přijíždějící po silnici II. třídy č. 366, která vede z okresu Svitavy;
- P+R Plumlovská - parkoviště na začátku Plumlovské ulice, jež by zachytávalo vozidla přijíždějící po silnici II. třídy č. 150, která vede z okresu Blansko;
- P+R Brněnská - parkoviště na začátku Brněnské ulice, jež by zachytávalo vozidla přijíždějící po silnici II. třídy č. 433, která vede z okresu Kroměříž a vozidla přijíždějící po dálnici D46 ve směru z okresu Vyškov.

Uvedená parkoviště typu P+R budou schopna zachytávat vozidla přijíždějící jak z mikroregionů Prostějovska, které jsou pro město Prostějov hlavním zdrojem pracovní síly, tak z okresů přímo i nepřímo sousedících. Přitom jsou rozložena podél plánované trasy budoucího městského obchvatu, na který by mohla být napojena. Každé z těchto parkovišť by mělo kapacitu 110 stání, z toho 5 určených pro ZTP a 5 pro autobusy nebo kamiony. Celkem by se jednalo o 660 parkovacích pozic. Tento počet byl stanoven na základě výsledků terénního průzkumu (viz příloha III), který proběhl v centru Prostějova ve dnech 17. a 19. 2. 2020,

pokaždé v době 8–10, 13–15 a 18–20 hodin s cílem zjistit počet nerezidentských automobilů zaparkovaných v Prostějově přes den na veřejných místech mezi vnitřním městským okruhem a hlavním náměstím. Do průzkumu nebyly zahrnuty parkovací plochy, k nimž je ve vymezeném prostoru přístup dopravně omezen (např. zákazem vjezdu) nebo podmíněn specifikací uživatelů (např. pro zaměstnance firmy, návštěvníky úřadu). Průzkumem bylo zjištěno, že během pracovní doby parkuje v bezprostředním okolí prostějovského náměstí na placených a neplacených plochách průměrně o 547 aut více než večer. Tato hodnota byla stanovena tak, že od průměrného počtu vozidel zaparkovaných v ranních a odpoledních hodinách byl odečten průměrný počet vozidel parkujících na stejných místech ve večerních hodinách. Výpočet se opíral o předpoklad, že v podvečer jsou na parkovištích přítomna již pouze vozidla rezidentů nebo dlouhodobých návštěvníků města.

Zvolená celková kapacita záchytných parkovišť je tedy při stávající intenzitě automobilové dopravy schopna co do počtu i druhové skladby parkovacích stání uspokojit aktuální regionální potřeby Prostějovska. Pokud by se časem kapacita některého parkoviště ukázala jako nedostatečná, může být bez problémů navýšena, protože všechny vytipované lokality se nacházejí mimo městskou zástavbu na zemědělských pozemcích a skýtají tak dostatečný prostor k případnému rozšíření počtu parkovacích stání.

8.4 Přínosy projektu

Navrhovaný projekt je orientován na zajištění dobrého životního prostředí obyvatel střediskového města a spádových vesnic okresu Prostějov. Vybudování záchytných parkovišť se však kromě environmentální oblasti pozitivně dotkne také oblasti infrastrukturní. Přínosy projektu jsou tedy širšího rázu a v podstatě je lze vystihnout v následujících pěti bodech:

- snížení emise autospalin v katastru města;
- rozšíření dopravní vybavenosti okresu;
- zlepšení provozu ve vnitřní části města;
- zrychlení průjezdnosti územím okresu;
- uvolnění parkovišť a ulic v centru města.

Z prvního bodu vyplývá, že postavením a užíváním záchytných parkovišť dojde ke zmírnění negativních vlivů silniční dopravy na čistotu ovzduší. Druhý bod říká, že se zvýší počet veřejných ploch, které mohou řidiči osobních aut využívat k parkování a zároveň se vytvoří podmínky na odstávku velkých a nadměrných vozidel, neboť oficiální parkoviště pro autobusy

nebo kamióny na Prostějovsku zatím ještě není. Zbývající tři body jsou de facto důsledkem prvních dvou. Je jasné, že pokud bude méně vozidel zajíždět až do samotného centra města, tak selepší plynulost dopravy na vnitřním městském okruhu a díky tomu se zkrátí čas potřebný k přejezdu přes území okresu. Nová soustava parkovišť bude rovněž přínosem pro rezidenty v centru Prostějova, kteří mnohdy nemají díky přeplněným ulicím kde zaparkovat své vozidlo. Přesunem aut nerezidentů na periferii města se jejich možnosti parkovat v blízkosti svého bydliště výraznělepší a současně se v centru zvýší šance na krátkodobé zaparkování, které je momentálně také špatně dostupné.

Všechna navržená záchytná parkoviště jsou situována tak, že ani z jednoho nebude jízda autobusem do centra Prostějova trvat déle než 12 minut. Takže stání na těchto parkovištích a přesun městskou hromadnou dopravou přinese řidičům značnou úsporu času, protože nebudou muset čekat v dopravních zácpách, popojíždět v kolonách a hledat parkovací místa. Právě naopak, záchytná parkoviště na okrajích města jim umožní pohodlné a klidné parkování bez stresu a strachu, zda pro své vozidlo najdou volné místo. Navíc klesne počet dopravních kolizí a zvýší se plynulost i bezpečnost provozu v celém prostoru města. Lze tedy říci, že využíváním záchytných parkovišť a navazující městské autobusové dopravy se obyvatelům Prostějovskalepší kvalita života.

Aby se výše uvedené přínosy projevíly v plné síle, je třeba kromě realizace projektu provést větší regulaci parkování v centru města. K tomu se hodí zavedení rezidentských parkovacích zón a nerezidentského placeného stání. Výsledky provedeného terénního průzkumu totiž ukazují (viz příloha III), že na parkovištích s poplatkem se vždy nějaké volné místo najde, ale parkoviště bez poplatku jsou během pracovní doby stále plně obsazena. To znamená, že většina dojíždějících chce parkovat bez placení, a proto svá vozidla zanechávají přednostně na prostranstvích, která jsou volně přístupná. K nalákání řidičů na periferní záchytná parkoviště je tedy žádoucí ponechat stání na těchto plochách po jejich otevření určitou dobu zdarma a současně pro nerezidenty natrvalo zpoplatnit stání na všech parkovištích a ulicích v centru Prostějova. Pokud se podmínky pro parkování v centru města nezpřísní, tak efekt plynoucí ze záchytných parkovišť bude oslaben.

Záchytná parkoviště představují dobrou příležitost, jak pomocí jednoho druhu stavby vyřešit několik problémů okresu Prostějov současně. Jejich předností je, že budou mít dlouhodobě pozitivní účinek na čistotu ovzduší a dopravní situaci v dané lokalitě. Vytíženost parkovišť lze očekávat dobrou, protože počet vozidel směřujících do Prostějova každoročně přibývá a stávající parkovací kapacita je na hranici svých možností.

8.5 Cílové skupiny

Do cílových skupin se běžně zařazují lidé nebo firmy, jichž se dotýká určitá činnost. Realizace projektu záchytných parkovišť ovlivní parkovací zvyklosti osob, které jezdí automobilem do města Prostějov na časově omezenou dobu a s konkrétním úmyslem. Tento projekt tedy cílí na posádky motorových vozidel, které je možné dle jejich záměrů a potřeb rozdělit na

- dojíždějící za prací a vzděláním;
- přepravce osob, materiálu a věcí;
- návštěvníky pořádaných akcí;
- cestující do vzdálenějších míst.

Celkem tedy existují čtyři skupiny potenciálních uživatelů záchytných parkovišť P+R a navazující městské dopravy. Za hlavní cílovou skupinu lze považovat osoby dojíždějící každý den do Prostějova vlastním (soukromým) či firemním (služebním) vozidlem z pracovních nebo studijních důvodů. Tato cílová skupina je nejpočetnější a parkoviště bude využívat od pondělí do pátku v době přibližně od 6 do 17 hodin. Převážně se bude jednat o obyvatele z přilehlých obcí, které jsou pro město stěžejním zdrojem pracovníků. Může ale také jít o jedince, kteří zajíždějí do Prostějova ze sousedních okresů. Tento pohyb vozidel s pracovní silou je velice častý např. z Olomoucka a Vyškova.

Další významnou skupinou jsou řidiči autobusů a kamiónů, kteří budou záchytná parkoviště využívat primárně jako odstavnou plochu při čekání na cestující nebo vyložení a naložení zboží či výrobků. Jak již bylo zmíněno, tento typ infrastrukturní stavby dopravního charakteru v Prostějově zcela chybí a tak se často stává, že dálkové autobusy a transportní kamiony omezují ve městě dopravu svým stáním na nejméně vhodných místech. Jejich přítomnost na parkovištích P+R bude nepravidelná v délce trvání jednoho až tří dnů, a to v průběhu pracovní části týdne i přes víkend. S vysokou pravděpodobností půjde jak o přepravce vnitrostátní, tak mezinárodní z různých evropských států.

Třetí neméně důležitou cílovou skupinu tvoří osoby, které míří ve vozidlech do Prostějova za účelem návštěvy různých společenských, kulturních a sportovních akcí. Ty se konají převážně během víkendů, takže parkoviště P+R na okrajích města budou díky nim vytižena rovněž o sobotách a nedělích. Při těchto akcích mohou uživatelé záchytných parkovišť pocházet nejen z Prostějovska, ale i z ostatních českých regionů a v případě některých sportovních utkání dokonce i ze zahraničí. Do této cílové skupiny lze zahrnout rovněž turisty, kteří navštěvují Prostějov a jeho okolí především v letní sezóně.

Poslední cílovou skupinou jsou obyvatelé z obcí prostějovského okresu, pro které je vlastně město Prostějov pouze přestupním uzlem. Tyto osoby používají svůj automobil k přesunu na hlavní nádraží, odkud pokračují v cestě do jiných obvykle vzdálenějších měst autobusem nebo vlakem. Protože kapacita stání osobních automobilů poblíž prostějovského hlavního nádraží není příliš velká, mohli by svá vozidla rovněž zanechávat na periferních P+R parkovištích. Jízda do místa určení by se tak pro ně stala kombinací individuální, městské a regionální dopravy. V této cílové skupině se mohou vyskytovat jak osoby využívající záchytná parkoviště každý den (např. v rámci dojíždění na vysokou školu), tak osoby zanechávající zde vozidlo příležitostně (např. při služební cestě).

8.6 Předpokládané náklady

Ke stanovení nákladů projektu je uvažována varianta bezplatného využívání P+R parkovišť, která byla v kapitole 8.4 shledána prospěšnou k vyvolání zájmu řidičů. Náklady na pořízení takového parkoviště jsou orientačně vyčísleny položkovou kalkulací v následující tabulce.

Tabulka č. 20: Investiční náklady na jedno parkoviště

NÁZEV POLOŽKY	CENA (Kč)
zpracování projektové dokumentace	250 000
výkon inženýringové činnosti	70 000
provedení zemních a stavebních prací	6 500 000
instalace veřejného osvětlení	180 000
dopravní označení plochy a vozovek	90 000
investiční náklady bez DPH	7 090 000
DPH ve výši 21 %	1 488 900
investiční náklady včetně DPH	8 578 900

Zdroj: vlastní zpracování

Z tabulky č. 20 je zřejmé, že náklady na stavbu jednoho záchytného parkoviště na okraji Prostějova činí 8 578 900 Kč. Do této částky jsou započítány ceny aktivit, bez kterých není možné parkoviště vybudovat a zprovoznit. První tabulková položka představuje náklady na vypracování odborných studií pro územní řízení, stavební řízení a realizaci výstavby. Druhá položka zahrnuje náklady na veškerou stavební agendu jako je organizace výběru dodavatele stavby, zajištění stanovisek dotčených státních orgánů apod. Třetí položka představuje náklady na výkopové práce, dláždění chodníků, zpevnění povrchu parkoviště, postavení autobusové zastávky atd. Čtvrtá položka zahrnuje náklady na montáž stožárových lamp k osvětlení prostoru záchytného parkoviště. A pátá položka představuje náklady na osazení příjezdové komunikace a parkovací plochy dopravními značkami.

Navrhovaná šestice záchytných parkovišť má stejnou velikost, takže předpokládané investiční náklady na celý projekt lze získat jako násobek tohoto počtu parkovišť a ceny za jedno parkoviště. K realizaci projektu jsou tedy potřeba finanční prostředky o celkovém objemu

51 473 400 Kč.

Režim placeného stání na záchytných parkovištích by vyžadoval navýšení investičních nákladů buď o částku na pořízení šesti přístřešků pro výběrčí poplatků, nebo o částku na pořízení šesti elektronických závor a platebních automatů. Ať už parkování bude zdarma nebo za úplatu, v obou případech se musí počítat s provozními náklady. Jejich výše na jedno parkoviště je orientačně vyčíslena položkovou kalkulací v následující tabulce.

Tabulka č. 21: Provozní náklady na jedno parkoviště

NÁZEV POLOŽKY	CENA (Kč/rok)
běžná provozní údržba	100 000
spotřeba elektrické energie	20 000
nutné opravy a revize	25 000
pojištění dané nemovitosti	15 000
provozní náklady včetně příslušné sazby DPH	160 000

Zdroj: vlastní zpracování

Z tabulky č. 21 je zřejmé, že náklady na roční provoz jednoho záchytného parkoviště na okraji Prostějova činí 160 000 Kč. Do této částky jsou započítány ceny aktivit, které souvisejí se zajištěním bezpečného chodu parkoviště. První tabulková položka představuje náklady na úklid parkovací plochy, vyvážení odpadkových košů a čištění kanalizace. Druhá položka zahrnuje náklady na osvětlení parkoviště. Třetí položka představuje náklady na opravu veškerého vybavení a kontrolu osvětlovacích lamp. A čtvrtá položka zahrnuje náklady na pojištění parkoviště proti vandalismu a přírodním živlům.

Předpokládané provozní náklady všech šesti navrhovaných záchytných parkovišť lze získat vynásobením tohoto počtu parkovišť a nákladů na provoz jednoho parkoviště. K zajištění ročního provozu uvedených parkovišť jsou tedy potřeba finanční prostředky v celkové výši

960 000 Kč.

S výběrem parkovného se zpočátku nepočítá, takže jednotlivá parkoviště nebudou po dokončení a uvedení do provozu generovat žádné finanční prostředky. Přesto je dobré mít pro případný přechod na placený režim představu, jaké výnosy mohou Prostějovu z provozování těchto záchytných parkovišť plynout. Jejich výše závisí na velikosti poplatku a obsazenosti

parkovacích míst. Při ceně 10 Kč/vozidlo, 75% obsazenosti a 251 pracovních dnech v roce lze u jednoho záchytného parkoviště očekávat minimální roční výnos 207 075 Kč. Celkové provozní výnosy z navrhované šestice záchytných parkovišť by tak ročně činily minimálně

1 242 450 Kč.

Podrobný rozpis možných výnosů obsahuje příloha IV. Z ní je patrné, že vytížením parkovišť z 58 % se provozní výnosy dostanou na úroveň provozních nákladů. A když obsazenost klesne pod tuto hranici, tak se provozování parkovišť stane ztrátovým.

Výše uvedené hodnoty nákladů a výnosů jsou sice orientační, ale mají kvalifikovaný základ. Nákladová kalkulace je odvozena z tradičních cen ve stavebnictví a výnosová kalkulace se zase opírá o sazby za stání vozidel na prostějovských placených parkovištích a o údaje z provedeného terénního průzkumu. Částky v obou kalkulacích tedy odpovídají současnosti. Při realizaci navrhovaného projektového záměru v pozdější době samozřejmě dojde vlivem inflace a díky změnám cen v čase k jejich navýšení.

8.7 Zdroje financování

Rozbor nákladů ukázal, že stavba záchytných parkovišť P+R na okrajích Prostějova bude obnášet poměrně velké finanční výdaje. Zajistit dostatečné množství peněz na pokrytí všech investičních nákladů tedy nebude snadný úkol, a proto je žádoucí mít předem jasno v tom, z jakých zdrojů je lze čerpat. K realizaci projektu se mohou použít finanční prostředky z

- městského rozpočtu;
- krajského rozpočtu;
- státního rozpočtu;
- evropských fondů.

Tyto čtyři zdroje se dají různě kombinovat. Protože zadavatelem projektu bude město Prostějov, tak je třeba automaticky počítat s tím, že část investice půjde z jeho rozpočtu. S ohledem na finanční možnosti města by se jednalo buď o prostředky z vlastních rezerv, nebo půjčené na základě bankovního úvěru. Jelikož Prostějov spadá do Olomouckého kraje, může magistrát města požádat krajský úřad o spolufinancování projektu. Olomoucký kraj každý rok vyhláší v rámci své dotační politiky různé programy na podporu financování projektů, které vedou k rozvoji sídel v jeho územním obvodu. Mezi pravidelně podporované oblasti patří životní prostředí a doprava. Takže výběrem vhodného programu by Prostějov mohl od kraje získat finanční příspěvek na záchytná parkoviště.

Výstavba prostějovských P+R parkovišť může být dotována také z Evropského fondu pro regionální rozvoj (EFRR), přičemž běžné dotování by proběhlo přes Integrovaný regionální operační program (IROP). Pokud by však žádost o poskytnutí dotace z uvedeného fondu byla podána v rámci strategie pro Integrované územní investice (ITI), tak je šance obdržet i státní finanční podporu. Vzhledem k tomu, že o tyto způsoby financování investičních projektů je mezi tuzemskými vesnicemi a městy velký zájem, schválily orgány Evropské unie zařazení integrovaných nástrojů IROP a ITI i do následujícího programového období a bude tedy možné je využívat k čerpání prostředků z EFRR také během následujících sedmi let. To znamená, že i v programovém období 2021–2027 bude existovat příležitost požádat o evropskou dotaci na soustavu parkovišť kolem Prostějova.

Pokud město Prostějov nezíská žádnou z výše uvedených veřejných podpor, tak magistrát bude muset hledat jiné zdroje financování. V takovém případě se nabízí alternativa realizovat stavbu záchytných parkovišť jako Public Private Partnership (PPP), tzn. využít spolupráci města a privátního subjektu, který by do projektu vložil své finance. Partnerství veřejného a soukromého sektoru při budování infrastruktury však není v Česku moc běžné, takže PPP představuje spíše jen teoretickou možnost.

8.8 Potenciální rizika

Vybudování záchytných parkovišť kolem Prostějova může tak jako každou jinou stavbu provázet řada komplikací a potíží. Některé z nich jsou natolik závažné, že pro případné rozběhnutí či zdárné dokončení projektu představují hrozbu.

Hlavní riziko spočívá v tom, že se nepodaří získat pozemky, kde by měla výstavba parkovišť probíhat. Na vytipovaných místech se totiž nacházejí parcely různých majitelů. Těmi jsou podle katastru nemovitostí (2020) fyzické osoby, soukromé firmy, český stát a municipální jednotky. Některé pozemky jsou sice ve vlastnictví města Prostějov, ale rozlohou se jedná o malé části, jejichž plocha není pro stavbu parkovišť dostatečná. Zajištění adekvátních parcel je tedy pro realizaci projektového návrhu klíčovým okamžikem. Nelze sice předem odhadovat, jak by případná jednání o vypořádání majetkoprávních vztahů s jejich jednotlivými majiteli dopadla, je však zcela evidentní, že pokud budou neúspěšná, tak se projekt v navrhované podobě nemůže uskutečnit. Míra tohoto rizika se nedá příliš ovlivnit, protože jiná vhodná místa pro periferní záchytná parkoviště nejsou k dispozici. I když volných ploch je na okrajích Prostějova opticky dostatek, tak mnohé z nich nelze využít, jelikož dle aktuálního územního plánu (2018) jsou předurčeny k jinému účelu.

Další skutečností, která ohrožuje výstavbu záchytných parkovišť, je upřednostňování investičních projektů jiného charakteru. Mezi všeobecně známé priority prostějovského magistrátu dlouhodobě patří rekonstrukce ulic a sídlišť, dokončení severního obchvatu města a přestavba světelných křižovatek na kruhové objezdy. O problematice záchytných parkovišť se vážně diskutovalo pouze jednou, a to před devíti lety v souvislosti s hledáním vhodné plochy pro odstavné parkování autobusů cestovních kanceláří, které přivázejí do města turisty. Tato diskuse proběhla i v médiu (viz např. Havlík, 2011) a vyšlo při ní najevo, že prostějovský odbor rozvoje a investic umístění záchytných parkovišť nikdy neřešil. Od té doby se nic nezměnilo, takže se dál připravují a realizují jen uvedené prioritní investiční akce. Jejich důležitost je nezpochybnitelná, ale dopravní problémy vyřeší jen částečně a špatné ovzduší výrazněji nezlepší, protože do centra města budou dál každý den proudit stovky aut s pracujícími a studenty. O periferních záchytných parkovištích se tedy stále neuvažuje, a proto nejsou zaneseny ani do územního plánu. Změnit tento fakt a přimět magistrátní úředníky k přehodnocení postoje lze jedině odbornou argumentací podloženou tvrdými daty o znečištěném ovzduší a počtu vozidel parkujících v centru.

Závažným rizikem je rovněž případný nedostatek finančních prostředků během výstavby zapříčiněný neočekávanými výdaji na tzv. vícepráce. Tato situace může navýšit investiční náklady a nabourat tak rozpočet projektu. Finanční problémy mohou nastat i tehdy, jestliže se projekt odchýlí od původně avizovaného záměru nebo překročí termín dokončení. Pak hrozí vrácení resp. neposkytnutí veřejných dotací a sankce za nedodržení dotačních podmínek příslušného operačního programu. Těmto rizikům lze předejít precizním zpracováním všech podkladových materiálů a pravidelnou kontrolou, zda stavební práce postupují v souladu s projektovou dokumentací a harmonogramem projektu. Rovněž je vhodné mít pro jistotu v záloze určitou finanční a časovou rezervu.

Mezi významná rizika patří i špatně odvedené stavební práce, které mohou být překážkou pro vydání kolaudačního souhlasu s užíváním záchytných parkovišť. Tento velice rizikový faktor lze ale poměrně dobře eliminovat dvěma nezávislými způsoby. Za prvé výběrem kvalifikovaného dodavatele stavby, který má s výstavbou parkovacích ploch zkušenosti a za druhé technicky zdatným stavebním dozorem.

Zdolání výše uvedených rizik je předpokladem úspěšné realizace celého projektu. K jejich eliminaci přispěje také rozdělení projektu na etapy. Záchytná parkoviště kolem Prostějova se totiž nemusejí stavět v rámci jedné akce. Právě naopak. Z pohledu řízení rizik i čerpání dotací je efektivnější přistupovat k jejich budování postupně.

ZÁVĚR

O kvalitě lidského života již bylo napsáno velké množství studií a její zkoumání se postupně stalo nedílnou součástí náplně činnosti mnoha vědních oborů. Přesto jde stále o mimořádně atraktivní jev, který se těší značnému badatelskému zájmu.

Tato diplomová práce se zabývala kvalitou života na úrovni regionů. V rámci její teoretické části byly rešerší dostupných informačních zdrojů získány poznatky, které shrnují dosavadní úroveň vědeckého poznání a poskytují snadnou orientaci v nejdůležitějších zákonitostech výkladu a měření kvality lidského života. Z nich vyplynulo, že kvalita života nemá univerzální definici a všeobecnou metriku a v blízké ani vzdálené budoucnosti se na tom pravděpodobně nic nezmění. Důvodem je příliš široký význam slov kvalita a život, který dovoluje prakticky libovolný výklad celého sousloví kvalita života. Navíc nikde ve světě neexistuje institucionální orgán, který by celou problematiku zastřešoval a určoval jednotná pravidla pro vymezení pojmového obsahu a způsobu měření kvality života. Všechny stávající přístupy ke kvalitě života tak mají oborově individuální charakter. Částečná vědecká shoda je pouze na poli faktorů, které kvalitu života ovlivňují.

V praktické části diplomové práce byla analyzována objektivní stránka kvality života, která představuje životní podmínky. Zkoumané regiony tvořil soubor pěti okresů Olomouckého kraje, tedy okresy Jeseník, Olomouc, Prostějov, Přerov a Šumperk. Počáteční rozbor poměrů v těchto okresech přinesl poznání, v čem každý z nich vyniká a kde jsou jeho slabiny. Tímto rozbohem bylo zjištěno, že dominantní pozici vůči ostatním okresům zaujímá okres Olomouc, neboť ve struktuře kraje má nejvyšší sociálně-ekonomickou prestiž. Také se ukázalo, že charakter osídlení a ekonomickou sílu jednotlivých okresů významně ovlivňuje jejich geografická poloha společně s přírodními poměry, což negativně působí zejména Jesenícko. Nevýhodná poloha tomuto okresu snižuje atraktivnost jeho tržního prostředí a také omezuje množství, produktivitu i rozvoj výrobních faktorů.

Kvalita života v uvedeném vzorku okresů byla srovnána pomocí mezoindezu, který pro ten účel vznikl agregací patnácti různých indikátorů životních podmínek. Tento speciální index byl vytvořen tak, aby zjednodušil měření kvality života v českých mezoregionech. Jeho výhoda spočívá v tom, že kromě okresů umožňuje bez jakýchkoliv úprav měřit kvalitu života i v krajích. Podobnou dvojitou funkci žádný z doposud známých indexů neměl, protože jejich konstrukce se vždy primárně vztahovala pouze k jednomu typu regionů. Při sestavování mezoindezu bylo použito několik zcela nových konstrukčních prvků. Tím nejvýraznějším je

zařazení infrastrukturní oblasti do konceptu mezoindezu. Jako vstupní údaje posloužily indikátorové hodnoty vztahující se k roku 2018. Vývojové trendy v kvalitě života sledovány nebyly z důvodu nesourodosti časových řad indikátorů.

Z realizovaného srovnání kvality života v okresech Olomouckého kraje vyplynulo, že pohledem úrovně životních podmínek je nejlepší kvalita života v okrese Olomouc. Za ním se umístily okresy Prostějov, Přerov, Šumperk a nejhorší kvalita života byla zjištěna na území okresu Jeseník. Toto pořadí nelze považovat za konstantní, neboť kvalita života se v čase vyvíjí. Mohlo by tedy dojít k jeho změně, ale ne v blízké době a u všech okresů. Prakticky bez šance na lepší umístění je okres Jeseník, který má v řadě faktorů, které ovlivňují lidský život, charakter přirozeného outsidersa. Jako nejpravděpodobněji možné se naopak jeví prohození pozic okresů Prostějov a Přerov, mezi nimiž byl zaznamenán nejmenší rozdíl v kvalitě života. Předpokladem této pořadové změny je však dynamičtější zlepšování životních podmínek na území Přerovska než na území Prostějovska.

Výsledky analýz dále ukázaly, že nedostatkem okresu Prostějov je špatné ovzduší, které pramení mimo jiné z velkého zatížení silniční dopravou. Proto byl navržen projekt na vybudování záchytných parkovišť, jehož realizace by Prostějovsku přinesla snížení množství škodlivých látek produkovaných motorovými vozidly. Velkou předností tohoto projektu je, že kromě ekologického problému je schopen vyřešit i problémy dopravního charakteru a může tak komplexně napomoci zlepšení kvality života v daném území. Provoz na silnicích neustále houstne a záchytná parkoviště představují efektivní a účinný způsob, jak zmírnit jeho negativní dopad na životní prostředí obyvatel okresu Prostějov. Je proto na místě začít reálně uvažovat o jejich výstavbě i v rámci rozvoje tohoto regionu. Navržený projekt lze využít jako informační podklad, který je schopen dát úředníkům prvotní hmatatelnou představu o umístění, přínosech a financování těchto parkovišť.

Diplomová práce propojila teoretické poznatky s praktickým zkoumáním a podala aktuální obraz o stavu kvality života v okresech Olomouckého kraje. Současně představila koncept nového indexu na měření kvality života v českých mezoregionech a navrhla projekt na kvalitativní zlepšení života obyvatel okresu Prostějov. Lze tedy konstatovat, že vytyčených cílů bylo dosaženo a práce je zpracována v souladu s jejím tematickým zaměřením. Další zkoumání v této problematice je možné vést tím směrem, že bude změřena kvalita života také v okresech zbývajících krajů, rozpoznány faktory, které ji tam negativně ovlivňují a dány náměty na projektové vylepšení zjištěného stavu.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

AIVAZIAN, Sergey, 2016. *Quality of life and living standards analysis: an econometric approach*. 1st ed. Berlin: De Gruyter, 399 s. ISBN 978-3-11-031624-7.

ANDERSEN, Mags 2019. Vienna tops Mercer's 21st quality of living ranking. In: *Mercer* [online]. London, 13. March 2019 [cit. 2020-03-04]. Dostupné z: <https://www.mercer.com/newsroom/2019-quality-of-living-survey.html>

ANDRÁŠKO, Ivan, 2005. Dve dimenzie kvality života v kontexte percepcí obyvateľov miest a vidieckých obcí. In: VAISHAR, Antonín a Vladimír IRA, eds. *Geografická organizace Česka a Slovenska v súčasnom období*. Vyd. 1. Ostrava: Ústav geoniky AV ČR, s. 6–13. Kapitola 1. ISBN 80-86407-05-5.

ANDRÁŠKO, Ivan, 2013. *Quality of life: an introduction to the concept*. 1st ed. Brno: Masarykova univerzita, 87 s. ISBN 978-80-210-6669-4.

ANDRÁŠKO, Ivan, 2016. *Kvalita života v mestách: východiská, prístupy, poznatky*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 127 s. ISBN 978-80-210-8269-4.

ANTALOVÁ, Mária, 2013. Kvalita života. In: ANTALOVÁ, Mária, Ivan LALUHA a Andrej PŘÍVARA. *Kvalita života*. Vyd. 1. Bratislava: Ekonóm, s. 14–83. Kapitola 1. ISBN 978-80-225-3596-0.

AOPK České republiky [online], 2020. Praha [cit. 2020-04-07]. Dostupné z: <http://www.ochranaprirody.cz/>

ARCADIS, 2018. *Citizen centric cities: the sustainable cities index 2018* [online]. Amsterdam: Chamber of commerce the Netherlands, 32 s. [cit. 2020-02-19]. Dostupné z: https://www.arcadis.com/media/1/D/5/%7B1D5AE7E2-A348-4B6E-B1D7-6D94FA7D7567%7DSustainable_Cities_Index_2018_Arcadis.pdf

BAČOVÁ, Viera, 2008. Kvalita života a sociálny kapitál - porovnanie pojmov a teórií. In: BAČOVÁ, Viera, ed. *Kvalita života a sociálny kapitál: psychologické dimenzie* [online]. Vyd. 1. Prešov: Prešovská univerzita, s. 19–39 [cit. 2020-01-18]. Kapitola 1. ISBN 978-80-8068-747-2. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/310480900_Kvalita_zivota_a_socialny_kapital_-_psychologicke_dimenzie_Quality_of_Life_and_Social_Capital_-_Psychological_Dimensions

BERGINK, Jasper, 2014. Where the life is good: the OECD's regional well-being index. In: *For a state of happiness* [online]. Warsaw, 30. 06. 2014 [cit. 2020-02-05]. Dostupné z: <http://www.forastateofhappiness.com/where-the-life-is-good-the-oecds-regional-well-being-index/>

BERMAN Group, 2010. *Socio-ekonomická analýza Olomouckého kraje* [online]. Semín, 65 s. [cit. 2020-03-14]. Dostupné z: <http://www.kr-olomoucky.cz/socio-ekonomicka-analyza-olomouckeho-kraje-cl-551.html>

BÍNA, Jan, 2018. Sociálněgeografické jádrové regiony Česka. In: *Zeměpisné a vlastivědné spisy* [online]. Brno: Zeměpisné a vlastivědné sdružení, č. 41 [cit. 2020-02-16]. ISSN 2464-4803. Dostupné z: <http://spizem.sweb.cz/cislo41.htm>

CENIA, 2016. *Zpráva o životním prostředí v Olomouckém kraji 2016* [online]. Praha: Ministerstvo životního prostředí ČR, 54 s. [cit. 2020-03-08]. ISBN 978-80-87770-43-6. Dostupné z: https://www.cenia.cz/wp-content/uploads/2019/04/Olomoucky_kraj_2016.pdf

CENIA, 2017. *Zpráva o životním prostředí v Olomouckém kraji 2017* [online]. Praha: Ministerstvo životního prostředí ČR, 51 s. [cit. 2020-03-09]. ISBN 978-80-87770-58-0. Dostupné z: https://www.cenia.cz/wp-content/uploads/2019/03/Olomoucky-kraj_2017.pdf

CVENGROŠ, František, 2009. Měření kvality života v mezinárodním kontextu: reflexe aktuální diskuze. In: *Ministerstvo financí České republiky* [online]. Praha, 21. 12. 2009 [cit. 2020-01-31]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/o-ministerstvu/vzdelavani/konference-a-seminare/2009/rok-2009-podzimni-seminar-6686>

ČESKO, 2006. Zákon č. 183/2006 ze dne 11. května 2006 o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon). In: *Sbírka zákonů České republiky* [online]. Částka 63, s. 2226–2290 [cit. 2020-03-14]. Dostupné z: https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=183/2006&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

ČHMÚ, 2019. *Emise hlavních látek znečišťujících ovzduší pro REZZO 1–3 v okresech Olomouckého kraje za období 2015–2018*. Praha: Český hydrometeorologický ústav.

ČSÚ, 2007. *Vývoj indikátoru udržitelného rozvoje v krajích* [online]. Praha, 31.12.2007 [cit. 2020-03-28]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/13-1134-07-2006-2_3__popis_indikatoru_a_jejich_vyvoj

ČSÚ, 2014. Vybrané parametry kvality života. In: *Tendence a faktory makroekonomického vývoje a kvality života v České republice v roce 2013* [online]. Praha: Český statistický úřad, s. 44–70 [cit. 2020-02-10]. Kapitola 4. ISBN 978-80-250-2579-6. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/20549839/32019214a.pdf/b11bf130-a4c3-4682-a468-44e77e30028f?version=1.0>

ČSÚ, 2015. *Historický lexikon obcí České republiky 1869 – 2011* [online]. Praha, 21.12.2015. [cit. 2020-03-16]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/historicky-lexikon-obci-1869-az-2015>

ČSÚ, 2017. Charakteristika okresu. In: *Okresy Jeseník, Šumperk, Olomouc, Prostějov a Přerov* [online]. Olomouc, 09.06.2017 [cit. 2020-03-12]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/xm/okresy>

ČSÚ, 2018. *Základní tendence demografického, sociálního a ekonomického vývoje Olomouckého kraje 2017* [online]. Olomouc: Český statistický úřad, 92 s. [cit. 2020-03-17]. ISBN 978-80-250-2857-5. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/zakladni-tendence-demografickeho-socialniho-a-ekonomickeho-vyvoje-olomouckeho-kraje-2017>

ČSÚ, 2019a. *Okresy České republiky 2018* [online]. Praha, 31.10.2019 [cit. 2020-03-22]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/okresy-ceske-republiky-2018>

ČSÚ, 2019b. *Statistická ročenka Olomouckého kraje 2019* [online]. Olomouc: Český statistický úřad, 250 s. [cit. 2020-03-25]. ISBN 978-80-250-2944-2. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/91605301/33009619.pdf/3e23efc1-add8-4177-9a1c-e8193ef73ff9?version=1.1>

DRAGOMIRECKÁ, Eva a Jitka BARTOŇOVÁ, 2006. *WHOQOL-BREF, WHOQOL-100: World Health Organization Quality of Life Assessment: příručka pro uživatele české verze dotazníků kvality života Světové zdravotnické organizace*. Vyd. 1. Praha: Psychiatrické centrum, 88. s. ISBN 80-85121-82-4.

DUBSKÁ, Drahomíra, Jiří KAMENICKÝ a Lukáš KUČERA, 2015. *Tendence makroekonomického vývoje a kvality života v České republice v roce 2014* [online]. Praha: Český statistický úřad, 70 s. [cit. 2020-02-15]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/tendence-makroekonomickeho-vyvoje-a-kvality-zivota-v-ceske-republice-v-roce-2014>

EHRlich, Pavel a kol., 2013. Kvalita života. In: *Vítejte na Zemi: multimediální ročenka životního prostředí* [online]. Praha: Cenia [cit. 2020-02-19]. Dostupné z: http://www.vitejtenazemi.cz/cenia/index.php?p=kvalita_zivota&site=spotreba

EUROSTAT, 2019. Measuring quality of life. In: *Quality of life indicators* [online]. Luxembourg, 25.7.2019 [cit. 2020-02-09]. ISSN 2443-8219. Dostupné z: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Quality_of_life_indicators_-_measuring_quality_of_life

FILIPEC, Josef a kol., 2006. *Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost: s Dodatkem Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy České republiky*. Vyd. 4., dotisk. Praha: Academia, 647 s. ISBN 80-200-1446-2.

GAREP, 2015. *Strategie rozvoje územního obvodu Olomouckého kraje na období 2015–2020* [online]. Brno: GaREP, 135 s. [cit. 2020-03-02]. Dostupné z: <https://www.kr-olomoucky.cz/strategie-rozvoje-uzemniho-obvodu-olomouckeho-kraje-cl-537.html>

GfK, 2018. Rozdíly kupní síly v rámci regionů České republiky se mírně snižují. In: *Investujeme* [online]. Praha: Fincentrum, 26.11.2018 [cit. 2020-03-25]. ISSN 1802-5900. Dostupné z: <https://www.investujeme.cz/tiskove-zpravy/rozdily-kupni-sily-v-ramci-regionu-ceske-republiky-se-mirne-snizuji/>

GfK, 2019. Vývoj indexu kupní síly v okresech Olomouckého kraje v letech 2017–2019. In: *Studie kupní síly v České republice*. Praha: GfK Czech.

GRANTIKA, 2010. *Analýza socioekonomického rozvoje Olomouckého kraje se specifikací potřeb po roce 2013* [online]. Praha: Česká spořitelna, 68 s. [cit. 2020-03-27]. Dostupné z: https://www.dotaceeu.cz/getmedia/a69e4c32-11ec-4e69-ae7c-f3fec7b1281/Analyza-SE-rozvoje-Olomoucky_loga.pdf

GURKOVÁ, Elena, 2011. *Hodnocení kvality života: pro klinickou praxi a ošetrovatelský výzkum*. Vyd. 1. Praha: Grada Publishing, 224 s. ISBN 978-80-247-3625-9.

HALEČKA, Tibor, 2002. Kvalita života a jej ekologicko-environmentálny rozmer. In: *Kvalita života a ľudské práva v kontextoch sociálnej práce a vzdelávania dospelých: zborník príspevkov* [online]. Vyd. 1. Prešov: Prešovská univerzita, s. 65–81 [cit. 2020-01-10]. ISBN 80-8068-088-4. Dostupné z: http://www.jozefmiko.sk/06_vedecke_konferencie/00_zborniky_z_vedeckych_konferencii/09_obsah_zbornik_kz_a_lp_2_3_4_2001_presov.pdf

- HAMPL, Martin, 2005. *Geografická organizace společnosti v České republice: transformační procesy a jejich obecný kontext* [online]. Praha: DemoArt, 147 s. [cit. 2020-02-18]. ISBN 80-86746-02-X. Dostupné z: <https://www.natur.cuni.cz/geografie/socialni-geografie-a-regionalni-rozvoj/other/files/hampl-geograficka-organizace>
- HANUŠIN, Ján, Mikuláš HUBA, Vladimír IRA, Ivan KLINEC, Juraj PODOBA a Ján SZÖLLÖS, 2000. *Výkladový slovník termínov z trvalej udržateľnosti*. Bratislava: Spoločnosť pre trvalo udržateľný život v SR, 158 s. ISBN 978-80-968415-3-0.
- HAVLÍK, Radim, 2011. Postaví v Prostějově parkoviště pro kamiony a autobusy? In: *Prostějovský deník* [online]. Prostějov, 28.5.2011 [cit. 2020-04-23]. Dostupné z: https://prostějovsky.denik.cz/zpravy_region/kamiony-ani-autobusy-s-turisty-nemaji-kde-stat-pos.html
- HEŘMANOVÁ, Eva, 2010. *Kvalita života a její regionální diference v Česku a v Praze: případová studie kvality života Pražanů* [online]. Praha [cit. 2020-02-14]. Doktorská disertační práce. Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta. Školitel Dušan Drbohlav. Dostupné z: <https://is.cuni.cz/webapps/zzp/download/140002149>
- HEŘMANOVÁ, Eva, 2012. *Koncepty, teorie a měření kvality života*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 239 s. ISBN 978-80-7419-106-0.
- HNILICOVÁ, Helena, 2005. Kvalita života a její význam pro medicínu a zdravotnictví. In: PAYNE, Jan a kol. *Kvalita života a zdraví*. Vyd. 1. Praha: Triton, s. 205–216. Kapitola I/IV. ISBN 80-7254-657-0.
- HOLANOVÁ, Tereza, 2015. Kde se žije nejlíp? Česko se nedostalo do první dvacítky. In: *Aktuálně* [online]. Praha: Economia, 3.6.2015 [cit. 2020-02-29]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/ekonomika/kde-se-zije-nejlip-cesko-se-nedostalo-do-prvni-dvacitky/r~75b4065009e911e598af002590604f2e/>
- HOLKOVÁ, Viera, 2011. Európske dimenzie spotreby a kvality života. In: *Ekonomické rozhľady* [online]. Bratislava: Ekonomická univerzita, roč. 40, č. 1, s. 39–52 [cit. 2020-02-17]. ISSN 0323-262X. Dostupné z: https://www.euba.sk/www_write/files/SK/ekonomicke-rozhľady/er1_2011_Holkova-9482.pdf
- HRACHOVINOVÁ, Tamara a Vladimír KEBZA, 2011. Přístupy ke kvalitě života v proměněných společnostech. In: GILLERNOVÁ, Ilona, Vladimír KEBZA, Milan RYMEŠ a kol. *Psychologické aspekty změn v české společnosti: člověk na přelomu tisíciletí*. Vyd. 1. Praha: Grada Publishing, s. 21–35. Kapitola 1/1. ISBN 978-80-247-2798-1.

HUDEČKOVÁ, Helena, Michal LOŠŤÁK a Adéla ŠEVČÍKOVÁ, 2006. *Regionalistika, regionální rozvoj a rozvoj venkova*. Vyd. 1. Praha: Česká zemědělská univerzita, 189 s. ISBN 80-213-1413-3.

HŮLE, Daniel, 2014. Rozvodovost. In: *Demografie* [online]. Praha: Demografické informační centrum [cit. 2020-03-31]. ISSN 1801-2914. Dostupné z: http://www.demografie.info/?cz_rozvodukazatele

IDOS [online], 2019. Praha [cit. 2019-12-18]. Dostupné z: <https://idos.idnes.cz/vlakyauto-busymhdvse/spojeni/>

IRA, Vladimír, 2010. Krajina, člověk a kvalita života. In: *Folia geographica: international scientific journal* [online]. Prešov: Prešovská univerzita, roč. 51, č. 16, s. 72–78 [cit. 2020-02-18]. ISSN 1336-6157. Dostupné z: <http://www.foliageographica.sk/public/media/26614/7-KRAJINA,%20%C4%8CLOVEK%20A%20KVALITA%20%C5%BDIVOTA.pdf>

IRA, Vladimír a Ivan ANDRÁŠKO, 2007. Kvalita života z pohľadu humánnej geografie. In: *Geografický časopis* [online]. Bratislava: Slovenská akadémia vied, roč. 59, č. 2, s. 159–179 [cit. 2020-03-01]. ISSN 0016-7193. Dostupné z: <https://www.sav.sk/journals/uploads/05311242Ira,%20Andrasko.pdf>

IRA, Vladimír a František MURGAŠ, 2008. Geografický pohľad na kvalitu života a zmeny v spoločnosti na Slovensku. In: IRA, Vladimír, ed. *Ľudia, geografické prostredie a kvalita života*. *Geographia Slovaca* [online]. Bratislava: Geografický ústav SAV, 2008, č. 25, s. 7–24 [cit. 2020-01-27]. ISSN 1210-3519. Dostupné z: https://www.sav.sk/journals/uploads/04031417GS_25_text.pdf

IŠTOK, Robert a Martin ANGELOVIČ, 2012. Vybrané teoreticko-metodologické aspekty výskumu kvality života s prihliadnutím na prihraničné regióny. In: *Folia geographica: international scientific journal* [online]. Prešov: Prešovská univerzita, roč. 54, č. 20, s. 80–96 [cit. 2020-03-14]. ISSN 1336-6157. Dostupné z: https://www.unipo.sk/public/media/18398/Folia_geographica_2012_20_Ištok.pdf

JINDROVÁ, Andrea, 2012. *Hodnocení regionálních disparit v kvalitě života obyvatel ČR* [online]. Praha [cit. 2020-02-27]. Disertační práce. Česká zemědělská univerzita v Praze, Provozně ekonomická fakulta. Školitelka Libuše Svatošová. Dostupné z: <https://docplayer.cz/4670793-Hodnoceni-regionalnich-disparit.html>

JUREČKA, Václav a kol., 2017. *Makroekonomie*. Vyd. 3. (aktualizované a rozšířené). Praha: Grada Publishing, 368 s. ISBN 978-80-271-0251-8.

KAČMÁROVÁ, Monika, Peter BABINČÁK a Gabriela MIKULÁŠKOVÁ, 2013. *Teórie a nástroje merania subjektívne hodnotenej kvality života*. Vyd. 1. Prešov: Prešovská univerzita, 253 s. ISBN 978-80-555-0972-3.

KADLEC, Michal, 2019. Můžeme se pyšnit množstvím chráněných území, negativem je pak znečištěné ovzduší. In: *Prostějovský večerník*. Prostějov: Haná Press, roč. 23, č. 40, příloha Křížem krázem regionem, s. 3. Registrováno pod číslem 037090297.

KATASTR NEMOVITOSTÍ, 2020. *Nahlížení do katastru nemovitostí* [online]. Praha: Český úřad zeměměřický a katastrální [cit. 2020-04-12]. Dostupné z: <https://nahlizeni-dokn.cuzk.cz/>

KHKOK, 2014. *Významné firmy Olomouckého kraje 2014* [online]. Olomouc: Olomoucký kraj, 234 s. [cit. 2020-04-09]. ISBN 978-80-87982-06-8. Dostupné z: <http://archiv.hkol.cz/user-files/vyznamne-firmy-olomouckeho-kraje-cj-aj.pdf>

KHKOK, 2017. *Významné firmy Olomouckého kraje 2018* [online]. Olomouc: Olomoucký kraj, 269 s. [cit. 2020-04-09]. ISBN 978-80-87982-66-2. Dostupné z: https://www.oh-kpv.cz/obrazky/n_170574_epava_olkr_firmy_cz_eng.pdf

KLIMEŠ, Lumír, 2005. *Slovník cizích slov*. Vyd. 7. (rozšířené a doplněné druhé vydání). Praha: SPN-pedagogické nakladatelství, 829 s. ISBN 80-7235-272-5.

KOHOUTOVÁ, Jana, 2016. Praha má dobrý přístup ke vzdělávání, propadla v ekologii. V žebříčku společenského rozvoje vede Skandinávie. In: *Hospodářské noviny iHNed* [online]. Praha: Economia, 14.10.2016 [cit. 2020-02-26]. ISSN 1213-7693. Dostupné z: <https://byznys.ihned.cz/c1-65477300-v-porovnani-spolecenskeho-rozvoje-vedou-severske-staty-praha-je-v-ramci-eu-podprumerna>

KOVÁČ, Damián, 2004. K pojmo-logike kvality života. In: *Československá psychologie*. Praha: Academia, roč. 48, č. 5, s. 460–464. ISSN 0009-062X.

KOVÁČ, Damián, 2006. Kvalita života: od parciálnosti ku komplexnosti. In: RUISEL, Imrich a kol. *Úvahy o inteligencii a osobnosti* [online]. Bratislava: Slovak Academic Press, s. 28–36 [cit. 2020-01-16]. ISBN 80-88910-20-X. Dostupné z: http://www.psychologia.sav.sk/upload/Ruisel_Uvahy%20o%20inteligencii%20a%20osobnosti.pdf

- KRAUS, Jiří a kol., 2006. *Nový akademický slovník cizích slov A-Ž: studentské vydání*. Vyd. 1., dotisk. Praha: Academia, 879 s. ISBN 80-200-1415-2.
- KRČEK, Tereza a Daša SMETANKOVÁ, 2019. HDP a kvalita života obyvatel. In: *Eurozóna* [online]. Praha: Parlamentní institut, červenec 2019, č. 16, s. 9 [cit. 2020-02-18]. ISSN 2533-4158. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=159158>
- KŘIVOHLAVÝ, Jaro, 2002. *Psychologie nemoci*. Vyd. 1. Praha: Grada Publishing, s. 162–184. Kapitola 4, Kvalita pacientova života. ISBN 80-247-0179-0.
- KŘÍŽ, Radko a kol., 2013. *Udržitelný rozvoj a veřejná správa*. Vyd. 1. Žilina: Georg, 192 s. ISBN 978-80-8154-047-9.
- KŘÍŽOVÁ, Eva, 2005a. Sociologické podmínky kvality života. In: PAYNE, Jan a kol. *Kvalita života a zdraví*. Vyd. 1. Praha: Triton, s. 351–364. Kapitola II/II. ISBN 80-7254-657-0.
- KŘÍŽOVÁ, Eva, 2005b. Kvalita života v kontextu všedního dne. In: PAYNE, Jan a kol. *Kvalita života a zdraví*. Vyd. 1. Praha: Triton, s. 217–233. Kapitola I/IV. ISBN 80-7254-657-0.
- KUČA, Karel, 2018. *Retrospektivní sídelní databáze a geografický informační systém Čech, Moravy a Slezska: uživatelská příručka* [online]. Vyd. 2., doplněné. Praha: Společnost pro obnovu vesnice a malého města, 176 s. [cit. 2020-02-16]. Dostupné z: https://www.sovamm.cz/wordpress/wp-content/uploads/2018/03/CZ_manual_201802_R.pdf
- KUČERA, Tomáš, 2019. Výzkum: nejlepším místem pro život v ČR je opět hradecký kraj. In: *České noviny* [online]. Praha: Česká tisková kancelář, 11.6.2019 [cit. 2020-02-14]. ISSN 1213-5003. Dostupné z: <https://www.ceskenoviny.cz/zpravy/vyzkum-nejlepsim-mistem-pro-zivot-v-cr-je-opet-hradecky-kraj/1766458>
- KUTSCHERAUER, Alois, 2014. *Analýza dat v regionalistice: socioekonomické analýzy a prognózy na podporu regionálního rozvoje* [online]. Vyd. 2., doplněné. Ostrava: Vysoká škola báňská [cit. 2020-02-09]. Dostupné z: http://alkut.cz/adr/texty/adr_studijni_opora.pdf
- LALUHA, Ivan, 2010. Kvalita života. In: ANTALOVÁ, Mária, Rastislav BEDNÁRIK, Ivan LALUHA a Jarmila TKÁČIKOVÁ. *Kvalita života: teória, metodológia, empiria*. Vyd. 1. Bratislava: Ekonóm, s. 9–56. Kapitola 1. ISBN 978-80-225-3043-9.
- LYSONĚK, Tomáš, 2007. Příjemné Olomoucko. Nejlépe se žije na Pardubicku. In: *Mladá fronta Dnes*. Praha: Mafra, roč. 18, č. 68, s. A1 a B1. ISSN 1210-1168.

MAREŠ, Jiří, 2006. Problémy s pojetím pojmu kvalita života a s jeho definováním. In: MAREŠ, Jiří a kol. *Kvalita života u dětí a dospívajících I*. Vyd. 1. Brno: MSD, s. 11–28. Kapitola 1. ISBN 80-86633-65-9.

MAREŠ, Jiří, 2014. Problémy se zjišťováním kvality života seniorů. In: *Praktický lékař: časopis lékařské praxe* [online]. Praha: Česká lékařská společnost, roč. 94, č. 1, s. 22–31. [cit. 2020-01-29]. ISSN 0032-6739. Dostupné z: <http://kramerius.medvik.cz/search/pdf/web/viewer.html?pid=uuid:639866e4-0615-11e5-b183-d485646517a0>

MARIE, 2017. Jak měřit spokojený život? Právě to se snaží postihnout koncept kvality života. In: *Česká republika 2030* [online]. Praha, 7.4.2017 [cit. 2020-02-21]. Dostupné z: <https://www.cr2030.cz/magazin/kvalita-zivota/jak-merit-spokojeny-zivot-koncept-kvality-zivota-chce-preklenout-mezery-ktere-unikaji-ekonomickym-ukazatelum/>

MAŘÍKOVÁ, Hana, Miloslav PETRUSEK, Alena VODÁKOVÁ a kol., 1996. *Velký sociologický slovník: I. svazek, A – O*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 747 s. ISBN 80-7184-164-1.

MAUSSEN, Jana a kol., 2018. *Shrnutí závěrečných zpráv expertních skupin pro identifikaci relevantních indikátorů kvality života v ČR* [online]. Praha: Úřad vlády České republiky, 145 s. [cit. 2020-03-22]. Dostupné z: https://www.cr2030.cz/strategie/wp-content/uploads/sites/2/2018/05/kvalita_%C5%BEivota_cek.compressed.pdf

MEDERLY, Peter, Ján TOPERCER a Pavel NOVÁČEK, 2004. *Indikátory kvality života a udržitelného rozvoje: kvantitativní, vícerozměrný a variantní přístup*. Vyd. 1. Praha: Centrum pro sociální a ekonomické strategie, 117 s. ISBN 80-239-4389-8.

MEPCO, 2017. *Strategický plán rozvoje města Olomouce: analytická část* [online]. Praha: Mezinárodní poradenské centrum obcí, 405 s. [cit. 2020-03-15]. Dostupné z: https://www.olomouc.eu/administrace/repository/gallery/articles/88_/8828/analyticka-cast-sp-olomouc.cs.pdf

MINAŘÍK, Bohumil, Jana BORŮVKOVÁ a Miloš VYSTRČIL, 2013. *Analýzy v regionálním rozvoji*. Vyd. 1. Praha: Professional Publishing, 234 s. ISBN 978-80-7431-129-1.

MMR, 2019. Okresy Olomouckého kraje. In: *Regionální informační servis* [online]. Praha [cit. 2020-03-18]. Dostupné z: <http://www.risy.cz/cs/krajske-ris/olomoucky-kraj/okresy>

MURGAŠ, František, 2005. Konceptuální rámec kvality života v geografii. In: VAISHAR, Antonín a Vladimír IRA, eds. *Geografická organizace Česka a Slovenska v současném období*. Vyd. 1. Ostrava: Ústav geoniky AV ČR, s. 65–74. Kapitola 7. ISBN 80-86407-05-5.

MURGAŠ, František, 2009. Kvalita života a jej priestorová diferenciácia v okresoch Slovenska. In: *Geografický časopis* [online]. Bratislava: Slovenská akadémia vied, roč. 61, č. 2, s. 121–138 [cit. 2020-02-27]. ISSN 0016-7193. Dostupné z: https://www.sav.sk/journals/uploads/03121108GC-09-2_Murgas.pdf

MURGAŠ, František, 2012. *Prostorová dimenze kvality života*. Vyd. 1. Liberec: Technická univerzita, 147 s. ISBN 978-80-7372-931-8.

MURGAŠ, František, 2013. Několik poznámek ke kvalitě urbánního života. In: *Kvalita života 2013: sborník příspěvků z mezinárodní konference* [online]. Vyd. 1. Liberec: Technická univerzita, s. 97–106 [cit. 2020-02-16]. ISBN 978-80-7494-006-4. Dostupné z: <http://dooplayer.cz/7924846-Frantisek-murgas-editor-kvalita-zivota-2013-sbornik-prispevku-z-mezinarodni-konference-4-a-5-12-2013-v-liberci.html>

MURGAŠ, František, 2014a. Zkoumání kvality života na katedře geografie FP TUL v Liberci. In: MURGAŠ, František, ed. *Kvalita života v regionech České republiky*. Vyd. 1. Liberec: Technická univerzita, s. 7–10. Kapitola 1. ISBN 978-80-7494-173-3.

MURGAŠ, František, 2014b. Kvalita urbánního života jako holistický koncept: případová studie Liberec. In: MURGAŠ, František, ed. *Kvalita života v regionech České republiky*. Vyd. 1. Liberec: Technická univerzita, s. 101–112. Kapitola 5. ISBN 978-80-7494-173-3.

MURGAŠ, František a Michal KLOBUČNÍK, 2016. Municipalities and regions as good places to live: index of quality of life in the Czech Republic. In: *Applied research in quality of life* [online]. Basel: Springer nature, roč. 11, č. 2, s. 553–570 [cit. 2020-02-26]. ISSN 1871-2584. Dostupné z: <http://link.springer.com/10.1007/s11482-014-9381-8>

MURGAŠ, František, 2018. Kvalita místa jako vyjádření objektivní dimenze kvality života. In: *21. mezinárodní kolokvium o regionálních vědách: sborník příspěvků* [online]. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, s. 353–360 [cit. 2020-02-12]. ISBN 978-80-210-8969-3. Dostupné z: <http://www.uur.cz/images/1-uzemni-planovani-a-stavebni-rad/politika-architektury/implementace/tema8/is-vavai/033-Brnenska-sidliste-a-kvalita-zivota.pdf>

MV ČR, 2016. *Harmonizace územně správního členění státu* [online]. Praha: Ministerstvo vnitra ČR, 148 s. [cit. 2020-02-19]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/soubor/harmonizace-uzemne-spravniho-cleneni-statu.aspx>

MŽP, 2020. *Strategický rámec Česká republika 2030* [online]. Praha [cit. 2020-03-20]. Dostupné z: <https://www.cr2030.cz/strategie/>

NOVOTNÝ, Petr, 2014. Co je odborný text. In: TRNKOVÁ, Kateřina a kol. *Psaní odborných textů: průvodce tvorbou ročníkové práce na Ústavu pedagogických věd FF MU*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, s. 7–19. Kapitola 1. ISBN 978-80-210-6863-6.

OBCE V DATECH [online], 2020. Praha [cit. 2020-02-07]. Dostupné z: <https://www.obce-vdatech.cz/>

OECD, 2011. *Compendium of OECD well-being indicators* [online]. Paris: Organisation for Economic Co-operation and Development, 37 s. [cit. 2020-01-23]. Dostupné z: <http://www.oecd.org/sdd/47917288.pdf>

OECD, 2019. How's life in your region? In: *Organisation for Economic Co-operation and Development* [online]. Paris [cit. 2020-02-07]. Dostupné z: <https://www.oecd.org/regional/how-is-life-in-your-region.htm>

POLÁK, Jindřich, 2007. Olomoucký kraj. In: *Geografie u nás* [online]. Napajedla [cit. 2020-03-18]. Dostupné z: <http://www.geografie.unas.cz/cr/olomoucky-kraj.php>

POMALIŠOVÁ, Michaela, Viktor TŘEBICKÝ, Josef NOVÁK a kol., 2010. *Hodnocení kvality života ve městech se zapojením veřejnosti: zrcadlo místní udržitelnosti*. Vyd. 1. Praha: Timur, 81 s. ISBN 978-80-904490-6-0.

POTŮČEK, Martin a kol., 2002a. *Průvodce krajinou priorit pro Českou republiku: executive summary* [online]. Praha: Univerzita Karlova [cit. 2020-01-21]. Dostupné z: https://ceses.cuni.cz/CESES-34-version1-pruvodce_es.pdf

POTŮČEK, Martin a kol., 2002b. *Průvodce krajinou priorit pro Českou republiku*. Vyd. 1. Praha: Gutenberg, 686 s. ISBN 80-86349-06-3.

POTŮČEK, Martin a kol., 2003. *Zpráva o lidském rozvoji: Česká republika 2003* [online]. Vyd. 1. Praha: MJF, 123 s. [cit. 2020-02-17]. ISBN 80-86284-33-6. Dostupné z: https://ceses.cuni.cz/CESES-34-version1-hdr2003_cz.pdf

POTŮČEK, Martin, 2011. Hodnotové ukotvení sociálního prognózování. In: *Ergo* [online]. Praha: Technologické centrum Akademie věd České republiky, roč. 6, č. 2, s. 11–14 [cit. 2020-02-23]. ISSN 1802-2006. Dostupné z: <https://www.tc.cz/cs/storage/093eff1063460fe28fc0d58bc4dac4e0d27b58ee?uid=093eff1063460fe28fc0d58bc4dac4e0d27b58ee>

POVODÍ Moravy, 2009. Charakteristiky oblasti povodí. In: *Plán oblasti povodí Moravy* [online]. Brno [cit. 2020-04-03]. Dostupné z: <http://www.pmo.cz/pop/2009/Morava/End/a-popis/a-2.html>

RARSM, GHC regio a Daniel Foltýnek, 2019. *Strategie ITI Olomoucké aglomerace* [online]. Verze 7, 448 s. [cit. 2020-03-28]. Dostupné z: https://www.olomouc.eu/administrace/repository/gallery/articles/16_/16335/Strategie_ITI-Olomouc_03_2019.cs.pdf

REJZEK, Jiří, 2015. *Český etymologický slovník*. Vyd. 3. (přepřacované a rozšířené druhé vydání). Praha: Leda, 824 s. ISBN 978-80-7335-393-3.

RIŠOVÁ, Katarína, 2016. Meranie subjektívnej a objektívnej dimenzie kvality života z geografického hľadiska: prehľad prístupov. In: *Folia geographica* [online]. Prešov: Prešovská univerzita, roč. 58, č. 2, s. 54–69 [cit. 2020-03-15]. ISSN 1336-6157. Dostupné z: https://www.unipo.sk/public/media/25819/2016-Folia_Geographica-vol58-No2-Risova.pdf

ROPID, 2020. P+R, B+R, K+R. In: *Pražská integrovaná doprava* [online]. Praha [cit. 2020-04-15]. Dostupné z: <https://pid.cz/prakticke-informace/pr-br-kr/>

RÝDL, Karel, 2010. Kvalita. In: *Na cestě ke kvalitě: bulletin projektu Cesta ke kvalitě* [online]. Praha: Národní ústav odborného vzdělávání, č. 3, s. 14–15 [cit. 2020-01-26]. ISSN 1804-1159. Dostupné z: <http://www.nuov.cz/ae/3-cislo-bulletinu-na-cestech-ke-kvalite>

ŘÍHA, Martin, 2012. Struktura osídlení (nejen) České republiky. In: *Perspektivy území: udržitelné vazby, střety a rozvoj* [online]. Praha: ČVUT, s. 11–12 [cit. 2020-03-29]. ISBN 978-80-01-05124-5. Dostupné z: <http://www.uzemi.eu/vystupy/publikace/-29-struktura-osidleni-nejen-ceske-republiky.html?var=cont>

SELIVERSTOVA, Natalia, 2018. V OSN představili seznam zemí s nejvyšší úrovní lidského rozvoje. Češi jsou v první části. In: *Sputnik* [online]. Moskva: Mezinárodní informační agentura Rossia segodnia, 16.9.2018 [cit. 2020-02-19]. Dostupné z: <https://cz.sputnik-news.com/svet/201809168079587-osn-seznam-cesko-slovensko/>

SEZNAM, 2020a. Okres Prostějov [mapa]. In: *Mapy.cz* [online]. Praha: Seznam.cz [cit. 2020-04-25]. Dostupné z: <https://mapy.cz/zakladni?x=16.9788551&y=49.5017159&z=10&source=dist&id=40>

SEZNAM, 2020b. Město Prostějov [mapa]. In: *Mapy.cz* [online]. Praha: Seznam.cz [cit. 2020-04-26]. Dostupné z: <https://mapy.cz/zakladni?x=17.1144878&y=49.4757740&z=13>

STIGLITZ, Joseph, Amartya SEN a Jean FITOUSSI, 2009. *Report by the commission on the measurement of economic performance and social progress* [online]. Paris: CMEPSP, 292 s. [cit. 2020-03-07]. Dostupné z: <https://templatelab.com/rapport-anglais/>

SVOBODOVÁ, Lenka, 2006. Co je kvalita pracovního života a jak ji lze zkoumat? In: ČADOVÁ, Naděžda, Miloš PALEČEK, Jan ČERVENKA, Lenka SVOBODOVÁ a Jiří VINOPAL. *Jak je v Česku vnímána práce*. Vyd. 1. Praha: Sociologický ústav AV ČR, s. 31–52. Kapitola 2. ISBN 80-7330-103-2.

SVOBODOVÁ, Hana a kol., 2013. Sídlní struktura a obyvatelstvo ČR. In: *Vybrané kapitoly ze socioekonomické geografie České republiky* [online]. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita [cit. 2020-03-24]. Kapitola 2. ISBN 978-80-210-6229-0. Dostupné z: <https://is.muni.cz/do/rect/el/estud/pedf/js13/geograf/web/pages/02-sidlni-struktura.html>

SYROVÁTKA, Miroslav, 2008. Jak (ne)měřit kvalitu života: kritické pohledy na index lidského rozvoje. In: *Mezinárodní vztahy* [online]. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, roč. 43, č. 1, s. 9–37 [cit. 2020-02-17]. ISSN 0323-1844. Dostupné z: https://www.development.upol.cz/uploads/dokumenty/Syrovatka_HDI.pdf

ŠPATENKOVÁ, Naděžda a Lucie SMÉKALOVÁ, 2015. *Edukace seniorů: geragogika a gerontodidaktika*. Vyd. 1. Praha: Grada Publishing, s. 43–46. Kapitola 3.5.3, edukace seniorů jako cesta ke kvalitě života ve stáří. ISBN 978-80-247-5446-8.

ŠTĚDRONĚ, Bohumír, Martin POTŮČEK, Jaroslav KNÁPEK a kol., 2012. *Prognostické metody a jejich aplikace*. Vyd. 1. Praha: C. H. Beck, 197 s. ISBN 978-80-7179-174-4.

ŠVEHLÍKOVÁ, Linda a Anton HERETIK ml., 2008. Kvalita života - o čom to hovoríme? In: *Psychiatria, psychoterapia, psychosomatika* [online]. Bratislava: Slovak Academic Press, roč. 15, č. 3, s. 194–198 [cit. 2020-01-23]. ISSN 1338-7030. Dostupné z: <http://www.psychiatria-casopis.sk/files/psychiatria/3-2008/PSY3-2008-cla5.pdf>

TIMORACKÝ, Marian, 2002. Kvalita života. In: *Vízia vývoja Slovenskej republiky do roku 2020* [online]. Bratislava: Inštitút pre verejné otázky, s. 186–199 [cit. 2020-01-21]. Dostupné z: <https://archiv.vlada.gov.sk/old.uv/6613/vizia-vyvoja-slovenskej-republiky-do-roku-2020-institut-pre-verejne-otazky.html>

VAĎUROVÁ, Helena a Pavel MÜHLPACHR, 2005. *Kvalita života: teoretická a metodologická východiska*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 143 s. ISBN 80-210-3754-7.

UNDP, 2018. *Human development indices and indicators: 2018 statistical update* [online]. New York: United Nations Development Programme, 112 s. [cit. 2020-02-24]. Dostupné z: http://hdr.undp.org/sites/default/files/2018_human_development_statistical_update.pdf

UNIE, 2016. Průzkum kvality života v evropských městech ukazuje spokojenost lidí se svým městem. In: *Europa* [online]. Brusel: Evropská komise, 29.1.2016 [cit. 2020-02-14]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/regional_policy/cs/newsroom/news/2016/01/29-01-2016-quality-of-life-in-european-cities-survey-sheds-light-on-people-s-satisfaction-of-their-city

ÚZEMNÍ PLÁN, 2018. *Územní plán Prostějov: úplné znění po vydání III. a IV. změny* [online]. Prostějov, 26.6.2018 [cit. 2020-04-17]. Dostupné z: <https://www.prostejov.eu/cs/obcan/magistrat/informace-z-odboru/odbor-uzemniho-planovani-a-pamatkove-pece/uzemni-planovani/uzemni-plan-prostejov-uplne-zneni-po-vydani-iii-a-iv-zmeny.html>

VANĚČEK, Michal, 2017. *Co má vědět správný Čech: 111 velkých vyprávění o malé zemi*. Vyd. 1. Praha: Bambook, 127 s. ISBN 978-80-271-0224-2.

VEENHOVEN, Ruut, 2001. *Why social policy needs subjective indicators: discussion paper No. FS III 01-404* [online]. Berlin: WZB, 14 s. [cit. 2020-02-11]. ISSN 1615-7540. Dostupné z: <https://www.econstor.eu/bitstream/10419/50182/1/334101123.pdf>

VERNER, Tomáš, 2011. Ekonomický růst, konkurenceschopnost a kvalita života. In: *Ekonomická revue* [online]. Ostrava: Vysoká škola báňská, roč. 14, č. 3, s. 157–166 [cit. 2020-02-23]. ISSN 1212-3951. Dostupné z: <https://dspace.vsb.cz/bitstream/handle/10084/90140/ekonomicka-revue-VOL14NUM03PAP01-verner.pdf?sequence=2&isAllowed=y>

VHÚ, 2015. *Optimalizace vojenských újezdů* [online]. Vyd. 1. Praha: Ministerstvo obrany ČR, 31 s. [cit. 2020-03-09]. ISBN 978-80-7278-673-2. Dostupné z: http://www.vojujezd-brezina.cz/assets/File.ashx?id_org=1412&id_dokumenty=1301

WHO, 1997. *Measuring quality of life: quality of life instruments* [online]. Geneva: World Health Organization, 13 s. [cit. 2020-01-19]. Značka: WHO/MSA/MNH/PSF/97.4. Dostupné z: https://www.who.int/mental_health/media/68.pdf

WOKOUN, René, Pavel Mates, Jaroslava Kadeřábková a kol., 2011. *Základy regionálních věd a veřejné správy*. Vyd. 1. Plzeň: Aleš Čeněk, 474 s. ISBN 978-80-7380-304-9.

ZELENÝ, Milan, 2006. Kvalita není jakost. In: *Milanzeleny* [online]. New York, 20. dubna 2006 [cit. 2020-01-14]. Dostupné z: <http://www.milanzeleny.com/cs-CZ/stranky/1/-/22/6/clanky#ArchivClanku>

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

AOPK	Agentura ochrany přírody a krajiny
ArcČR	Geografická databáze České republiky
BLI	Index lepšího života
CCPI	Index změny klimatu
CENIA	Česká informační agentura životního prostředí
CNG	Stlačený zemní plyn
CO	Oxid uhelnatý
CPI	Index vnímání korupce
ČHMÚ	Český hydrometeorologický ústav
ČR	Česká republika
ČSÚ	Český statistický úřad
DPH	Daň z přidané hodnoty
EFRR	Evropský fond pro regionální rozvoj
GaREP	Společnost pro regionální ekonomické poradenství
GfK	Společnost pro výzkum trhu a veřejného mínění
GHI	Index globálního hladovění
HDI	Index lidského rozvoje
HDP	Hrubý domácí produkt
HPI	Index šťastné planety
HWI	Index lidského blahobytu
IDOS	Informační dopravní systém
IEWB	Index ekonomické pohody
IKUŽ	Index kvality a udržitelnosti života
IRIS	Regionální sdružení ochránců přírody Prostějov
IROP	Integrovaný regionální operační program

ISEW	Index udržitelného ekonomického blahobytu
ISH	Index sociálního zdraví
ITI	Integrované územní investice
KHKOK	Krajská hospodářská komora Olomouckého kraje
LAU	Místní správní jednotka
LPI	Index prosperity
MANSA	Krátký způsob hodnocení kvality života
MEPCO	Mezinárodní poradenské centrum obcí
MHD	Městská hromadná doprava
MIKŽ	Mezoindex kvality života
MMR	Ministerstvo pro místní rozvoj
MV	Ministerstvo vnitra
MŽP	Ministerstvo životního prostředí
NO _x	Oxidy dusíku
NUTS	Nomenklatura územních statistických jednotek
OECD	Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj
ORP	Obce s rozšířenou působností
OSN	Organizace spojených národů
PM	Polévatý prach neboli pevné částice
PPP	Spolupráce veřejného a soukromého sektoru
PřF UK	Přírodovědecká fakulta Univerzity Karlovy v Praze
P+R	Systém zaparkuj a jed'
QLI	Index kvality života
QUARS	Index kvality regionálního rozvoje
RARSM	Regionální agentura pro rozvoj střední Moravy
REZZO	Registr emisí a zdrojů znečištění ovzduší

RIKŽ	Regionální index kvality života
ROPID	Regionální organizátor Pražské integrované dopravy
RSPI	Regionální index společenského rozvoje
SCI	Index udržitelných měst
SEIQoL	Program hodnocení individuální kvality života
SO ₂	Oxid siřičitý
SWLS	Škála životní spokojenosti
TEN-T	Transevropská dopravní síť
UNDP	Rozvojový program OSN
VHÚ	Vojenský historický ústav
WHO	Světová zdravotnická organizace
ZTP	Osoby zvlášť těžce zdravotně postižené

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek č. 1: Pilíře udržitelného rozvoje.....	30
Obrázek č. 2: Lokalizace okresů Olomouckého kraje.....	41
Obrázek č. 3: Oblasti kvality života.....	51
Obrázek č. 4: Chod parkovacího systému P+R.....	69

SEZNAM TABULEK

Tabulka č. 1: Vlastnosti kvality života.....	17
Tabulka č. 2: Vztah podmínek a prožitků.....	21
Tabulka č. 3: Model kvality života společnosti Mercer.....	25
Tabulka č. 4: Model kvality života Univerzity Toronto.....	26
Tabulka č. 5: Parametry okresů Olomouckého kraje.....	42
Tabulka č. 6: Délka pozemních cest.....	49
Tabulka č. 7: Struktura mezoindexu kvality života.....	55
Tabulka č. 8: Hodnoty indikátorů kvality života.....	57
Tabulka č. 9: Ekonomické indikátory po transformaci.....	58
Tabulka č. 10: Ekonomický subindex kvality života.....	58
Tabulka č. 11: Infrastrukturní indikátory po transformaci.....	59
Tabulka č. 12: Infrastrukturní subindex kvality života.....	59
Tabulka č. 13: Sociální indikátory po transformaci.....	60
Tabulka č. 14: Sociální subindex kvality života.....	60
Tabulka č. 15: Environmentální indikátory po transformaci.....	61
Tabulka č. 16: Environmentální subindex kvality života.....	61
Tabulka č. 17: Bezpečnostní indikátory po transformaci.....	62
Tabulka č. 18: Bezpečnostní subindex kvality života.....	62
Tabulka č. 19: Mezoindex kvality života.....	63
Tabulka č. 20: Investiční náklady na jedno parkoviště.....	74
Tabulka č. 21: Provozní náklady na jedno parkoviště.....	75

SEZNAM GRAFŮ

Graf č. 1: Vývoj počtu obyvatel.....	45
Graf č. 2: Vývoj nezaměstnanosti.....	47
Graf č. 3: Radiální gradient kvality života.....	66

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha I: Hlavní silniční trasy okresu Prostějov

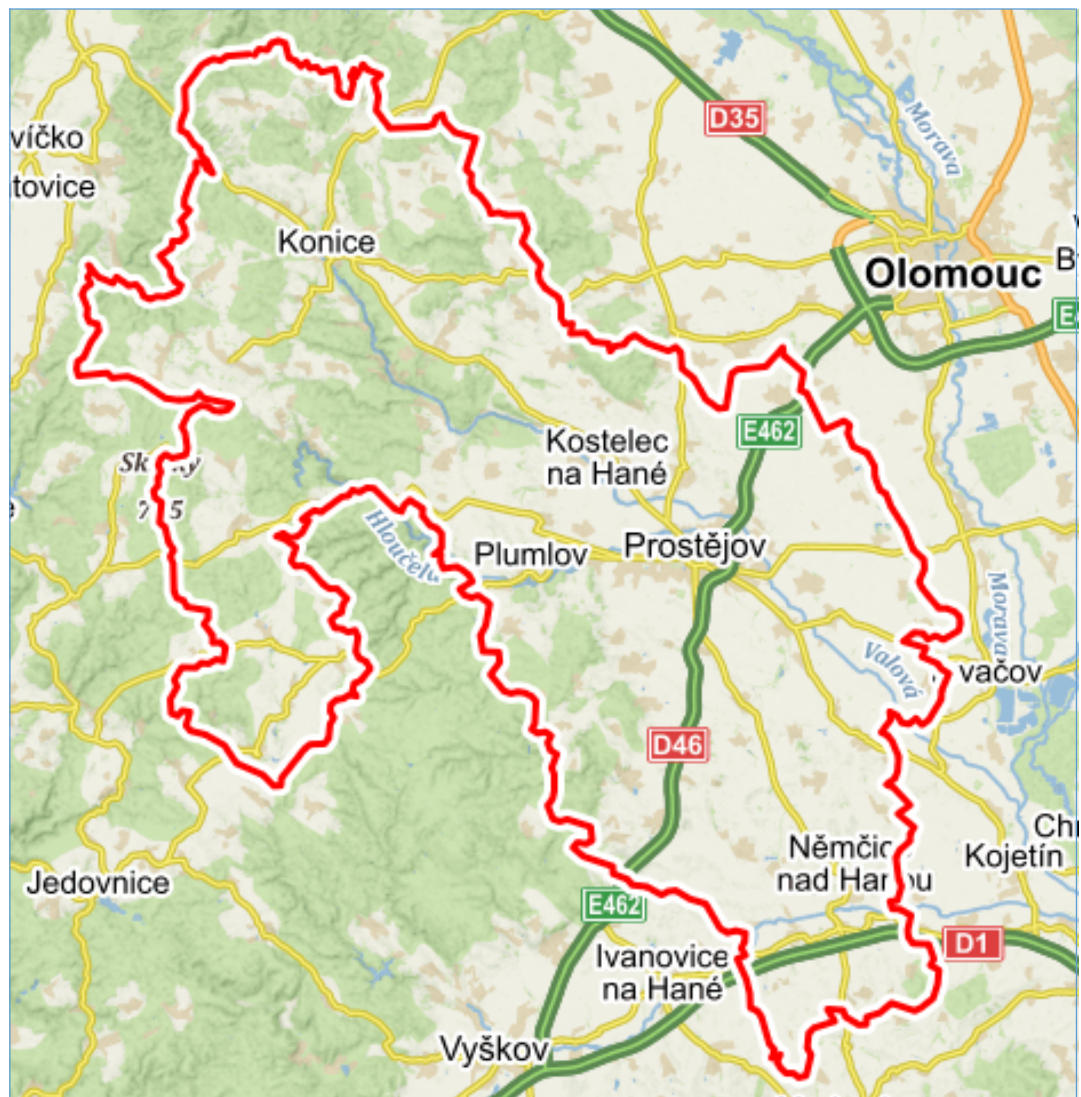
Příloha II: Umístění záchytných parkovišť typu P+R

Příloha III: Výsledky terénního průzkumu v Prostějově

Příloha IV: Provozní výsledek záchytných parkovišť

PŘÍLOHY

PŘÍLOHA I: Hlavní silniční trasy okresu Prostějov

Zdroj: upraveno dle Seznam (2020a)

Vysvětlivky

- dálnice
- silnice II. třídy
- hranice okresu

PŘÍLOHA II: Umístění záchytných parkovišť typu P+R

Zdroj: upraveno dle Seznam (2020b)

Vysvětlivky

✖ P+R Kojetínská	✖ P+R Kralická
✖ P+R Olomoucká	✖ P+R Kostelecká
✖ P+R Plumlovská	✖ P+R Brněnská

PŘÍLOHA III: Výsledky terénního průzkumu v Prostějově

PLACENÁ PARKOVIŠTĚ	kapacita stání (z toho ZTP)	počet automobilů 17.2.2020			počet automobilů 19.2.2020		
		8–10 h	13–15 h	18–20 h	8–10 h	13–15 h	18–20 h
Hlaváčkovo nám.	20 (2)	12	16	5	10	17	2
Huserrlovo nám.	47 (2)	26	40	12	32	43	9
Kostelní ul.	40 (0)	23	32	7	27	36	5
Křížkovského ul.	40 (0)	20	38	0	25	29	1
Školní ul.	113 (11)	46	85	6	54	93	8
CELKEM	260 (15)	127	211	30	148	218	25

NEPLACENÉ PLOCHY	kapacita stání (z toho ZTP)	počet automobilů 17.2.2020			počet automobilů 19.2.2020		
		8–10 h	13–15 h	18–20 h	8–10 h	13–15 h	18–20 h
Hradební ul.	14 (0)	14	14	3	14	13	6
Komenského ul.	140 (0)	140	138	12	137	140	10
Lutinova ul.	16 (1)	16	15	8	15	15	2
Sádky a okolí	90 (2)	86	84	5	88	69	5
Wolkerova ul.	70 (1)	70	67	13	70	70	11
CELKEM	330 (4)	326	318	41	324	307	34

ULIČNÍ PROSTOR	kapacita stání (z toho ZTP)	počet automobilů 17.2.2020			počet automobilů 19.2.2020		
		8–10 h	13–15 h	18–20 h	8–10 h	13–15 h	18–20 h
Komenského ul.	40 (0)	40	37	8	39	35	5
Křížkovského ul.	12 (0)	12	12	10	12	12	8
Netušilova ul.	20 (2)	19	20	15	18	16	14
Úprkova ul.	36 (0)	36	32	4	35	33	9
Wolkerova ul.	82 (0)	82	78	22	81	72	31
CELKEM	190 (2)	189	179	59	185	168	67

SOUHRN	780 (21)	642	708	130	657	693	126
---------------	-----------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------

Zdroj: vlastní zpracování

Průměrný počet nerezidentských automobilů zaparkovaných přes den během pracovní doby v centru města Prostějov na veřejně přístupných místech:

$$\frac{642 + 708 + 657 + 693}{4} - \frac{130 + 126}{2} = 675 - 128 = 547$$

PŘÍLOHA IV: Provozní výsledek záchytných parkovišť

RELATIVNÍ OBSAZENOST (%)	ABSOLUTNÍ OBSAZENOST (počet míst)	DENNÍ VÝNOSNOST (Kč/den)	ROČNÍ VÝNOSNOST (Kč/rok)	PROVOZNÍ VÝSLEDEK (Kč/rok)
100	660	6 600	1 656 600	+ 696 600
95	627	6 270	1 573 770	+ 613 770
90	594	5 940	1 490 940	+ 530 940
85	561	5 610	1 408 110	+ 448 110
80	528	5 280	1 325 280	+ 365 280
75	495	4 950	1 242 450	+ 282 450
70	462	4 620	1 159 620	+ 199 620
65	429	4 290	1 076 790	+ 116 790
60	396	3 960	993 960	+ 33 960
58	383	3 830	961 330	+ 1 330
57	376	3 760	943 760	- 16 240
50	330	3 300	828 300	- 131 700
45	297	2 970	745 470	- 214 530
40	264	2 640	662 640	- 297 360
35	231	2 310	579 810	- 380 190
30	198	1 980	496 980	- 463 020
25	165	1 650	414 150	- 545 850
20	132	1 320	331 320	- 628 680
15	99	990	248 490	- 711 510
10	66	660	165 660	- 794 340
5	33	330	82 830	- 877 170

Zdroj: vlastní zpracování

Denní výnosnost = počet parkovacích míst × 10 Kč za vozidlo a den

Roční výnosnost = denní výnosnost × 251 pracovních dnů v roce

Provozní výsledek = roční výnosnost – 960 000 Kč

(960 000 Kč je výše provozních nákladů za rok)